

NRO – Toekomstgericht onderwijs

Docenthandelen bij het aanleren van de Zelfsturend leren vaardigheden op het Vathorst College

Docentonderzoekers:

Judit Hódos

Arnoud Alting van Geusau

Vathorst College, december 2017

NRO – Toekomstgericht onderwijs	1
NRO - Toekomstgericht onderwijs	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Inleiding Fase 2	4
Cyclus 1	5
Cyclus 2	5
Opzet	6
Cyclus 1	6
Cyclus 2	7
Verwerking onderzoeksgegevens	9
Cyclus 1	9
Cyclus 2	9
Resultaten	11
Cyclus 1	11
Eerste enquête onder leerlingen	11
Uitsplitsing gegevens naar geslacht	12
Uitsplitsing gegevens per klas	13
Enquête onder docenten	13
Evaluatie van de workshop Samenwerkend Leren	14
Leerlingevaluatie van de werkvorm met Samenwerkend Leren	17
Cyclus 2	19
Evaluatie van de workshop Leerstrategieën Toepassen	19
Conclusie en discussie	24
Cyclus 1	24
Cyclus 2	25
Antwoord op de hoofdvraag van het onderzoek	26
Doorlopend leren wordt als belangrijk ervaren	27
Een doelgerichte opdracht met bijbehorende facilitering is belangrijk	27
Discussiepunt: gebruik van de enquête voor analyse en interventies	28
Discussiepunt: gedifferentieerd aanleren van de Zelfsturend leren vaardigheden	28
Antwoord op de hoofdvraag	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Evaluatie	28
Cyclus 1	28

Inleiding

Het Vathorst College doet mee aan een onderzoek naar niet-cognitieve vaardigheden in het voortgezet onderwijs. Dit zijn vaardigheden die niet gerelateerd zijn aan een schoolvak, zoals samenwerkend leren of regie nemen over het eigen leerproces. Dit onderzoek wordt uitgevoerd door twee docent-onderzoekers van het Vathorst College, onder het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek, en in samenwerking met het Kohnstamm Instituut. Dit onderzoek bestaat uit verschillende fasen. In de eerste fase werd beschreven welke doelen het Vathorst College nastreeft, hoe wij daaraan werken en hoe wij daarin rekening houden met verschillende leerbehoeften van leerlingen. In de tweede fase van het onderzoek, waar dit rapport over gaat, hebben we in detail gekeken waar de leerlingen zichzelf en hun docenten plaatsen wat betreft kennis over de vaardigheden en een aanpak bepaald om het docenthandelen te verbeteren.

In dit onderzoek hebben de docent-onderzoekers van het Vathorst College zich gericht op de honderd leerlingen en de ongeveer twintig docenten van de 3hv dakpanklassen van het Vathorst College. Het doel was een impuls voor de ondersteuning van leerlingen bij het ontwikkelproces van 'andere vaardigheden'. De reden voor ons om deze groep leerlingen en docenten te nemen was dat in dit leerjaar de determinatie plaatsvindt voor een vervolg in de havo of vwo bovenbouw. De verzamelde gegevens kunnen dan in de toekomst ook worden gebruikt om te onderzoeken of de determinatie een correlatie vertoont met de vaardigheden van de leerlingen, en of leerlingen die verder zijn met deze vaardigheden het in de bovenbouw ook beter doen. Dat was niet onderdeel van dit onderzoek.

Op het Vathorst College gebruiken we de rubrics Zelfsturend leren van het Leerlab¹ bij het bepalen hoe goed een leerling bepaalde vaardigheden beheerst. Deze vaardigheden zijn: samenwerkend leren, regie nemen over het eigen leerproces, reflecteren en leerstrategieën toepassen. Deze vaardigheden hebben sinds de oprichting van het Vathorst College (2005) een prominente plaats in onze missie en visie op het onderwijs. Zo hebben we op school twee collega's die het coördinaat Zelfsturen Leren vormen, en twee collega's die zich bezig houden met ondersteuning van leerlingen op het gebied van studievoordigheden.

Ons doel in fase 2 was het in kaart brengen van de behoeften van de docenten van leerjaar 3H/V aan ondersteuning bij het ontwikkelen van hun competenties in het stimuleren en aanleren van 'andere vaardigheden' bij leerlingen. Ons uiteindelijke doel is een product of werkwijze te hebben waarmee docenten hun handelen kunnen toetsen/ontwikkelen aan de hand van de rubrics die zijn opgesteld voor de 'andere vaardigheden'.

Op het Vathorst College lopen een groot aantal ontwikkelprojecten naast elkaar, waaronder ook projecten die zich op 'andere vaardigheden' richten. Wij hebben daarom met veel belanghebbenden gesproken en overlegd om tot onze hoofdvraag te komen, maar ook om de eerste cyclus zo zinvol en praktisch mogelijk te maken.

Onze specifieke onderzoeksvraag voor deze fase van het onderzoek was:

¹ Het Vathorst College is, samen met zes andere scholen, deel van het VO-Raad leerlab Leerlingen eigenaar leerproces, waarin de vraag "Hoe kunnen leerlingen aan het stuur worden gezet van hun eigen leerproces?" centraal staat. Binnen dat proces zijn de vaardighedenrubrics voor Zelfsturend leren ontwikkeld.

Hoe kun je effectieve docentcompetenties ontwikkelen waarmee de docent in staat is om de zelfsturende vaardigheden van leerlingen te ontwikkelen?

Dit onderzoek bestond uit twee cycli.

Cyclus 1

De voornaamste activiteit in cyclus 1 was het meten van de behoeftes van de leerlingen en docenten, de stand van zaken wat betreft de competenties van de docenten, en het verzamelen van de informatie en zienswijzen van de betrokken partijen.

Aan de hand daarvan hebben de docentonderzoekers een mogelijk antwoord op de hoofdvraag voor deze fase opgesteld:

Aan welke ondersteuning met betrekking tot kennis en handelingsbekwaamheid hebben docenten behoefte als het gaat om het ontwikkelen van de zelfsturende vaardigheden van leerlingen?

Cyclus 2

Ons doel in cyclus 2 was het verder aanscherpen van de benodigde interventies (met betrekking tot kennis en handelingsbekwaamheid) bij docenten om hen in staat te stellen om leerlingen zelfsturende vaardigheden aan te leren. Dit werd gedaan door producten en een werkwijze te ontwikkelen waarmee docenten hun handelen kunnen toetsen/ontwikkelen aan de hand van de rubrics die in het Leerlab zijn opgesteld voor de 'andere vaardigheden'. De feedback uit cyclus 1 hebben we meegenomen en gebruikt om naast de hoofdvraag ook de duurzaamheid en effectiviteit op langere termijn van de interventie mee te nemen in ons ontwerp.

De hoofdvraag van deze cyclus was:

Aan welke duurzame en effectieve ondersteuning met betrekking tot kennis en handelingsbekwaamheid hebben docenten behoefte als het gaat om het ontwikkelen van de zelfsturende vaardigheden van leerlingen?

Opzet

Met de input van de respondenten en andere belanghebbenden in de school, zoals de coördinatoren zelfsturend leren, hebben we interventies ontworpen en geëvalueerd. Hieronder wordt dit per cyclus behandeld.

Naast het NRO-traject hebben de coördinatoren studievoordigheden en zelfsturend leren op studiedagen tijd besteed aan het onderzoeken hoe, hoe vaak en wanneer in de leerlijn docenten 'andere voordigheden' aanleren en toepassen. Op deze studiedagen hebben wij de gegevens uit het onderzoek gepresenteerd en vanuit onze vraagstelling aangehaakt en mee-geëvalueerd.

Cyclus 1

De benodigde informatie is verzameld door middel van een enquête op Google Forms die door (nagenoeg) alle 3hv leerlingen is ingevuld (Bijlage 1). De zestig inhoudelijke vragen in de enquête zijn gebaseerd op de rubrics voor de vier voordigheden die onder Zelfsturend Leren vallen (Bijlage 5). Deze rubrics zijn in het leerlab gemaakt, en worden door meerdere scholen gebruikt. Leerlingen hebben zichzelf aan de hand van statements gebaseerd op de leerlijn voor elke subvoordigheid gescoord, waardoor we ook jongens en meisjes, en leerlingen uit verschillende klassen konden vergelijken.

Met de gegevens van de leerlingenenquête konden we richting geven aan de enquête voor de docenten van leerjaar 3hv (Bijlage 2). Met de gegevens van de leerlingen hebben we een beeld kunnen bepalen van waar de leerlingen zichzelf plaatsen op de leerlijnen voor de Zelfsturend Leren voordigheden en hun inschatting van de kennis en kunde van hun docenten (zie Resultaten Cyclus 1).

De leerlingenenquête bevroeg alle 3hv leerlingen naar hun niveau wat betreft de vier voordigheden die vallen onder zelfsturing: samenwerkend leren, reflecteren, leerstrategieën toepassen en regie nemen over het eigen leerproces. Ook vroegen we per subcategorie of de leerlingen vinden dat:

- Ze op school leren wat de voordigheid inhoudt;
- Ze de mogelijkheid krijgen de voordigheid te oefenen;
- Ze geholpen worden in het verder ontwikkelen van de voordigheid;
- De docenten hen goed kunnen ondersteunen in deze ontwikkeling.

Het waren gesloten vragen en leerlingen konden antwoord geven op een schaal van 1 tot 4, waarin 1 staat voor 'past helemaal niet bij mij', en 4 voor 'past helemaal bij mij'. We hebben voor een vierpuntsschaal gekozen om een positief of negatief antwoord af te dwingen. Voor de vragen betreffende hoe leerlingen worden ondersteund in hun proces om te voordigheid te leren was de schaal ook een vierpuntsschaal, waar 1 stond voor 'helemaal niet mee eens' en 4 voor 'helemaal mee eens'. Daarnaast hebben we de leerlingen laten aangeven in welke klas ze zitten en van welk geslacht ze zijn, om zo verschillende groepen te kunnen vergelijken en iets over verschillende leerbehoeften te kunnen zeggen.

In de docentenversie van de enquête stelden we de docenten per categorie ook de laatste vier vragen, en welke ondersteuning zij op prijs zouden stellen bij het stimuleren van deze voordigheid bij leerlingen. Deze enquête is door 22 docenten van de 3hv groepen ingevuld.

Aan de hand van de verzamelde gegevens hebben we een workshop over Samenwerkend Leren (Bijlage 3) ontworpen en uitgevoerd, met als doel het activeren en enthousiasmeren van de docenten. De keuze voor deze vaardigheid is gebaseerd op de input van de leerlingen en de docenten in de enquête. De leerlingen gaven aan vaak samenwerkend te leren en nog onvoldoende grip te hebben op hun ontwikkeling in deze vaardigheid. Slechts 27% van de lesgevende docenten gaf aan zijn/haar leerlingen effectief verder te helpen met de vaardigheid. Dit was de laagste score voor deze vraag in vergelijking met de andere vaardigheden.

In de enquête voor docenten is ook gevraagd naar de wensen van docenten met betrekking tot de inhoud van de workshop. Deze wensen hebben we meegenomen bij het ontwerpen van de workshop: het moest praktisch zijn, maar ook gerelateerd aan theoretische onderbouwing.

In de workshop hebben we actief geoefend met samenwerkend leren en voorbeelden aangereikt van hoe je coöperatieve structuren in de les in kunt zetten. De deelnemers zijn gevraagd om in hun lessen te experimenteren met deze vormen en dan direct de leerlingen een korte vragenlijst in te laten vullen over hun mening over en de effectiviteit van de werkvorm met samenwerkend leren. Deze vragenlijst is te vinden onder de resultaten.

Met de antwoorden op deze vragenlijst en de feedback van de docenten is de effectiviteit van deze interventie bepaald, zodat we die in cyclus twee eventueel anders vorm konden geven.

Cyclus 2

Cyclus 2 begon met overleg tussen de docent-onderzoekers, de schoolleiding en de coördinatoren Zelfsturend Leren en Studievaardigheden om samen een keuze te maken tussen de volgende mogelijkheden: gaan we verder met samenwerkend leren of mogelijk met een andere vaardigheid? Na beraad met de verschillende partijen hebben wij gekozen om niet te verdiepen met een tweede sessie rondom samenwerkend leren, maar in te zetten op een workshop over een andere vaardigheid: leerstrategieën toepassen. De voornaamste redenen is dat dit een centrale rol vervult in het handelingsbekwaam zijn van een leerling en het mogelijk maken om eigenaarschap te ervaren van het eigen leerproces.

Op school wordt veel gewerkt aan de vaardigheden die nodig zijn om effectief leerstrategieën toe te passen, maar dat richt zich voornamelijk op het leerlinghandelen (dat ook in de rubrics wordt beschreven). 41 procent van de docenten vindt dat ze de leerlingen nog niet effectief verder helpen in deze ontwikkeling, en de vraag vanuit de schoolleiding was om op dit gebied de kennisbasis van de docenten te verbreden zodat ze beter in staat zijn om hun leerlingen verder te helpen.

Naar aanleiding van de feedback op de eerste workshop hebben we een aantal aanpassingen gedaan aan de tweede workshop (Bijlage 4). De aspecten die als positief waren beoordeeld (theorie benoemen/uitleggen, praktisch aan de slag) hebben we opnieuw ingezet, en we hebben aandacht besteed aan hoe docenten op een praktische wijze (hints en modellering) leerlingen in hun leerproces kunnen ondersteunen. Hieronder een beschrijving van de aanpassingen:

1. Er is een gerichte uitnodiging naar teamleden gestuurd. In de eerste cyclus hebben we een algemene oproep gedaan onder de docenten van 3hv. In de tweede cyclus hebben we

teamleden benaderd die interesse of taken binnen de organisatie hebben rondom leerstrategieën toepassen.

2. De focus is gelegd op docenthandelen dat zonder of met minimale impact op de lesplanning uitgevoerd kan worden. Uit de eerste workshop bleek dat docenten minder geneigd zijn tot het aanpassen van hun handelen en/of experimenteren als de aanpassingen veel tijd of denkwerk vergen.

In de eerste cyclus is hier geen rekening mee gehouden.

3. Er is direct terugkoppeling gevraagd over de workshop en in welke vorm docenten effectieve, duurzame en zinvolle scholing over het aanleren van vaardigheden zouden willen ontvangen. Bij de eerste cyclus is dit niet gevraagd.

De tweede workshop heeft plaatsgevonden op 23 mei 2017, en had tien deelnemers, acht waarvan de evaluatie over de effectiviteit van de workshop (Bijlage 6) hebben ingevuld, die onder de resultaten van cyclus 2 te vinden is. De workshop had een aantal doelen:

- Bewustzijn creëren over wat leerstrategieën toepassen is
- Aanleren en laten toepassen van leerstrategieën: hoe doe je dit effectief?
- Mogelijkheden voor het toepassen van leerstrategieën in de les beter leren zien en inzetten
- Bespreken hoe je leerlingen op de leerlijn verder kunt helpen met behulp van de rubric

We hebben de docenten de link met hun lespraktijk laten ervaren door middel van een aantal werkvormen. Daarbij werden de deelnemers bevroegd, en de bewezen effectiviteit van strategieën en werkwijzen aangegeven. Daarna hebben we een aantal theorieën beschreven, en zijn we verder ingegaan op de hints en modelling techniek.

Verwerking onderzoeksgegevens

Cyclus 1

De gegevens uit de enquêtes hebben we op geaggregeerd niveau hieronder beschreven. Omdat onze hoofdvraag zich richt op de ondersteuning bij het ontwikkelen van de vaardigheden die onder zelfsturend leren vallen hebben we op dat niveau, per vaardigheid, de antwoorden samengevat. Hierbij hebben we aangegeven welk percentage leerlingen bovengemiddeld scoort per vraag (dus een 3 of 4 invult bij een vraag). Wij hebben ervoor gekozen alleen de hoge scores weer te geven, omdat wij er van uit gaan dat leerlingen op het Vathorst College bovengemiddeld vaak impliciet en expliciet met de vaardigheden oefenen, en dat moet leiden tot een bovengemiddelde score.

Daarnaast hebben we de gegevens uit deze enquête per vaardigheid uitgesplitst met gemiddelde scores per geslacht en per klas. Daarmee wilden we bepalen of er significante verschillen zijn tussen de data van leerlingen van verschillende geslachten of uit de verschillende klassen (en dus de verschillende docenten).

De resultaten van de leerlingenuquête hebben ons richting gegeven in welke informatie we van de docenten moesten vragen. Leerlingen gaven aan dat de ondersteuning in het ontwikkelen van de vaardigheden beter kan, en daarom hebben we specifiek gevraagd naar het kennisniveau en het docenthandelen van de docenten waar het gaat om het aanleren en laten toepassen van de vaardigheden.

De resultaten van de enquête onder de docenten gaf ons input voor het ontwikkelen van een interventie ter bevordering van het docenthandelen. Deze informatie hebben we in percentages samengevat, en gebruikt om te bepalen wat de stand van zaken is onder de docenten wat betreft de kennis en handelingsbekwaamheid rondom de vaardigheden, en op welke vaardigheid wij ons zouden moeten richten met onze interventie.

De interventie, een workshop over samenwerkend leren, is geëvalueerd middels een vragenlijst. De gegevens uit de gesloten vragen zijn samengevat met pie-charts om een indruk te geven van de mening van de respondenten over de effectiviteit van de workshop. Daarnaast waren er open vragen waarin wij om toelichting vroegen. Ook deze hebben we kort samengevat onder de resultaten.

We hebben de docenten tijdens de workshop opdracht gegeven om in hun lessen in de weken na de workshop te experimenteren met de werkvormen en dat door leerlingen te laten evalueren middels een door ons aangeleverde korte vragenlijst. Helaas is dat slechts een enkele keer gebeurd, wat betekent dat we niet veel kunnen zeggen over hoe effectief de workshop was als het gaat om het effect van de workshop op de lespraktijk en op de beleving van de leerlingen in hun ontwikkeling. De resultaten van deze vragenlijst zijn ook in drie grafieken samengevat, waarin de scores die leerlingen gaven zijn weergegeven. Na de deelnemende docenten te hebben gevraagd of ze het geleerde hebben toegepast zonder dat te laten evalueren is gebleken dat dit niet is gebeurd.

Cyclus 2

De tweede workshop is direct geëvalueerd door de deelnemende docenten met behulp van dezelfde Google Forms vragenlijst als de eerste workshop. De resultaten zijn door ons samengevat, en aan de

hand van deze resultaten hebben we de uiteindelijke antwoorden en aanbevelingen geformuleerd.

Resultaten

Cyclus 1

Eerste enquête onder leerlingen

De enquête onder leerlingen, waarmee we het vaardigheidsniveau hebben bepaald en hoe zij het aanleren van de vaardigheid op school beleven, gaf een interessant algemeen beeld. Hieronder een samenvatting van de resultaten gericht op het docenthandelen, de laatste vier vragen per vaardigheid. De volledige resultaten kunt u in Bijlage 1 terugvinden.

Er waren 97 leerlingen die de enquête hebben ingevuld. Op vaardigheid gesorteerd zien we de volgende geaggregeerde resultaten voor de laatste vier vragen per categorie:

Regie over eigen leerproces nemen:

35% weet niet goed wat het is

13% krijgt niet genoeg mogelijkheden dit toe te passen

33% voelt zich niet voldoende geholpen in de ontwikkeling

35% denkt dat de docenten ook niet goed weten hoe zij leerlingen verder kunnen helpen

Samenwerkend leren:

23% weet niet goed wat het is

5% krijgt niet genoeg mogelijkheden dit toe te passen

36% voelt zich niet voldoende geholpen in de ontwikkeling

37% denkt dat de docenten ook niet goed weten hoe zij leerlingen verder kunnen helpen

Reflecteren:

20% weet niet goed wat het is

4% krijgt niet genoeg mogelijkheden dit toe te passen

33% voelt zich niet voldoende geholpen in de ontwikkeling

40% denkt dat de docenten ook niet goed weten hoe zij leerlingen verder kunnen helpen

Leerstrategieën toepassen:

25% weet niet goed wat het is

17% krijgt niet genoeg mogelijkheden dit toe te passen

30% voelt zich niet voldoende geholpen in de ontwikkeling

30% denkt dat de docenten ook niet goed weten hoe zij leerlingen verder kunnen helpen

Globaal gezien kunnen we het volgende stellen:

- Tussen de 20 en 35 procent van leerlingen in 3H/V geeft aan niet goed te weten wat de vaardigheden precies zijn.

- Over het algemeen krijgen de leerlingen relatief veel mogelijkheden om de vaardigheden toe te passen, vooral voor samenwerkend leren en reflecteren.

- Ruim een derde van de leerlingen voelt zich niet voldoende geholpen in hun ontwikkeling van de vaardigheden.
- Ruim een derde van de leerlingen denkt dat de docenten niet goed weten hoe zij leerlingen verder kunnen helpen.

Uitsplitsing gegevens naar geslacht

Daarnaast hebben we per vaardigheid de verschillen tussen de gemiddelde scores die jongen en meisjes zichzelf geven vergeleken, om zo na te gaan of er een verschil is tussen het vaardigheidsniveau. Dit zijn de vragen waarbij de leerlingen aangeven of ze zichzelf wel of niet vinden passen bij een uitspraak die weergeeft dat de leerling de vaardigheid bovengemiddeld beheerst. Uit de vergelijking bleek dat het verschil tussen deze gemiddeldes van de jongens en de meisjes bij alle vragen onder de 0,4 ligt. Grofweg kun je zeggen dat het verschil tussen de waardering van hun eigen vaardigheid van jongens en meisjes niet bijzonder groot is.

Toch zijn er een aantal opvallende resultaten, die wij hieronder per vaardigheid weergeven. Daarbij hebben we een verschil van 0,3 als grens gehanteerd: grotere verschillen zijn opvallend. Voor elke vaardigheid geldt dat de weergegeven score het gewogen verschil is tussen de score van de jongens en de meisjes.

Regie over eigen leerproces nemen:

- Jongens bepalen minder vaak waar zij zelf willen zitten om effectief te leren en te werken (verschil tussen gemiddeldes is 0,39).
- Meisjes zijn minder vaak verrast door de gevolgen van keuzes die zij maken bij het maken van opdrachten (verschil tussen gemiddeldes is 0,38).
- Jongens ervaren dat zij minder vaak de mogelijkheid krijgen om regie te nemen over hun eigen leerproces (verschil tussen gemiddeldes is 0,35).

Samenwerkend leren:

- Bij groepsoopdrachten geven jongens aan minder vaak te weten wat de afspraken binnen de groep zijn en/of zich aan deze afspraken te houden (verschil tussen gemiddeldes is 0,32).
- Meisjes geven aan minder vaak anderen te helpen bij het behalen van hun doelen (verschil tussen gemiddeldes is 0,32).
- Jongens ervaren dat zij minder vaak de mogelijkheid krijgen om samenwerkend te leren (verschil tussen gemiddeldes is 0,31).

Reflecteren:

Bij de vaardigheid reflecteren liggen de verschillen tussen de gemiddeldes allemaal onder onze grenswaarde van 0,3. Het hoogste verschil is 0,2.

Leerstrategieën toepassen:

Bij deze vaardigheid valt op dat meisjes bij vier vragen lager scoren dan jongens:

- Meisjes geven aan minder hulp nodig te hebben van de docent om haalbare doelen te formuleren (verschil tussen gemiddeldes is 0,37).
- Meisjes kunnen deelstappen bepalen voor doelen en hebben minder hulp hierbij nodig (verschil tussen gemiddeldes is 0,48).
- Meisjes geven aan minder hulp nodig te hebben bij het combineren van schoolwerk met

privé-activiteiten (verschil tussen gemiddeldes is 0,37)

- Meisjes geven aan te weten hoeveel tijd zij nodig hebben voor een opdracht, en minder hulp nodig te hebben bij het plannen van de activiteiten (verschil tussen gemiddeldes is 0,42).

Uitsplitsing gegevens per klas

Na het uitsplitsen van de antwoorden op de vragen per klas zien we dat er soms relatief grote verschillen zitten in de scores. Die verschillen zitten voornamelijk in de vragen over het docenthandelen die bij elke vaardigheid worden gesteld. Het voert te ver om per klas en docent alle gegevens te analyseren. Het beeld is wel dat hoe leerlingen het docenthandelen waarderen afhankelijk is van de docent en de klas waarin zij zitten. Daarvoor kunnen we meerdere verklaringen bedenken, maar omdat deze niet zijn bevraagd kunnen we geen conclusies verbinden aan de gegevens behalve dat de combinatie klas/docent tot verschillen in waardering kan leiden van tot 0,8. Voorbeeld is vraag 57 ("Op school wordt mij uitgelegd wat het betekent om leerstrategieën toe te passen en hoe ik dat kan doen."), waarbij een klas gemiddeld 2,4 scoort, en een andere klas 3,2.

Enquête onder docenten

De volledige resultaten van de docentenenquête zijn terug te vinden in Bijlage 2. Hieronder een samenvatting van de resultaten per vaardigheid, en een geaggregeerde samenvatting van de behoeftes die de docenten hebben aangegeven wat betreft de ondersteuning en scholing voor hun handelen in de les.

Regie over eigen leerproces nemen:

50% van de docenten geeft aan de vaardigheid uit te leggen

86% van de docenten geeft aan de leerlingen de mogelijkheid geven de vaardigheid toe te passen

46% van de docenten geeft aan zijn/haar leerlingen effectief verder te helpen met de vaardigheid

36% van de docenten geeft aan voldoende kennis te hebben over de vaardigheid

Samenwerkend leren:

46% van de docenten geeft aan de vaardigheid uit te leggen

91% van de docenten geeft aan de leerlingen de mogelijkheid geven de vaardigheid toe te passen

27% van de docenten geeft aan zijn/haar leerlingen effectief verder te helpen met de vaardigheid

65% van de docenten geeft aan voldoende kennis te hebben over de vaardigheid

Reflecteren:

54% van de docenten geeft aan de vaardigheid uit te leggen

77% van de docenten geeft aan de leerlingen de mogelijkheid geven de vaardigheid toe te passen

36% van de docenten geeft aan zijn/haar leerlingen effectief verder te helpen met de vaardigheid

63% van de docenten geeft aan voldoende kennis te hebben over de vaardigheid

Leerstrategieën toepassen:

54% van de docenten geeft aan de vaardigheid uit te leggen

82% van de docenten geeft aan de leerlingen de mogelijkheid geven de vaardigheid toe te passen

59% van de docenten geeft aan zijn/haar leerlingen effectief verder te helpen met de vaardigheid

73% van de docenten geeft aan voldoende kennis te hebben over de vaardigheid

Behoeftes aan ondersteuning:

Docenten geven meerdere keren aan behoefte te hebben aan ondersteuning in de vorm van scholing en/of workshops, voorbeelden van hoe dit in de les of opdrachten in te bouwen, een duidelijke leerlijn, instrumentarium en tijd om te werken aan de opdrachten en lesinhouden.

Naar aanleiding van de resultaten hebben we een workshop rondom het onderwerp Samenwerkend Leren (Bijlage 3) ontworpen. Slechts 27% van de docenten voelt zich handelingsbekwaam als het gaat om het verder helpen van zijn of haar leerlingen bij de ontwikkeling van deze vaardigheid, terwijl ze wel vaak van leerlingen vragen de vaardigheid toe te passen. Bij het ontwerp van de workshop hebben we rekening gehouden met de verschillende behoeftes van de docenten, die zij in de docentenenquête konden aangeven (zie Bijlage 2).

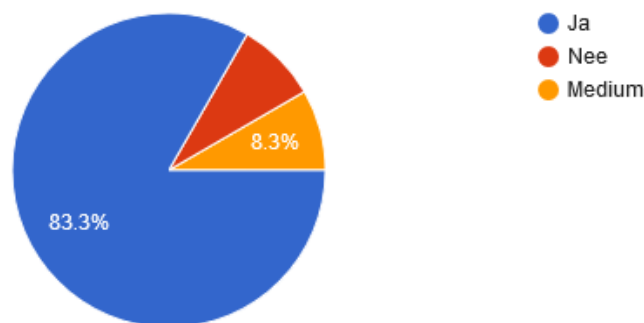
Evaluatie van de workshop Samenwerkend Leren

Na afloop van de workshop (Bijlage 3) hebben we de deelnemers een evaluatie laten invullen.

Hieronder de resultaten:

1. Heb je de workshop op de studiedag als zinvol ervaren?

12 responses

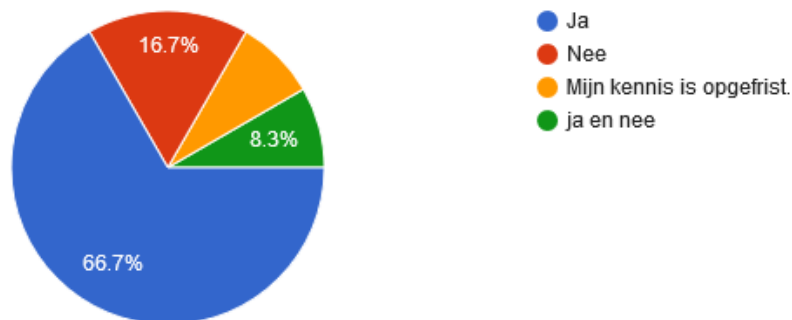

Toelichting door de deelnemers:

- Fijn om heldere en bruikbare voorbeelden te krijgen. Heb direct een en ander opgeslagen en geprint, gebruik ik in komende les_(voorbereiding).
- Samenwerkend leren is gemakkelijker in de praktijk toe te passen dan ik had gedacht.
- Er is nog geen standaardmethodiek over samenwerken. Dit geeft richting.
- Interessant onderzoek en nuttige informatie over samenwerkend leren. Goede tip om leerlingen mee te nemen in een deel van de rubric (één balk) in plaats van meteen de hele rubric willen gebruiken.
- Fijn om kort in de praktijk ook samenwerkend leren in een vlotte opdracht te ervaren. Daarbij goede koppeling naar de academisch onderzoek, in combinatie met nieuwe werkvormen. Fijn!
- Ik heb inzicht gekregen in de functie van samenwerken en wat de eisen zijn voor het slagen van goede, zinvolle samenwerking.

2. Inhoud: heb je nieuwe informatie ontvangen?

12 responses

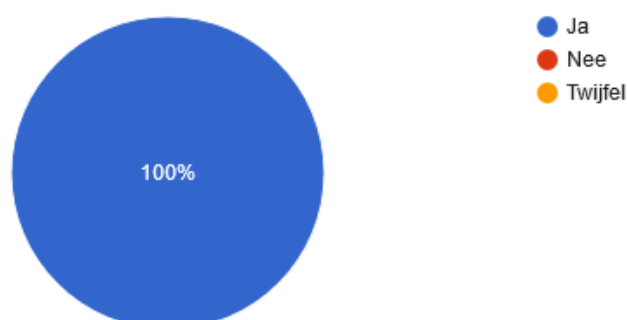

Toelichting door de deelnemers:

- Theorie was verfrissend. Ik wist het allemaal wel maar zoiets zakt weg als je het niet gebruikt.
- Zo wie zo de eye-opener dat we niet goed weten hoe we leerlingen laten samenwerken en dat het heel vroeg starten met het maken van groepjes consequenties met zich mee brengt waar we te weinig rekening mee houden.
- De theorie van Ebbens heb ik in mijn opleiding wel gehad, maar de koppeling naar de lespraktijk vond ik toen moeilijk te maken. Hier op school zijn we (bijna altijd) bezig met samenwerkingsvormen. De theorie kan ik nu dus beter koppelen. Ik heb een klein deel gemist van de workshop, maar ik heb wel hernieuwde interesse gekregen voor bijvoorbeeld Ebbens.

3. Vorm: In de workshop hebben we theorie en oefeningen afwisselend aangeboden. Vind je deze aanpak geschikt voor onze doelen?

12 responses

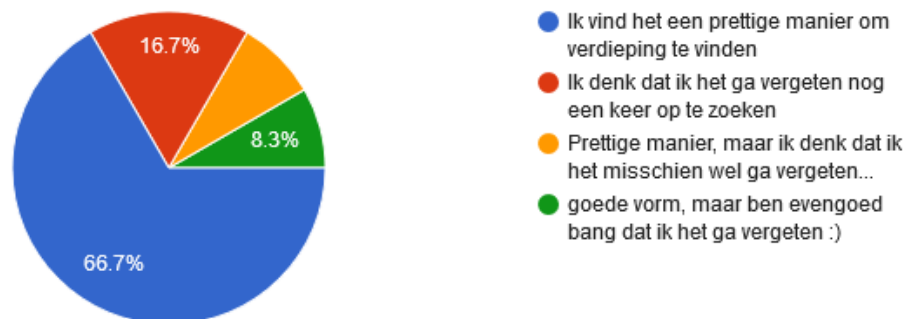
Toelichting door de deelnemers:

- Kort theorie opfrissen is prettig, dan weten we allemaal weer waar we het over hebben. Dan praktisch aan de slag. Heerlijk!

- Prettig om in de praktijk te ervaren en je hoofd te laten werken. Alleen "sponzen" is niet mijn ding.
- Door ervaren beklijft de theorie.
- Alleen theorie is vaak teveel achter elkaar, met een oefening erbij kun je ook meteen in de praktijk de effectiviteit van sommige uitgangspunten herkennen.
- Goede koppeling tussen onderzoek/theorie en oefeningen die gebruikt kunnen worden in de les. Leuk!

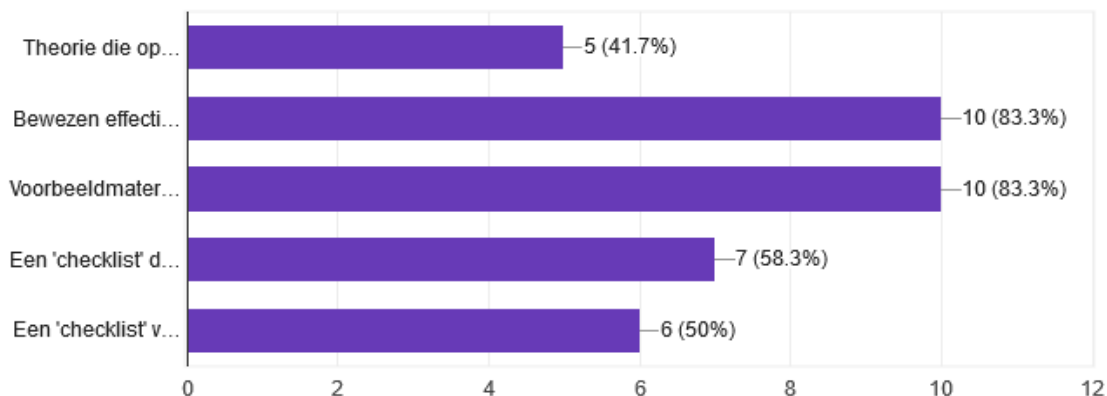
4. We hebben een informatiedocument met je gedeeld. Welke antwoord past het beste bij jou?

12 responses

5. Welke van de volgende onderwerpen vind je van belang als het gaat om het aanleren van vaardigheden?

12 responses

Volledige antwoordmogelijkheden:

Theorie die op academisch onderzoek is gebaseerd

Bewezen effectieve werkwijzen (good practices)

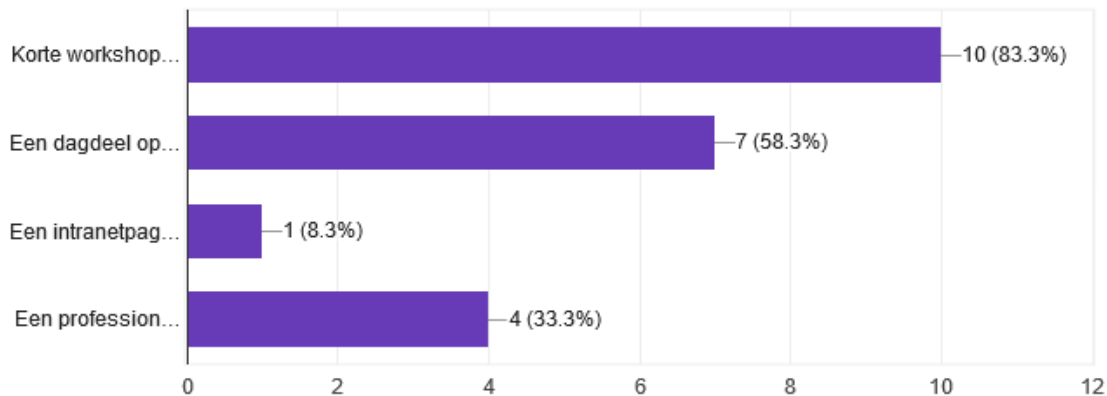
Voorbeeldmateriaal

Een 'checklist' die bij je opdrachtontwerp kunt gebruiken

Een 'checklist' voor gesprekken met leerlingen over vaardigheden

6. Welke vorm vind je geschikt voor het verder professionaliseren van docenten op het gebied van vaardigheden aanleren?

12 responses

Volledige antwoordmogelijkheden:

Korte workshops die een paar keer per jaar worden aangeboden

Een dagdeel op een studiedag (1 a 2 keer per jaar)

Een intranetpagina met informatie

Een professionaliseringsopdracht voor de sectie/het leerhuisteam

7. Heb je nog opmerkingen of tips voor ons bij het ontwerpen van training en materiaal voor collega's?

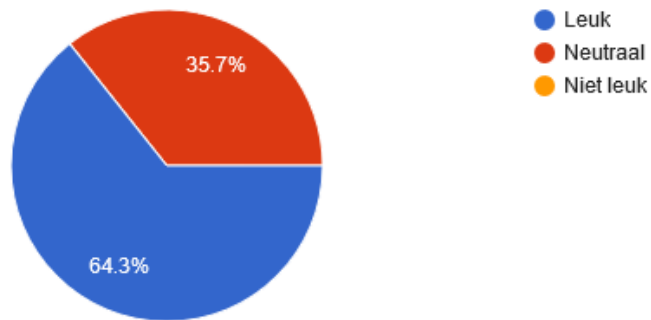
- Promoten van het gebruik van de vaardighedenrubric docenten handreikingen bieden hoe je de vaardigheid aanleert in tegenstelling tot het toepassen van de vaardigheid.
- Ik vond het erg prettig dat ik kort werd uitgedaagd om het te ervaren en om vervolgens de theorie erbij te krijgen.
- Ik zou het interessant vinden om verschillende aanpakken op een rijtje te zien, met bijbehorende voor- en nadelen.
- Zorg voor veel afwisseling en behapbare informatie.

Leerlingevaluatie van de werkvorm met Samenwerkend Leren

Er was een docent die na de workshop in haar klas (klas 3.6) de werkvorm 'Experts' uit de workshop heeft ingezet in haar les. Veertien leerlingen hebben daarna een korte vragenlijst ingevuld. Hieronder de resultaten. We hadden gehoopt op meer follow-up na de workshop en meer respons na deze les, maar helaas is dit niet gebeurd. Het feit dat docenten niet geneigd waren op korte termijn aanpassingen in hun lesplannen te maken hebben we meegenomen naar de tweede workshop. We hebben hier na overleg met de docenten niet meer om gevraagd.

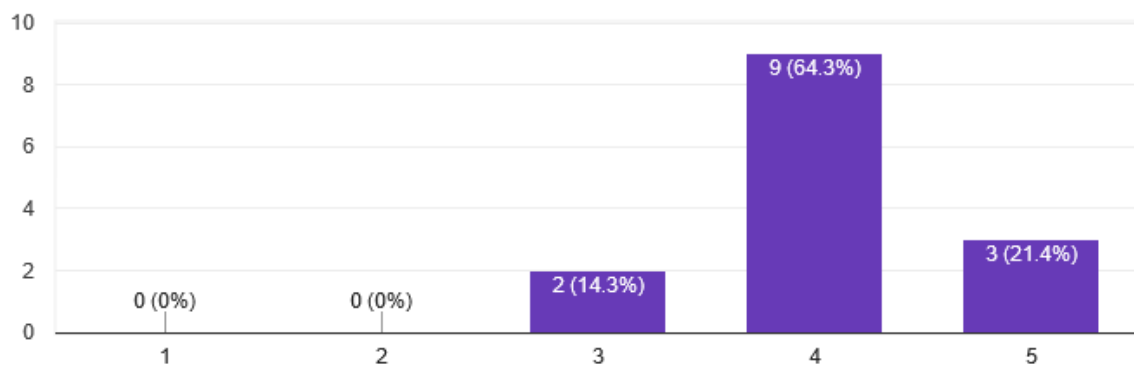
Hoe vond je deze werkvorm?

14 responses

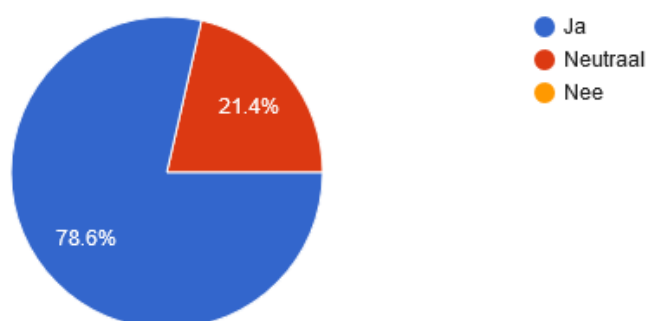
Was de werkvorm leerzaam? (1=helemaal niet, 5=heel erg)

14 responses

Heb je ervaren dat je door samen te werken verder bent gekomen dan alleen?

14 responses

Vond je dat de werkvorm op een zinvolle en doelgerichte manier is ingezet? Je antwoord begint met: Ja, want... of Nee, want...

Samenvatting van de antwoorden van de leerlingen:

- Ja, want je leert wel van elkaar maar vooral de mensen die slechter zijn in engels leren meer.
- Ja, want we zijn gelijk bezig gegaan met de opdracht en door de taken te verdelen ging het sneller
- Ja want je was vooral bezig met iets leren en je ondersteunde elkaar ook erg!
- Ja, want met meer mensen leer je meer en snap je het beter
- Ja, want iedereen wist wat hij moest doen en had zijn eigen verantwoordelijkheid voor zijn/haar deel maar je kon ook goed met elkaar overleggen.
- Ja, op zich wel, het was duidelijk wat we moesten doen en daardoor konden we makkelijk snel de taken verdelen en aan de slag.

Wij waarderen de resultaten als positief en veelbelovend, ook al is het een erg kleine groep respondenten. Het expliciet werken met een samenwerkingsvorm waarbij de taak en de structuur zijn uitgelegd (zo zien wij in de antwoorden op de laatste vraag) wordt als zinvol en leerzaam ervaren. Er was geen enkele leerling die de vraag met “Nee, want...” beantwoordde.

Ondanks dat de evaluatie van de workshop overwegend positief was en de leerlingen ook positief waren over de werkvorm, was het rendement wat ons betreft nog onvoldoende. In gesprekken met de deelnemers bleek dat zij weinig ruimte voelden om in de les aan de slag te gaan met de werkvormen om een aantal redenen: de programma's zijn vol, de tijd is beperkt, en er waren andere prioriteiten. Deze resultaten hebben we ook meegenomen in de tweede cyclus.

Cyclus 2

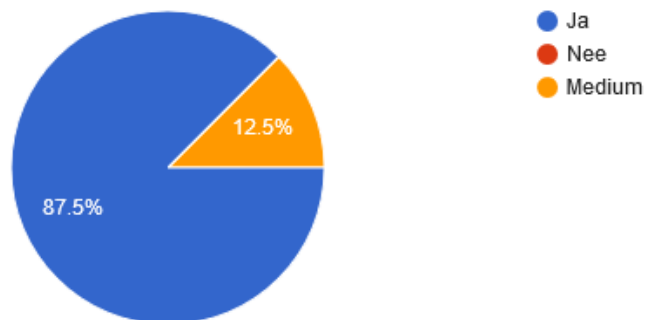
Aan de hand van de feedback op de eerste workshop hebben we de workshop rondom het aanleren van de vaardigheid Leerstrategieën Toepassen ontworpen. Deze workshop is in mei 2017 gegeven aan tien docenten.

Evaluatie van de workshop Leerstrategieën Toepassen

De deelnemers hebben kort na de workshop een evaluatie ingevuld. Hieronder een samenvatting van de verzamelde gegevens

Heb je de workshop als zinvol ervaren?

8 responses

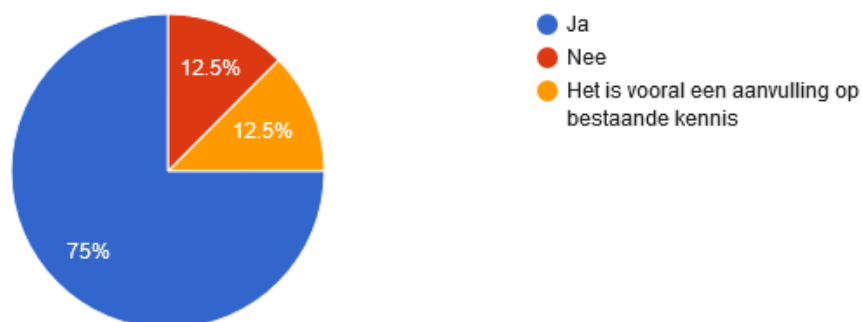

Toelichting van de deelnemers:

- Ik merk, dat ik als docent BV veel meer handvatten wil leren om II beter te kunnen begeleiden wat betreft deze vaardigheid en jullie hebben hierin een aanzet toe gegeven!
- Ik merkte dat ik wel van het bestaan weet van de rubric leerstrategieën toepassen, maar dat ik nog niet voldoende weet/doe om dit toe te passen.

Inhoud: heb je nieuwe informatie ontvangen?

8 responses

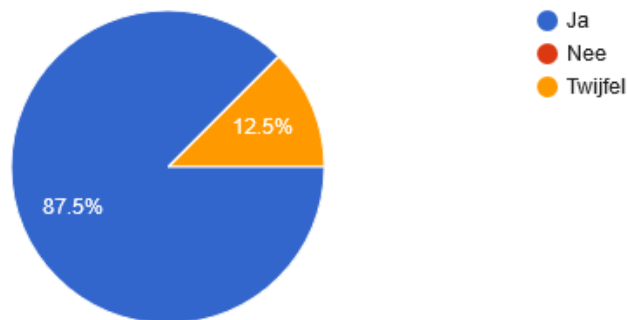
Toelichting van de deelnemers:

- Interessante invalshoek: het blijft zoeken hoe we leerstrategieën en studiestrategieën combineren of afbakenen.
- Termen modelling en hints.
- De theorie van Kostons was nieuw voor mij. Bij mij werkt het om begrippen te kunnen koppelen aan de praktijk, de manier waarop jullie de strategieën van Kostons hebben weergegeven helpt mij daarbij.

- De cijfers en de theorie (ook over hints en modellering). En eerlijk gezegd was ik de inhoud van de rubric ook al weer kwijt, dus dat was ook semi nieuw...
- Meest interessant is om te horen wat leerlingen zeggen te kort te komen.

Vorm: In de workshop hebben we theorie en oefeningen afwisselend aangeboden. Vind je deze aanpak geschikt voor onze doelen?

8 responses

Toelichting van de deelnemers:

- Het oefenen in de praktijk zorgt echt voor de vertaalslag naar de praktijk. Ook wel confronterend...
- Werkt lekker. Wel beetje tempo houden in de praktijk.
- Het in de vingers krijgen van de vaardigheden en het inzicht hoe wij de vaardigheden verwerken in ons onderwijs lukt vooral als wij zoals in de workshop in de opdrachten duiken.

We hebben een informatiedocument met je gedeeld. Welke antwoord past het beste bij jou?

8 responses

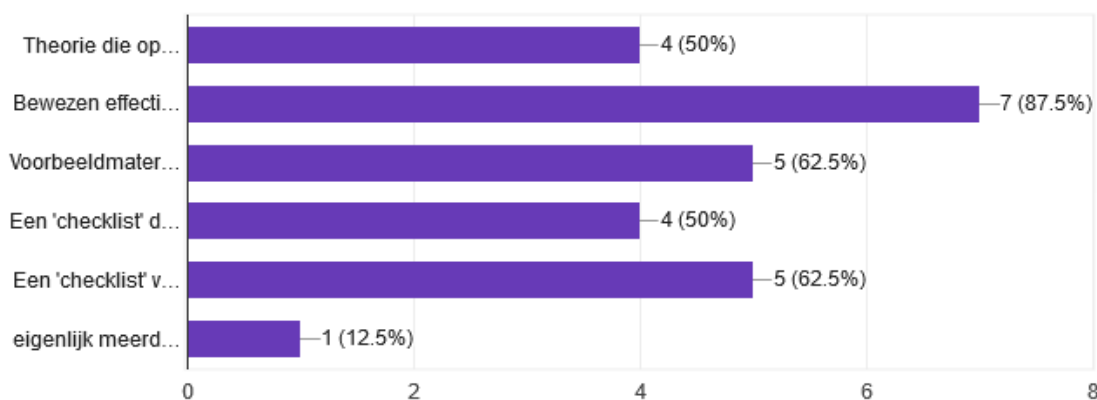
Volledige antwoorden van de afgebroken zinnen in de figuur:

Beide opties hierboven zijn wel van toepassing. En wat misschien nog wel een handig is om toe te voegen zijn linkjes naar die studies die jullie noemen.

Nog mooier zou zijn wanneer er bij de wetenschappelijke artikelen korte samenvattingen worden gegeven, zodat we gericht kunnen zoeken. Dat maakt de kans groter dat ik ernaar ga kijken. Als het goed is begint ieder artikel met een samenvatting, toch?

Welke van de volgende onderwerpen vind je van belang als het gaat om het aanleren van vaardigheden?

8 responses

Volledige antwoorden:

Theorie die op academisch onderzoek is gebaseerd

Bewezen effectieve werkwijzen (good practices)

Voorbeeldmateriaal

Een 'checklist' die bij je opdrachtontwerp kunt gebruiken

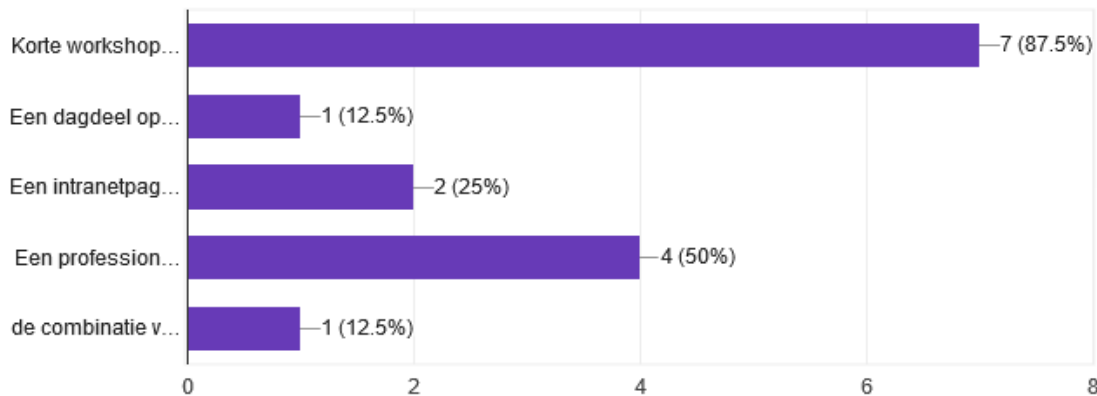
Een 'checklist' voor gesprekken met leerlingen over vaardigheden

Door respondent zelf geformuleerd antwoord:

Eigenlijk meerdere dingen zie hier boven; dus niet 1 onderwerp

Welke vorm vind je geschikt voor het verder professionaliseren van docenten op het gebied van vaardigheden aanleren?

8 responses

Volledige antwoorden:

Korte workshops die een paar keer per jaar worden aangeboden

Een dagdeel op een studiedag (1 a 2 keer per jaar)

Een intranetpagina met informatie

Een professionaliseringsopdracht voor de sectie/het leerhuisteam

Door respondent zelf geformuleerd antwoord:

de combinatie van het bovenstaande: de studiedag voor de informatieslag, de dagdelen voor de kwaliteit en de verdieping en de pagina voor de borging van dezelfde taal en principes

Heb je nog opmerkingen of tips voor ons bij het ontwerpen van training en materiaal voor collega's?

Praktisch aan de slag met onze (thema)opdrachten. Kijken evalueren vaardigheden toevoegen.

Als je (een deel van) de theorie(en) wil laten zien, misschien kunnen jullie die dan van meer context voorzien en minder snel doorheen gaan. Het voelde voor mij nu namelijk als een los stukje wat er ook nog even bij moest worden verteld. Want wat is er dan zo nuttig/boeiend aan die theorie? Ik vond de opdrachten goed (bewustwording, voorkennis activeren, activerend).

Misschien ook een variatie om bij opdracht 2 twee docent rollen te hebben, 1 die hints geeft en 1 die modellering doet, zodat de 'leerling' en de docenten het verschil horen.

Conclusie en discussie

Cyclus 1

De gegevens van de leerlingenquête (Bijlage 1) wat betreft hun inschatting van de docenten lieten zien dat leerlingen op het Vathorst College ervaren dat ze veel mogelijkheden krijgen in de opdrachten en lessen om met de vaardigheden aan de slag te gaan. Wel is er voor alle vaardigheden een percentage leerlingen (30%-36%) dat aangeeft dat de ondersteuning vanuit de docenten beter kan. Ongeveer hetzelfde percentage leerlingen geeft aan te vinden dat ze twijfels hebben over het kennisniveau van de docenten aangaande de vaardigheden en de leerlijnen.

Wat betreft de inschatting die de leerlingen van hun eigen vaardigheden doen; die liggen grotendeels buiten ons onderzoek omdat wij ons richten op het docenthandelen. De gegevens zijn wel gebruiktom jongens met meisjes te vergelijken, en om per klas naar de verschillen te kijken.

De verschillen in vaardigheid en beleving tussen meisjes en jongens zijn niet groot, maar geven toch stof tot nadenken: meisjes geven zichzelf hogere beoordelingen als het gaat om onderdelen van de vaardigheden Regie over eigen leerproces nemen, Samenwerkend leren en Leerstrategieën toepassen. De gegevens doen vermoeden dat meisjes in 3hv deze vaardigheden beter beheersen of zichzelf hoger inschatten. Dit zou verklaard kunnen worden door de vroegere rijping van het meisjesbrein, maar dat kunnen we met deze gegevens niet hard maken.

Bij een aantal vragen zien we dat jongens minder het gevoel hebben zelf keuzes te kunnen maken dan meisjes of zelf kunnen bepalen waar ze zitten om effectief te werken. Meisjes bevestigen dit bij het onderdeel Leerstrategieën toepassen, waar zij aangeven minder geholpen te (hoeven) worden bij bepaalde subvaardigheden. Een vervolgvraag, die wij niet in dit onderzoek hebben meegenomen, zou zijn of docenten jongens minder vrijheid geven om keuzes te maken of minder het gevoel geven dat ze deze vaardigheden beheersen. Als wij recht willen doen aan beide geslachten verwacht je dat jongens en meisjes dezelfde keuzemogelijkheden en hetzelfde vertrouwen van docenten krijgen. Op basis van deze gegevens lijkt dat niet te gebeuren.

De resultaten laten zien dat er verschillen zijn tussen de verschillende klassen: verschillen die waarschijnlijk te maken hebben met de docenten die zij hebben. Wij hebben hier geen analyse op gedaan, maar verwachten dat we deze gegevens kunnen gebruiken om docenten te attenderen op hun bijdrage aan het leerproces van de leerlingen.

Wat betreft het kennis en handelingsvaardigheid van de docenten kunnen we het volgende constateren (zie Bijlage 2): ze geven aan te worstelen met het integreren van de vaardigheden in hun dagelijkse lespraktijk. Weliswaar worden ze vaak toegepast, in de les en in de opdrachten, maar er is weinig tijd en ruimte om expliciet en gestructureerd met leerlingen te werken aan de ontwikkeling ervan.

De workshop Samenwerkend Leren heeft de deelnemende docenten een impuls gegeven wat betreft hun kennis. Over het algemeen vonden docenten het prettig dat hun kennis werd opgefrist en ze werden geattendeerd op hoe zij leerlingen bewuster kunnen maken van het hoe en waarom van samenwerkend leren, en hoe leerlingen kunnen worden begeleid in hun ontwikkeling in deze vaardigheid. Dat werd weergegeven in antwoorden zoals: "Goede tip om leerlingen mee te nemen

in een deel van de rubric (één balk) in plaats van meteen de hele rubric willen gebruiken,” en: “Ik heb inzicht gekregen in de functie van samenwerken en wat de eisen zijn voor het slagen van goede, zinvolle samenwerking.”

De volgende stap: experimenteren in de les en van leerlingen terugkrijgen wat het ze heeft opgeleverd, is helaas onvoldoende gerealiseerd. De evaluatie door de deelnemers geeft aan dat ze de actieve workshop prettig en leerzaam vonden, en meer kansen gingen zien voor het zinvol inzetten van coöperatieve structuren in de les. De mix van theorie met actief oefenen met werkvormen werd voor het merendeel ook als positief gewaardeerd.

Docenten vonden de workshop nuttig, maar er bleek behoefte aan meer scholing en duidelijke keuzes en kaders vanuit de schoolleiding met betrekking tot hoe en wanneer de vaardigheden moeten worden aangeleerd en welke prioriteit dat heeft. Voorbeelden die zijn genoemd zijn duidelijke leerlijnen voor de verschillende vaardigheden per leerjaar, een duidelijk aangegeven prioritering vanuit de schoolleiding met de daarbij behorende facilitering, en aandacht voor een implementatieplan waarin scholing een belangrijke rol heeft. Dit laatste resultaat geven wij terug aan onze coördinator zelfsturend leren, die de leerlijn voor de leerlingen ontwerpt, maar is ook meegenomen naar cyclus 2.

In Bijlage 4 zien we wat leerlingen hebben ervaren na een interventie van een van de docenten Engels. De leerlingen waarderen de samenwerkingsvorm als positief, en kunnen ook regelmatig beredeneren waarom de werkvorm bijdroeg aan het leerrendement. Hieruit kunnen concluderen dat leerlingen het nut van de vaardigheid ervaren als de vaardigheid doelgericht en expliciet wordt ingezet.

Hiermee hadden we een gedeeltelijk antwoord op de vraag aan welke ondersteuning de docenten behoefte hebben. De hoofdvraag was: *aan welke ondersteuning met betrekking tot kennis en handelingsbekwaamheid hebben docenten behoefte als het gaat om het ontwikkelen van de zelfsturende vaardigheden van leerlingen?*

Docenten geven aan in dit kader ondersteuning in de vorm van scholing en facilitering nodig te hebben. Daarnaast geven ze aan baat te hebben bij:

- Bruikbare en bewezen voorbeelden (best practices)
- Een afwisseling van theorie en praktijk (oefenen)
- Een verzameldocument van informatie en theorie

Een aantal docenten geven aan dat de informatie in de workshop niet nieuw was, maar dat het besef dat daar meer expliciet mee moet worden omgegaan in hun lessen wel nieuw was. De evaluatie door de leerlingen doet sterk vermoeden dat dit klopt: leerlingen hadden het gevoel zinvol de vaardigheid samenwerkend leren te hebben ingezet.

Cyclus 2

De deelnemers waren over het algemeen positief over de workshop Leerstrategieën toepassen. Het werd als een verhelderende, en voor een enkeling confronterende, activiteit ervaren. De termen modellering en hints, en de bijbehorende theorie, waren voor een aantal deelnemers nieuw of een welkome opfrisser. Er was ook behoefte aan nog meer theoretische achtergrond; de deelnemers

geven aan het prettig te vinden een selectie van theorie aangeboden te krijgen waarin ze zich kunnen verdiepen.

De evaluatie van de tweede workshop heeft de resultaten van cyclus 1 aangescherpt, maar niet wezenlijk veranderd. De vraag was: *welke duurzame en effectieve ondersteuning met betrekking tot kennis en handelingsbekwaamheid hebben docenten behoefte als het gaat om het ontwikkelen van de zelfsturende vaardigheden van leerlingen?*

- Docenten voelen de behoefte aan kennis, scholing en (voorbeeld)materiaal, zoals te zien aan de antwoorden op de vraag “Welke van de volgende onderwerpen vind je van belang als het gaat om het aanleren van vaardigheden?”. Alle antwoorden zijn door minimaal 50% van de respondenten geselecteerd, en daarbij was een voorkeur duidelijk voor best practices, voorbeeldmateriaal en een ‘checklist’ voor gesprekken met leerlingen.
- De voorkeur van de docenten wat betreft de vorm waarin professionalisering rondom het aanleren van zelfsturende vaardigheden wordt aangeboden, gaat voornamelijk uit naar korte workshops die regelmatig worden aangeboden (87,5% van de respondenten), en in de tweede plaats het ontvangen van een professionaliseringsopdracht vanuit de schoolleiding, waarvan het team (sectie of leerhuisteam) zelf mag bepalen hoe deze wordt volbracht (50%).
- Opvallend is dat een dagdeel op een studiedag slechts door één van de acht respondenten van de tweede evaluatie als geschikte vorm voor professionalisering aangegeven wordt. Ondanks de kleine groep respondenten is dit interessant, omdat dat de meest voorkomende vorm algemene van professionalisering is op het Vathorst College en omdat dit bij de evaluatie van de eerste workshop nog door zeven van de twaalf respondenten als wenselijke vorm van professionalisering werd aangegeven.

Antwoord op de hoofdvraag van het onderzoek

Wat betreft onze hoofdvraag zijn er een aantal conclusies die we uit de evaluatie kunnen trekken. De hoofdvraag was: *hoe kun je effectieve docentcompetenties ontwikkelen waarmee de docent in staat is om de zelfsturende vaardigheden van leerlingen te ontwikkelen?*

De resultaten van deze evaluatie, en de evaluatie uit cyclus 1, zijn de basis voor een aantal aanbevelingen aan het management en het coördinator Zelfsturend Leren van het Vathorst College. Deze aanbevelingen gaan over hoe de professionalisering van het team in hun docenthandelen rondom het aanleren van de zelfsturend leren vaardigheden zo effectief mogelijk vormgegeven kan worden, en over wat daarvoor waar in de organisatie nodig is.

Op basis van de feedback op de workshops, de verzamelde theorie, gesprekken met deelnemende docenten en leerlingen en onze ervaringen kunnen we de volgende antwoorden formuleren:

- Het laten toepassen van de vaardigheden door de leerlingen is niet voldoende om bewuste ontwikkeling te stimuleren. Leerlingen gaven aan dat ze, ondanks dat ze de vaardigheden regelmatig kunnen inzetten, niet goed te weten wat een vaardigheid inhoudt en hoe zij zich

verder kunnen ontwikkelen. Als docenten persoonlijk en in hun materiaal expliciet de vaardigheden benoemen, leerlingen doelgericht laten oefenen en daarna evalueren, zien leerlingen het nut van de vaardigheid en kunnen zij hun ontwikkeling benoemen en duiden. Hierbij kunnen docenten en leerlingen de rubrics Zelfsturend Leren (Bijlage 5) gebruiken.

- Lesprogramma's hebben meerdere doelen, waarvan de cognitieve/inhoudelijke vaak de prioriteit heeft. Voor de inhoudelijke doelen bestaan ijkpunten: de eindtermen en kerndoelen die zijn beschreven. Voor andere vaardigheden zijn er geen ijkpunten. Dit compliceert de integratie van deze doelen in de lessen en het materiaal. Een leerlijn met een aantal doelen per leerjaar kan hierbij ondersteunen. Docenten geven aan dat ze dit missen.
- De ontwikkeling van docenten hangt daarmee ook samen met de prioriteit die en school(leiding) hieraan geeft. Vernieuwende scholen hebben de neiging zich op meerdere vlakken te willen ontwikkelen. Hiermee ontstaat het risico dat de docenten zich overvraagd voelen en geen ruimte ervaren om binnen de lespraktijk expliciete aandacht te besteden aan, in dit geval, de andere vaardigheden.
- Voor de ontwikkeling van docentcompetenties is tijd en aandacht nodig. De workshops werden als zinvol en leerzaam ervaren, en docenten staan open voor een vorm van professionalisering waarin theorie en praktijk elkaar afwisselen en die zich richt op bruikbare en eenvoudig te gebruiken werkvormen en voorbeeldmateriaal.

Naast de antwoorden gerelateerd aan de hoofdvraag hebben wij als docent-onderzoekers ook een aantal aanbevelingen geformuleerd:

- Doorlopend leren wordt als belangrijk ervaren
Docenten geven over het algemeen niet de voorkeur aan eenmalige scholing over het aanleren van vaardigheden, maar aan scholing die bestaat uit meerdere momenten gedurende een langere periode. De huidige vorm, die gangbaar is bij scholen in het land, waarin een aantal studiedagen per jaar worden ingeroosterd en waarop meerdere onderwerpen worden besproken op een studiedag, voldoet niet aan deze wens.
- Een doelgerichte opdracht met bijbehorende facilitering is belangrijk
Het Vathorst College is een school voor vernieuwend onderwijs, en trekt docenten die enthousiast zijn wat betreft het (door-)ontwikkelen van nieuwe ideeën. Dat is ook een valkuil: veel docenten hebben een eigen interesse, en willen deze verder onderzoeken en in de school implementeren. Dat kan leiden tot een veelheid aan initiatieven binnen een school. Daardoor kunnen docenten voelen dat er vanuit meerdere kanten een beroep op hun tijd wordt gedaan en dat zij hierin keuzes moeten maken op basis van onduidelijke criteria: een situatie die bij kan dragen aan een hoge werkdrukbeleving. Richtinggevend beleid vanuit het MT en/of een heldere prioritering kunnen hierbij helpen. Docenten kunnen de verschillende initiatieven dan toetsen aan hun (verwachte) bijdrage aan de prioriteit van die periode en daarop hun keuze baseren.

Bovendien is het zaak voor balans te zorgen tussen het geven van professionele ruimte en het aanduiden van de gezamenlijke richting: het wordt als onwenselijk ervaren als initiatieven uit het team afgeknapt worden of als alle initiatieven worden gehonoreerd. Als op een school meerdere projecten naast elkaar lopen die elkaar deels overlappen of waartussen afhankelijkheden bestaan, dan dreigt het gevaar van versnippering en onnodig werk doen, omdat meerdere collega's aan

hetzelfde onderwerp werken. Een orgaan dat de regie heeft over een ontwikkelings- of professionaliseringstraject is daarom van belang.

Discussiepunt: gebruik van de enquête voor analyse en interventies

De gegevens uit onze nulmetingen bij leerlingen en docenten hebben veel docenten tot inzichten gebracht. We laten leerlingen veel oefenen met de vaardigheden, maar zijn daarin klaarblijkelijk niet altijd doelgericht en expliciet genoeg. Het belang van hun handelen in de lessen is duidelijker geworden. Wij willen daarom aanraden om periodiek te meten hoe de leerlingen in verschillende klassen zichzelf waarderen wat betreft de Zelfsturend leren vaardigheden. Een dergelijke meting kan meerdere positieve effecten hebben.

Aan de hand van deze informatie kunnen docenten hun lesactiviteiten plannen en/of aanpassen, naast het feit dat het docenten informatie geeft over hun effectiviteit in dit kader. Ook kan het management van de school deze informatie gebruiken voor het organiseren van professionalisering waar het om het aanleren van deze vaardigheden gaat.

Ook zal het afnemen van de meting op zichzelf leerlingen al meer bewust maken van het belang dat het Vathorst College hecht aan de ontwikkeling van de Zelfsturend leren vaardigheden. Expliciet zijn over deze vakonafhankelijke vaardigheden lijkt een belangrijke factor in hoe de leerlingen hun onderwijs en docenten waarderen.

Discussiepunt: gedifferentieerd aanleren van de Zelfsturend leren vaardigheden

In ons onderzoek hebben we ons niet expliciet hierop gericht, mede omdat de resultaten van de nulmeting aantoonde dat er relatief weinig grote structurele verschillen waren tussen meisjes en jongens.

Daarnaast hebben we het volgende geconstateerd: door het gebruik van de rubrics en het individueel volgen en spreken van leerlingen is het aanleren van deze vaardigheden per definitie gedifferentieerd. In de onderwijsvisie van het Vathorst College, waarin didactisch coachen een belangrijke rol speelt, spreken mentoren en docenten regelmatig individueel met leerlingen over hun leerdoelen. Dat zijn altijd gesprekken die gaan over de individuele leerling.

Tijdens de workshop hebben we de deelnemende docenten handreikingen gedaan over hoe zij op een werkbare manier de vaardigheden kunnen behandelen in deze gesprekken. Door een selectie te maken van een van de subvaardigheden kan de docent samen met de leerling bepalen hoe ver hij in zijn ontwikkeling is, en wat de volgende stap voor hem is.

Evaluatie van Fase 2

Cyclus 1

Cyclus 1 verliep naar wens: we zijn niet afgeweken van ons onderzoeksplan. We hebben wel meer tijd gebruikt dan we hebben gepland. De voornaamste reden voor deze vertraging zat in de

organisatie van overleggen met de verschillende belanghebbenden (waaronder de coördinatoren) binnen onze school.

Uiteindelijk heeft één docent na de workshop in haar les een werkvorm voor Samenwerkend Leren ingezet en dat door de leerlingen laten evalueren. Leerlingen waren positief over het leerrendement van de activiteit. De vraag of de leerlingen zich gestimuleerd voelen in de ontwikkeling van samenwerkend leren is hiermee alleen niet voldoende beantwoord. Daarvoor zouden meerdere docenten hun groepen activiteiten aan moeten bieden en daarna een vervolgmeting plaats moeten vinden die meet of de leerlingen beter weten wat de vaardigheid inhoudt, of zij zich hebben ontwikkeld en wat het handelen van de docent daaraan heeft bijgedragen.

Cyclus 2

Door een relatief lage opkomst van deelnemende docenten in cyclus 1 en ook in cyclus 2 heeft de tweede cyclus, naast het aanscherpen en bevestigen van de bevindingen uit cyclus 1, tot weinig nieuwe inzichten geleid. Wel hebben wij materiaal en een workshop over de vaardigheid Leerstrategieën toepassen ontworpen dat in de toekomst kan en zal worden gebruikt door docenten.

In het proces van de gehele Fase 2 is ons opgevallen dat een onderwerp als deze andere vaardigheden aan een veelheid aan onderwerpen binnen school raakt, en vooral aan het primaire proces. Binnen het Vathorst College hebben we een coördinator voor Zelfsturend Leren, en dit coördinator ondervindt ook dat het complex is om aanpassingen in de lesinhoud en in docentcompetenties te bewerkstelligen. Dat betekent dat de ontwikkeling van de benodigde docentcompetenties op een gestructureerde en goed gefaciliteerde wijze moet gebeuren om deze succesvol te laten zijn.

Bijlage 1: Enquête onder leerlingen

Bijlage 2: Enquête onder docenten

Bijlage 3: Workshop Samenwerkend Leren

Bijlage 4: Workshop Leerstrategieën toepassen

Bijlage 5: Rubrics Zelfsturend leren

Bijlage 6: Evaluatieformulier voor de workshops

BIJLAGE 1. – enquête leerlingen
a, gegevens, vragen en antwoorden

VRAGEN

REACTIES 99

99 reacties

OVERZICHT

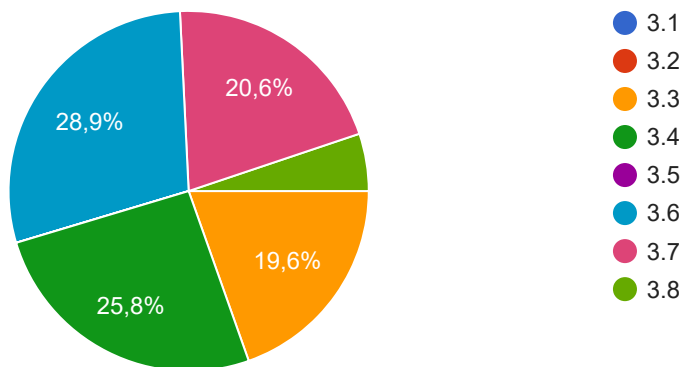
INDIVIDUEEL

Accepteert reacties

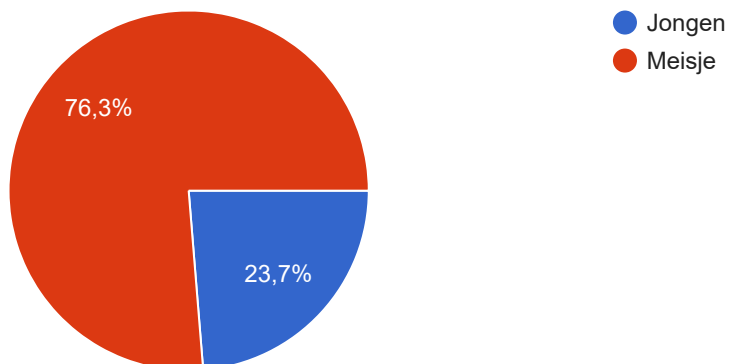
Ik zit in klas:

97 reacties

Ik ben een:

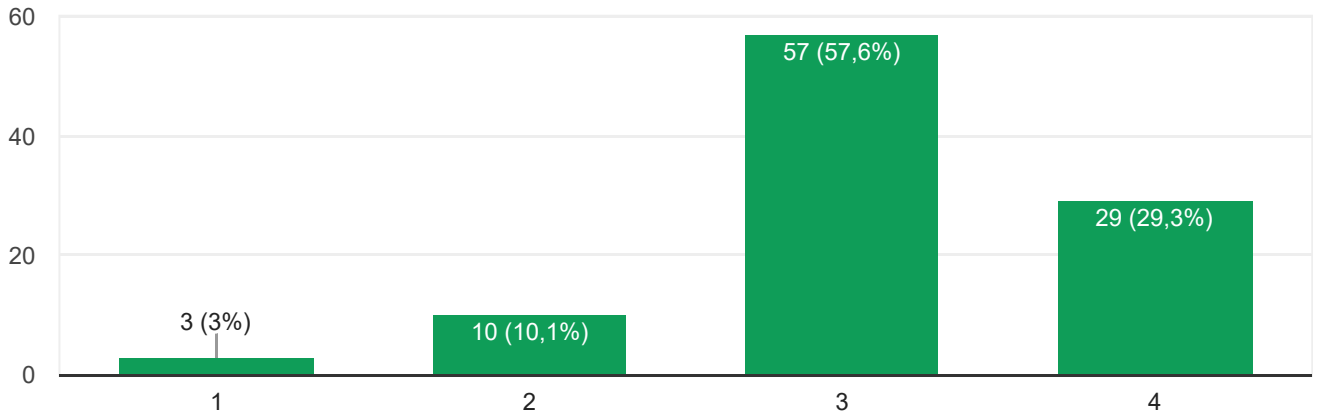
97 reacties

Regie nemen over het eigen leerproces

1. Ik kan zonder hulp mijn eigen leerdoelen voor een vak of bij een opdracht formuleren.

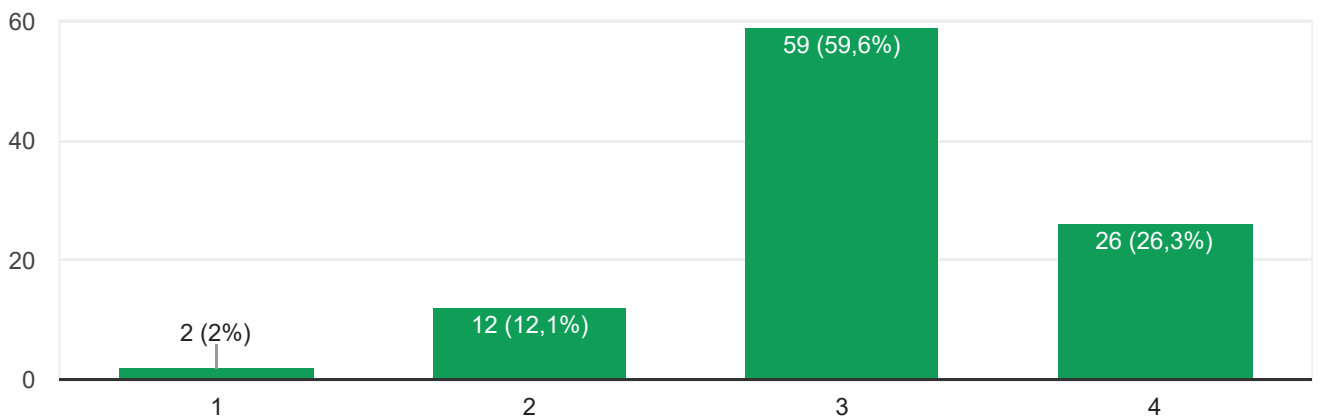
99 reacties

2. Ik kan zelfstandig aan mijn leerdoelen werken en maak ook vorderingen met deze leerdoelen.

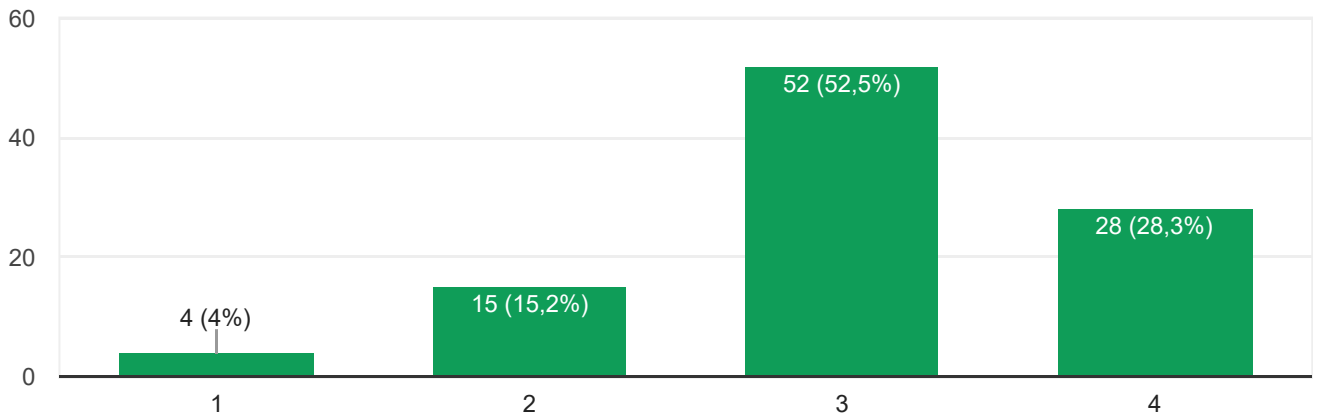

99 reacties

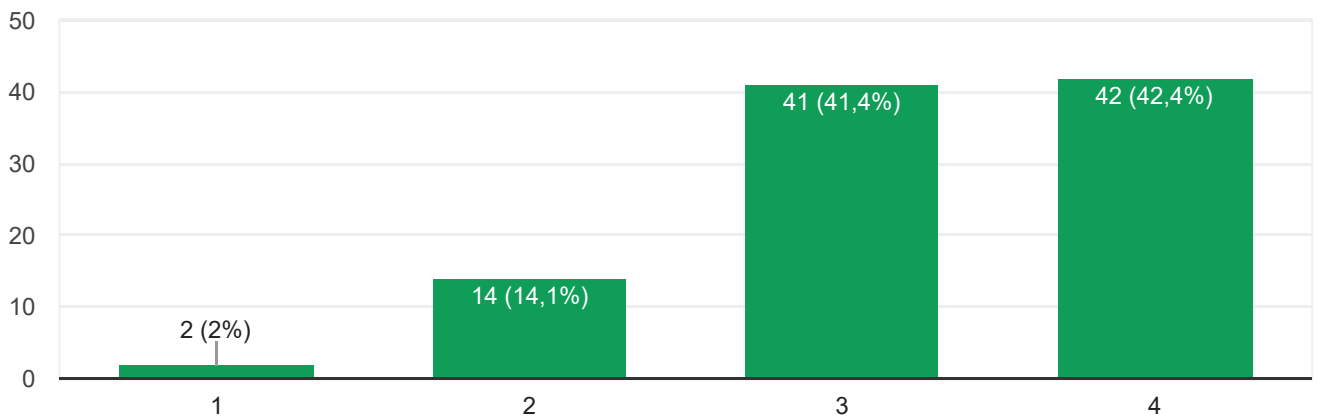
3. Als ik niet verder kan met een opdracht lukt het me om een gerichte vraag te stellen om verder te kunnen met mijn werk.

99 reacties

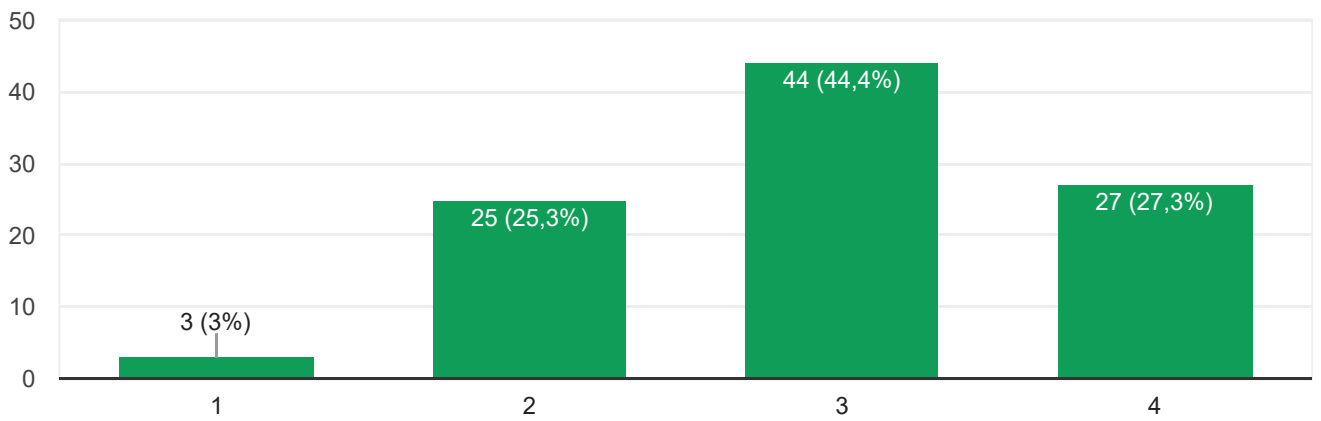
4. Ik kan zelf bepalen waaraan ik (eerst) ga werken, en kan de reden waarom ik hiervoor kies benoemen.

99 reacties

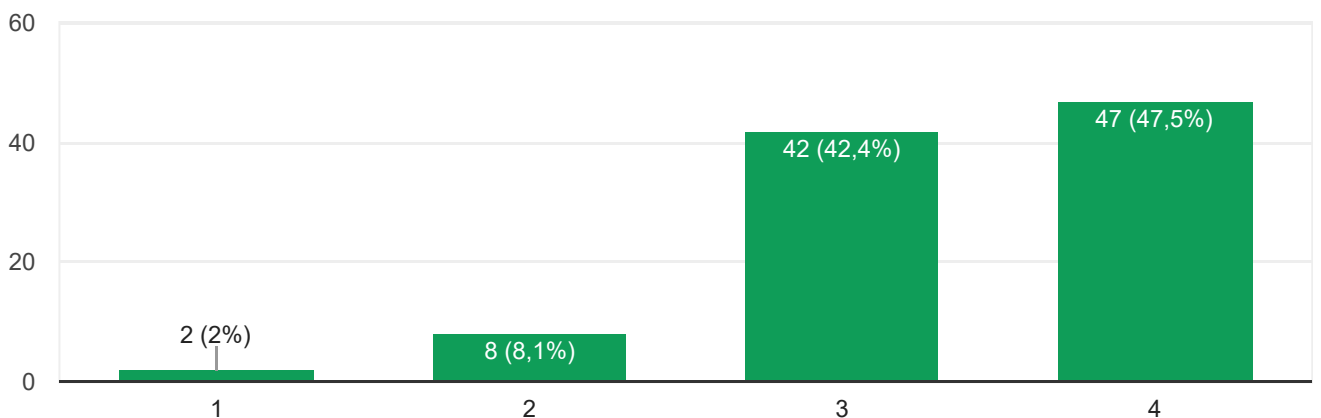
5. Ik kies zelf hoe ik aan een opdracht werk, en met die keuze zorg ik ervoor dat ik meer leer.

99 reacties

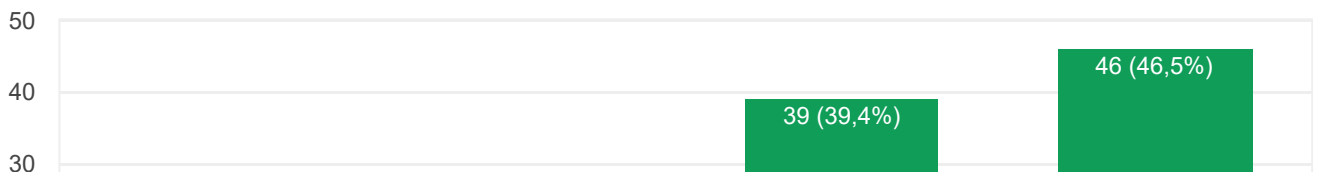
6. Ik bepaal zelf wanneer en hoe lang ik aan een opdracht werk.

99 reacties

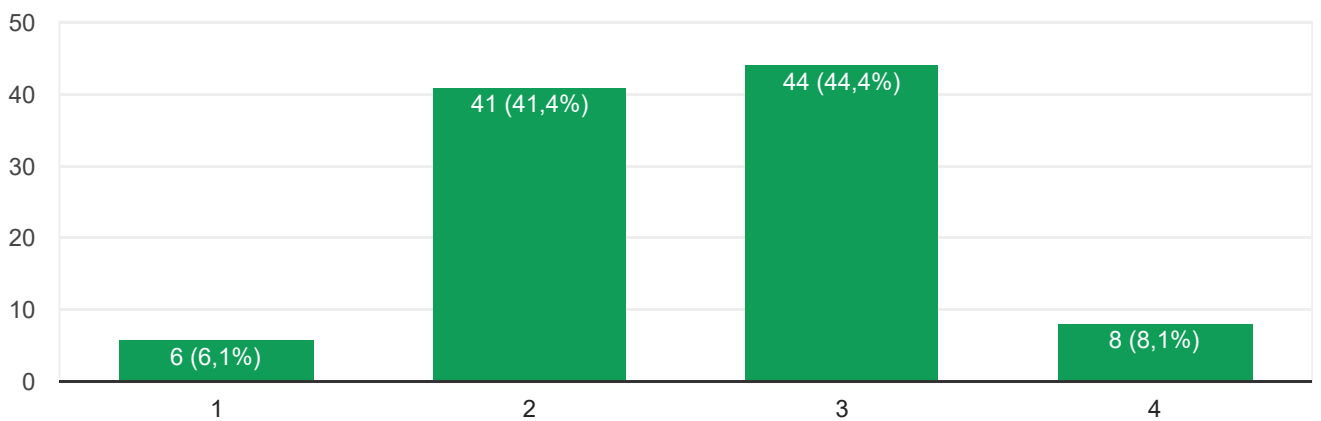
7. Ik bepaal zelf waar ik wil zitten om effectief te leren en/of aan opdrachten werken: de docenten hoeven mij daarbij niet te helpen.

99 reacties

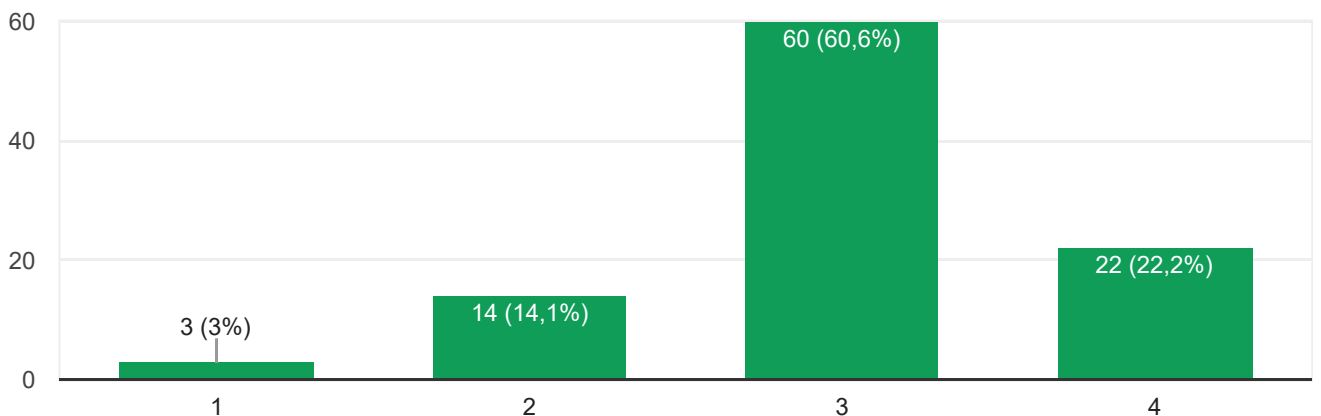
8. Als ik mag kiezen met wie ik samenwerk kies ik niet op basis van gezelligheid of vriendschap, maar op basis van het beste leerproces.

99 reacties

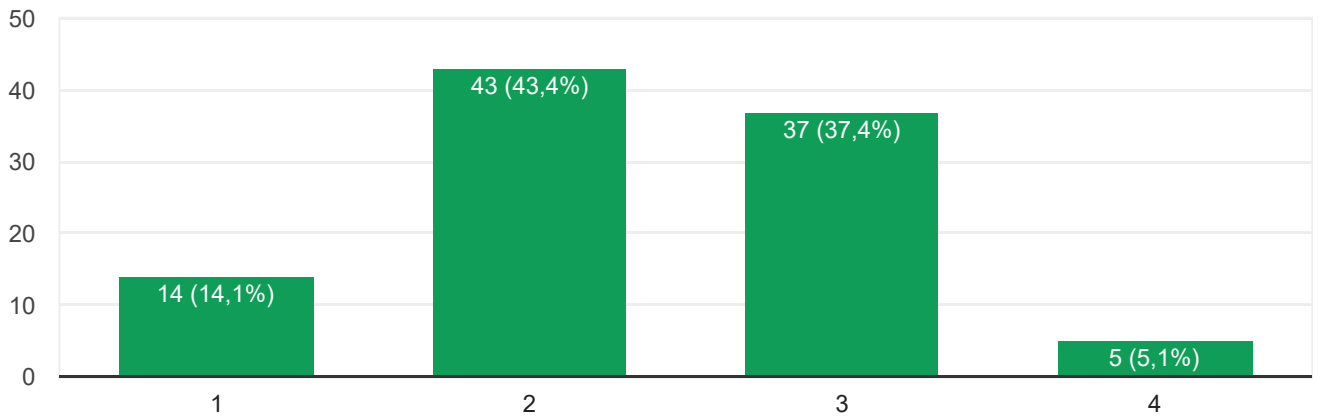
9. Als ik de keuzes rondom mijn leerproces (zoals die hierboven staan) heb gemaakt kan ik goed uitleggen wat de redenen voor deze keuze zijn.

99 reacties

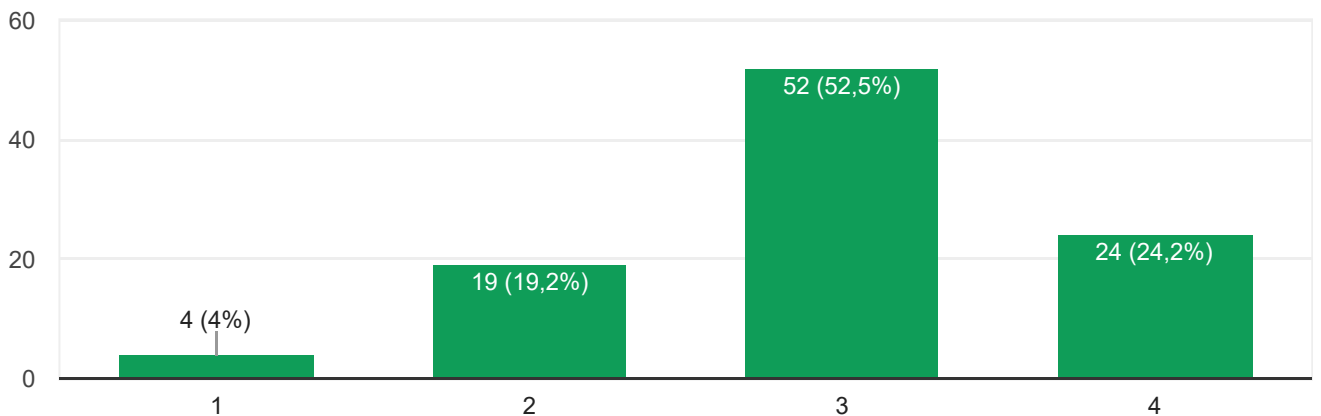
10. Ik ben vaak verrast door de gevolgen van de keuzes die ik bij het maken van opdrachten heb gemaakt.

99 reacties

11. Als omstandigheden veranderen kan ik mijn keuzes aanpassen.

99 reacties

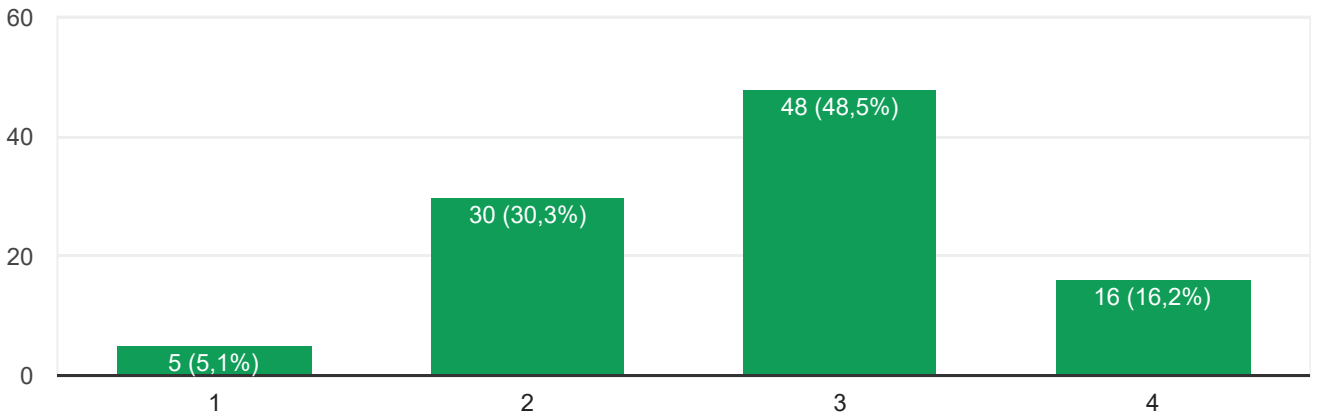

De volgende vragen gaan over hoe je nu wordt ondersteund in het aanleren van het regie nemen over je eigen leerproces.

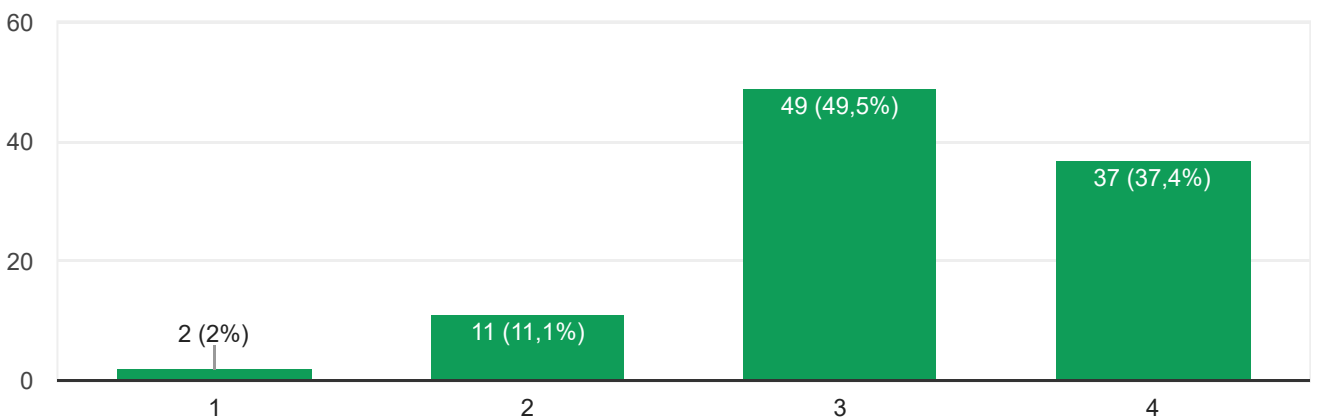
12. Op school wordt mij uitgelegd wat het betekent om regie te nemen over mijn eigen leerproces en hoe ik dat kan doen.

99 reacties

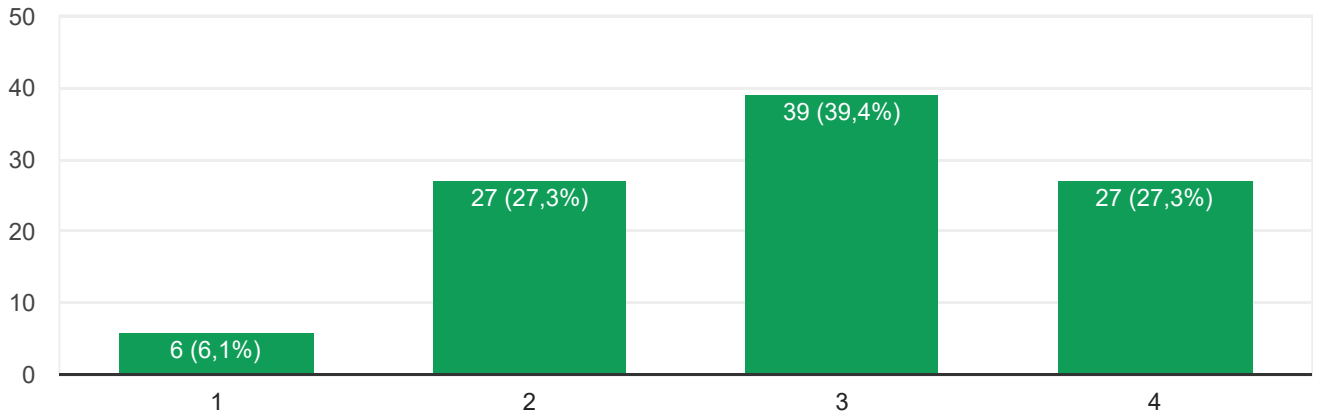
13. Op school krijg ik de mogelijkheid om regie te nemen over mijn eigen leerproces.

99 reacties

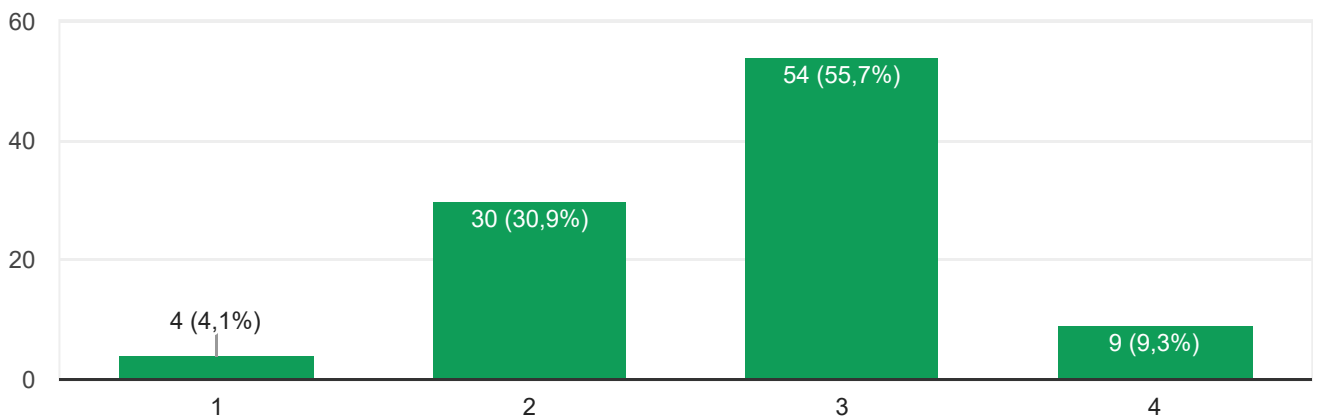
14. Op school word ik geholpen om beter te worden in het regie nemen over mijn eigen leerproces.

99 reacties

15. Mijn docent(en) weten hoe zij mij kunnen ondersteunen in het ontwikkelen van mijn vaardigheid in het regie nemen over mijn eigen leerproces.

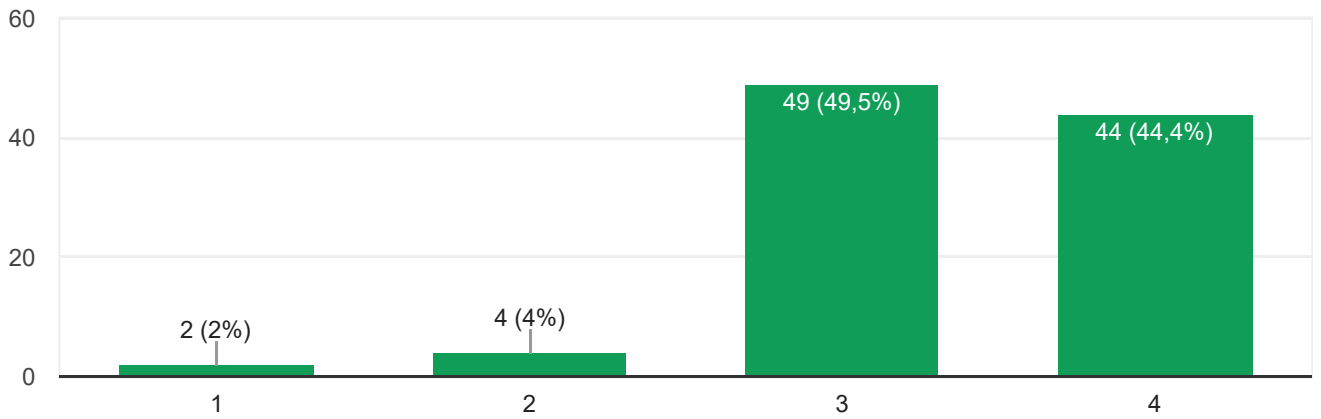
97 reacties

Samenwerkend leren

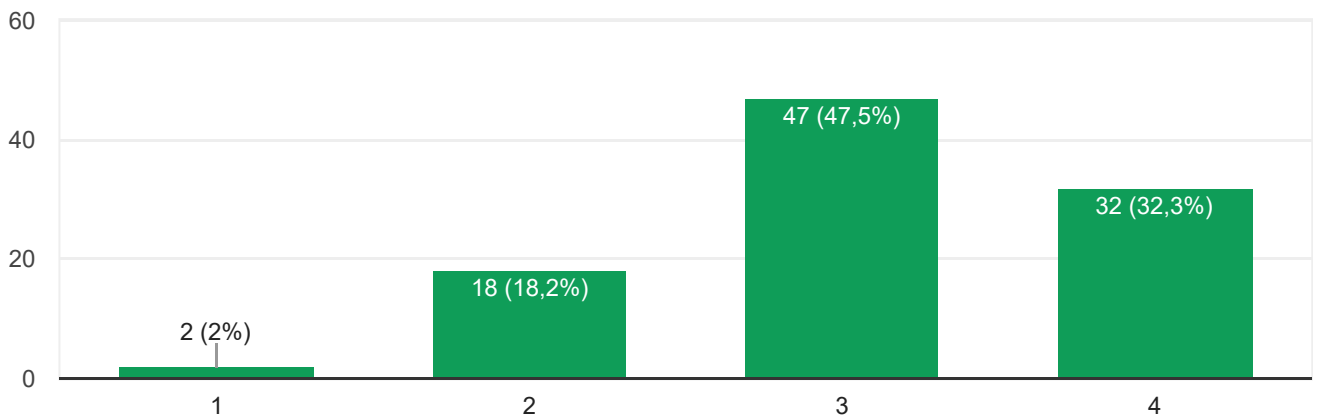
16. Bij groepswork luister ik naar de inbreng van groepsgenoten en doe ik daar iets mee.

99 reacties

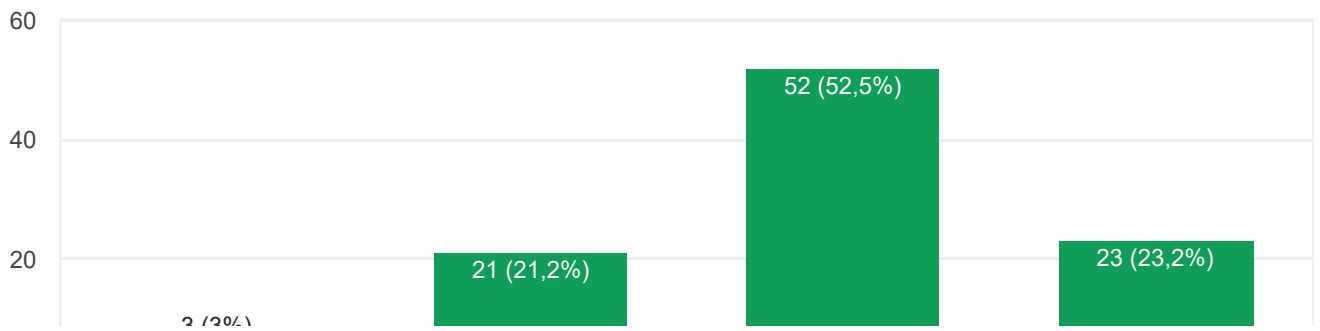
17. Ik herken de fouten die ik in een opdracht heb gemaakt en onderneem actie naar aanleiding van de fouten.

99 reacties

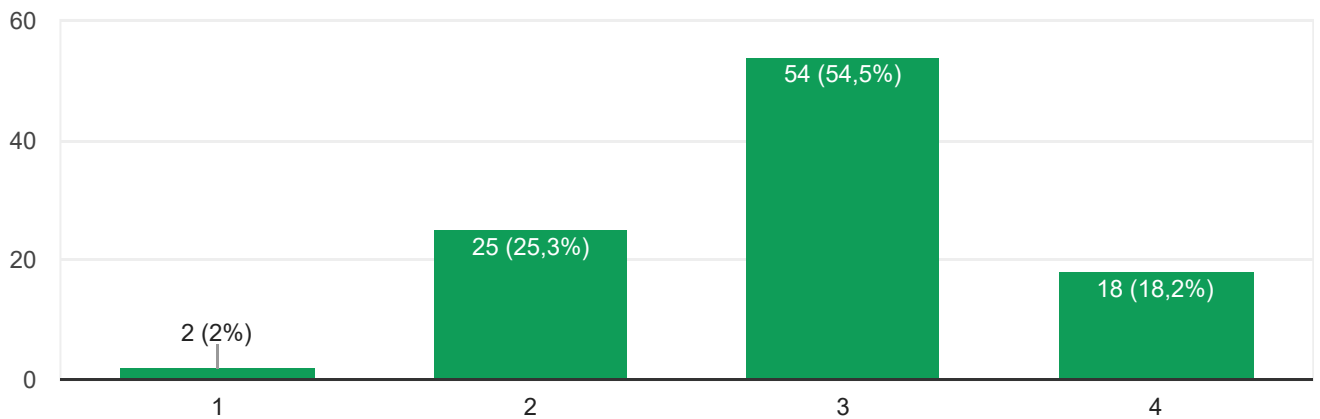
18. Ik herken de fouten die anderen maken in een opdracht, en leer zelf van deze fouten van anderen.

99 reacties

19. In een samenwerkend groepje stel ik vaak vragen die belangrijk zijn voor het succes van de opdracht.

99 reacties

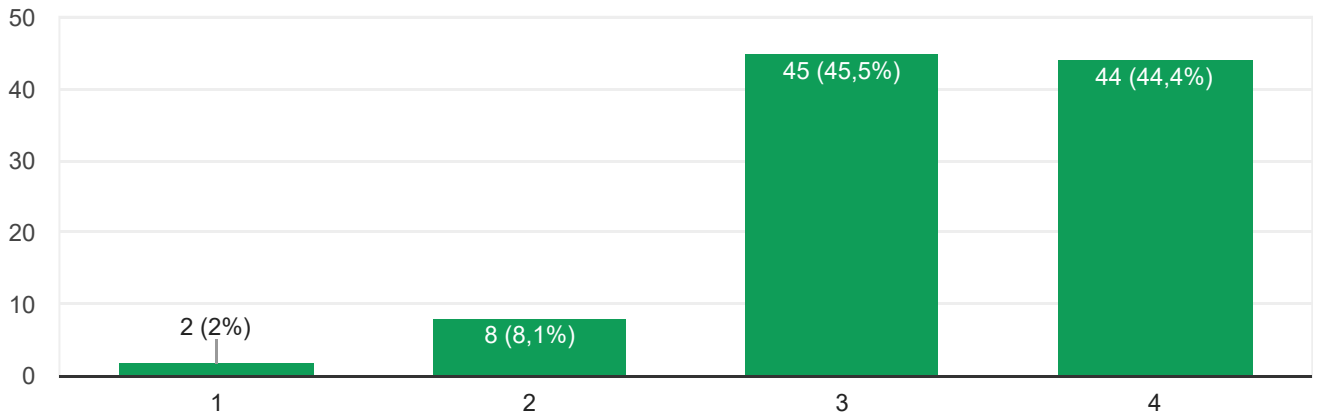
20. In een groepsopdracht neem ik meerdere taken op mij, waardoor ik een belangrijke bijdrage heb aan het eindresultaat.

99 reacties

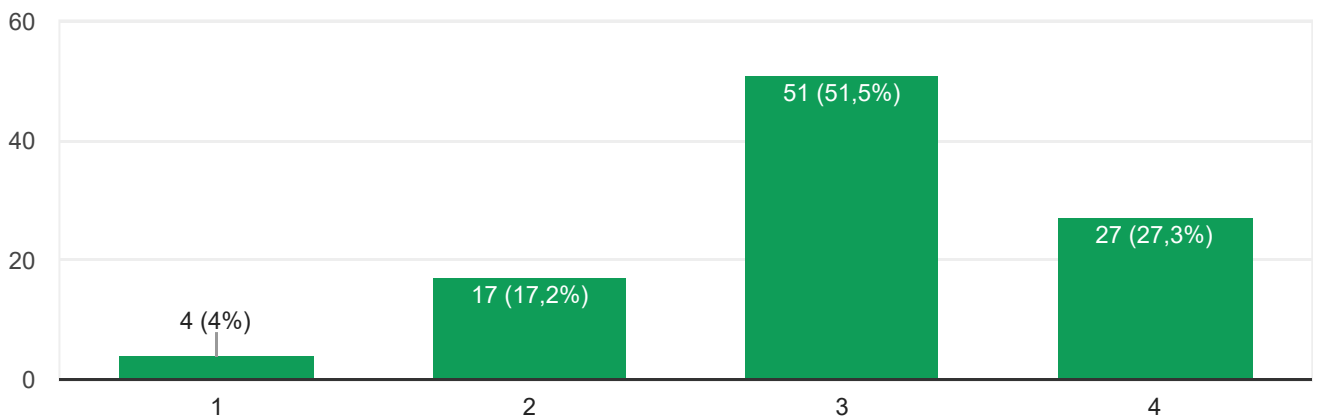
21. In een samenwerkend groepje weet ik wat de afspraken zijn en houd ik mij hieraan.

99 reacties

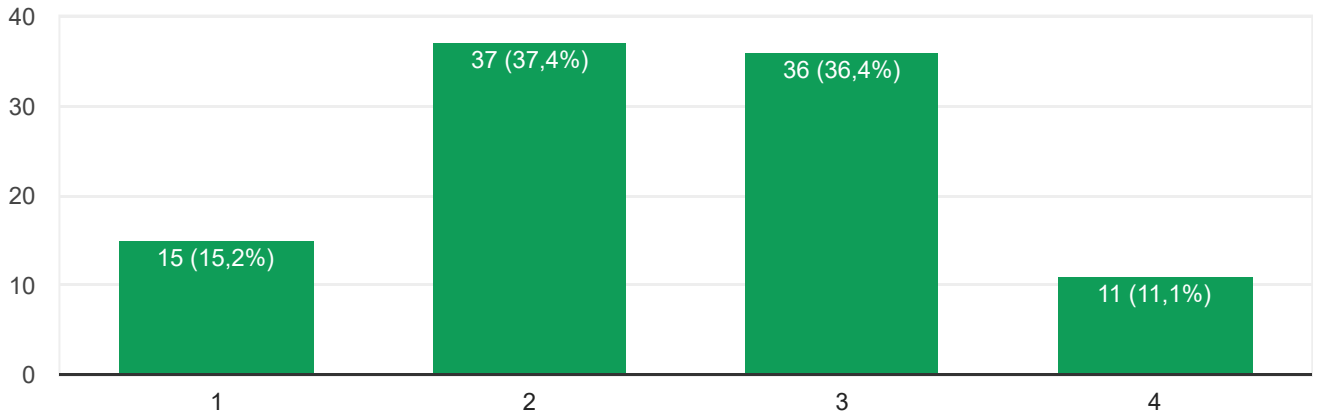
22. Ik neem regelmatig initiatief in de samenwerking. Deze initiatieven leiden tot actie.

99 reacties

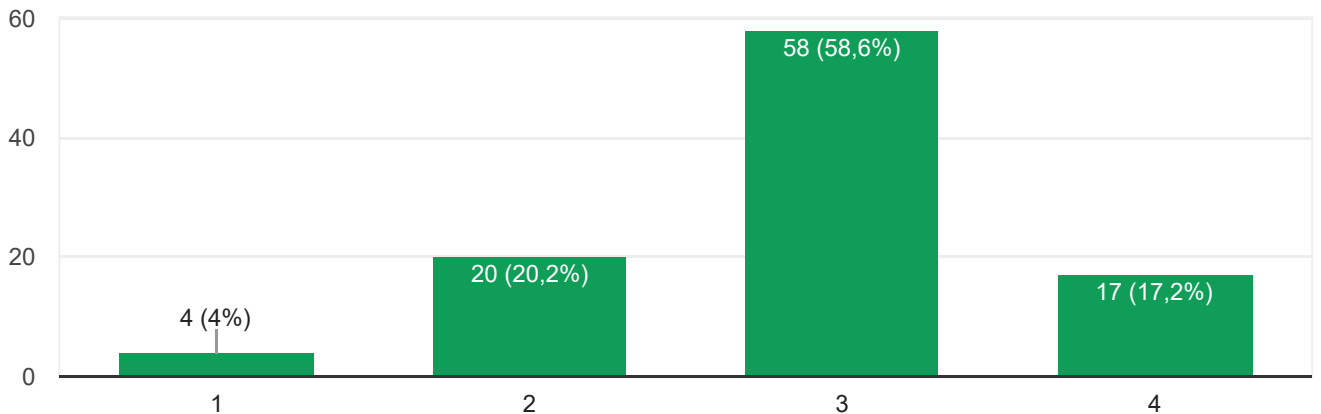
23. Ik geef regelmatig feedback op het werk van anderen.

99 reacties

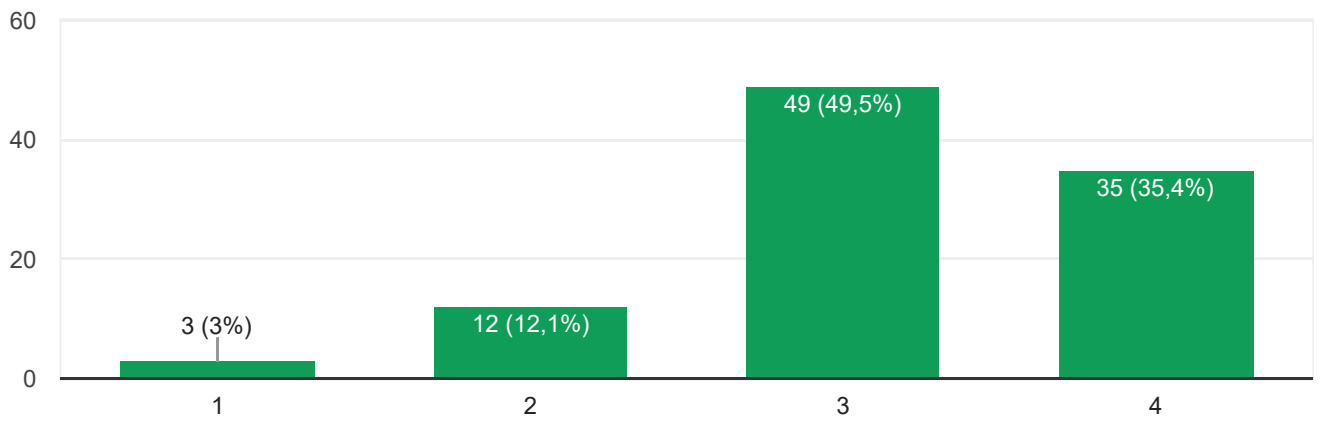
24. Ik kan feedback geven op proces en op product, en weet goed wat het verschil is.

99 reacties

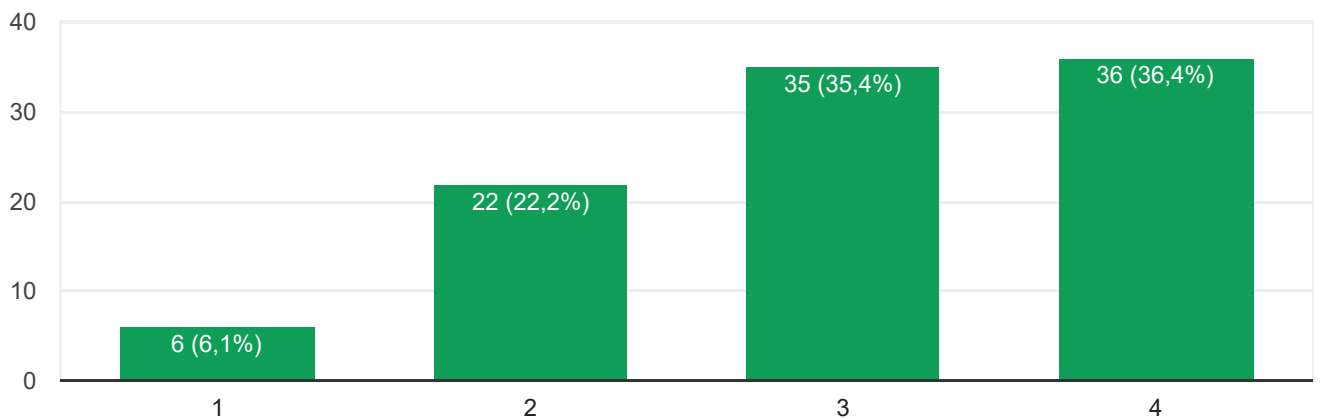
25. Ik luister naar feedback die ik krijg en zie feedback als kans om mijn werk te verbeteren.

99 reacties

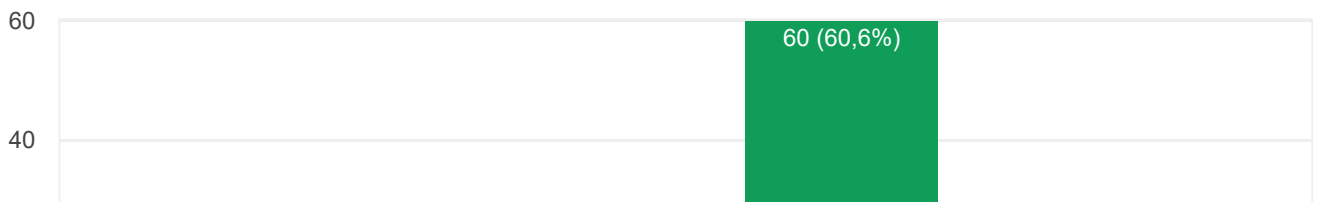
26. Ik vind het niet moeilijk om een eigen standpunt in te nemen en te verdedigen.

99 reacties

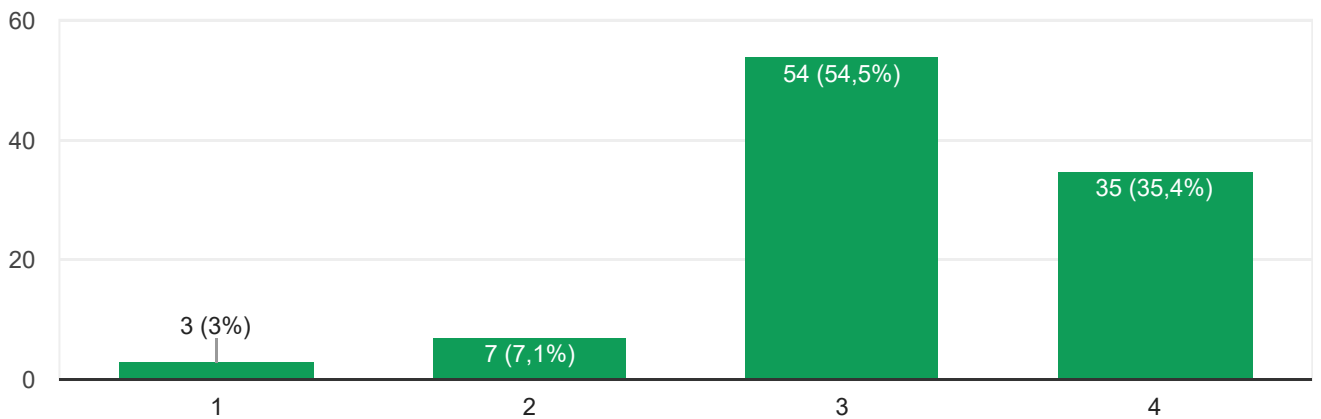
27. Ik help andere leerlingen om het groepsdoel en hun eigen doelen te bereiken.

99 reacties

28. Ik draag bij aan een positieve werksfeer binnen de groep.

99 reacties

De volgende vragen gaan over hoe je nu wordt ondersteund in het aanleren van samenwerkend leren.

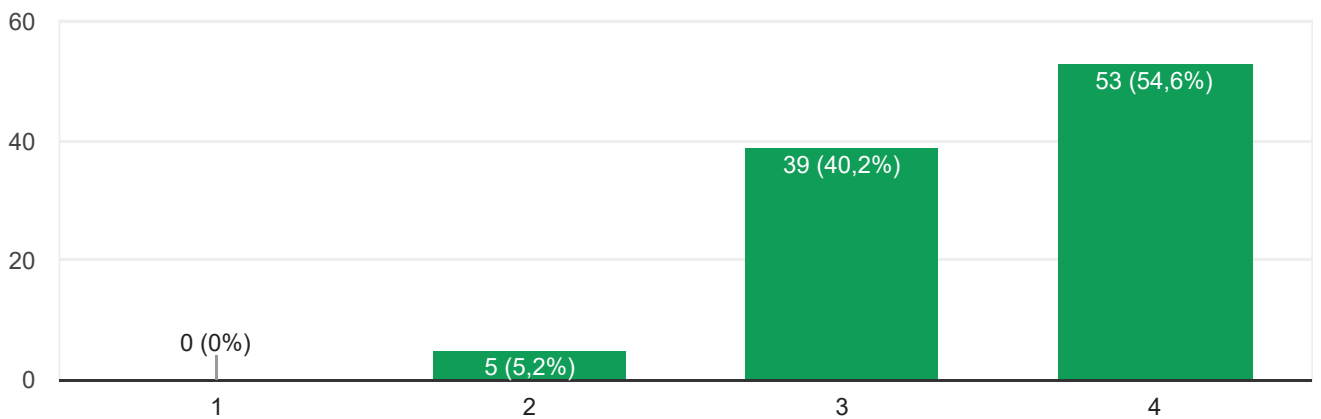
29. Op school wordt mij uitgelegd wat samenwerkend leren is en hoe ik dat kan doen.

97 reacties

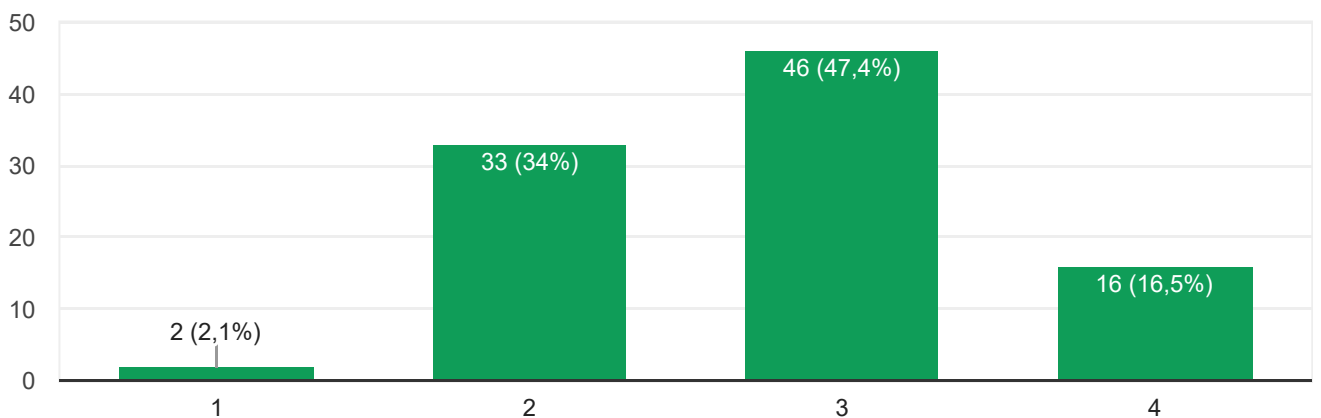
30. Op school krijg ik de mogelijkheid om samenwerkend te leren.

97 reacties

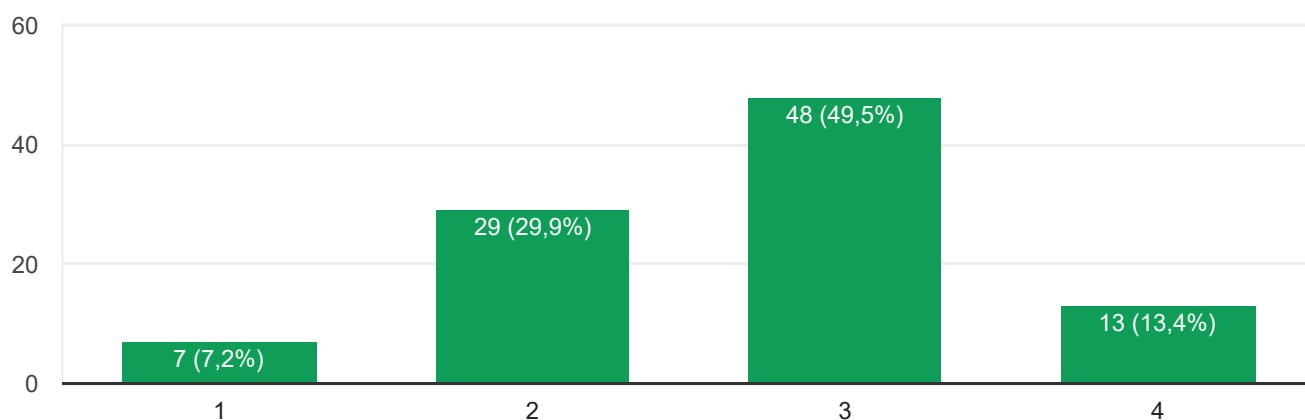
31. Op school word ik geholpen om beter te worden in samenwerkend leren.

97 reacties

32. Mijn docent(en) weten hoe zij mij kunnen ondersteunen in het ontwikkelen van mijn vaardigheid in samenwerkend leren.

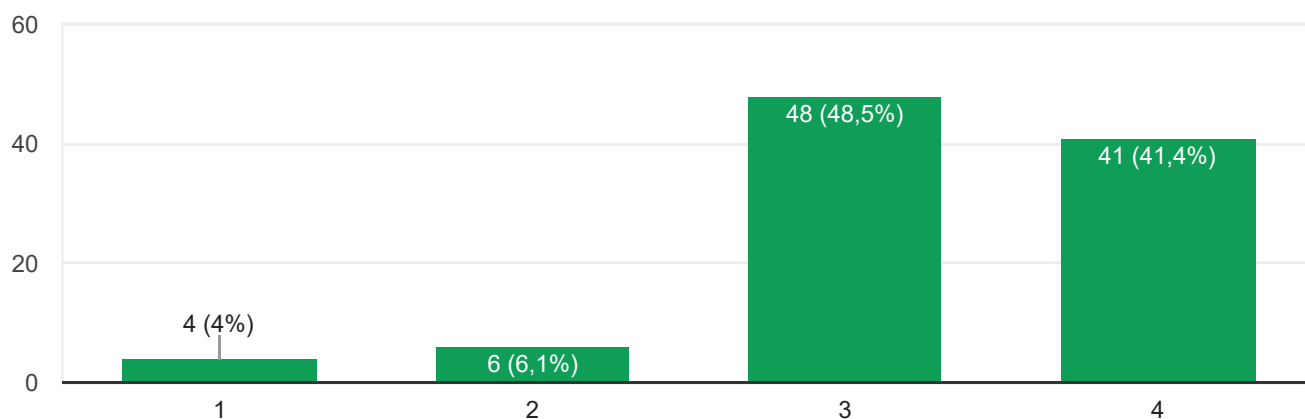
97 reacties

Reflecteren

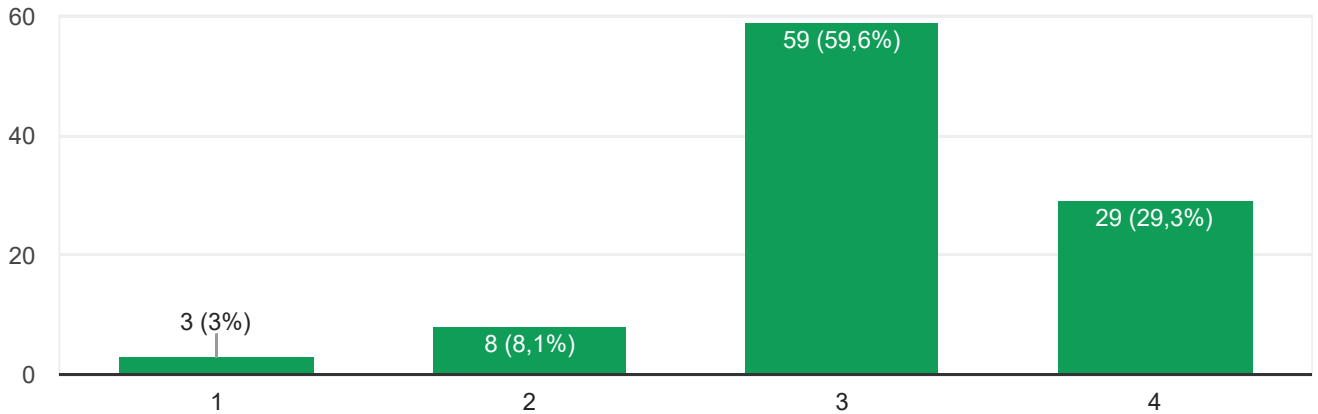
33. Ik kan uitleggen hoe ik heb mijn werk aangepakt.

99 reacties

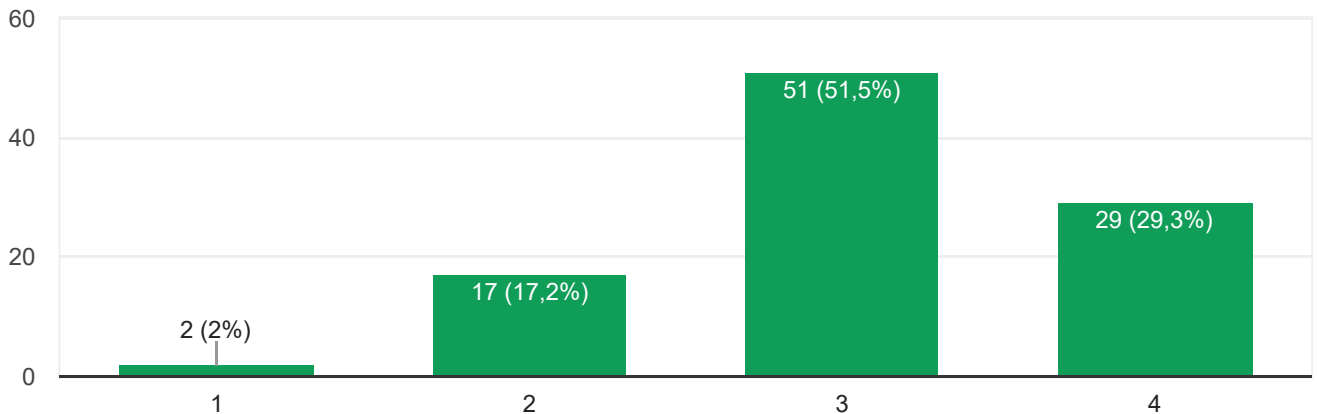
34. Ik kan uitleggen wat er wel of niet effectief was in mijn manier van handelen.

99 reacties

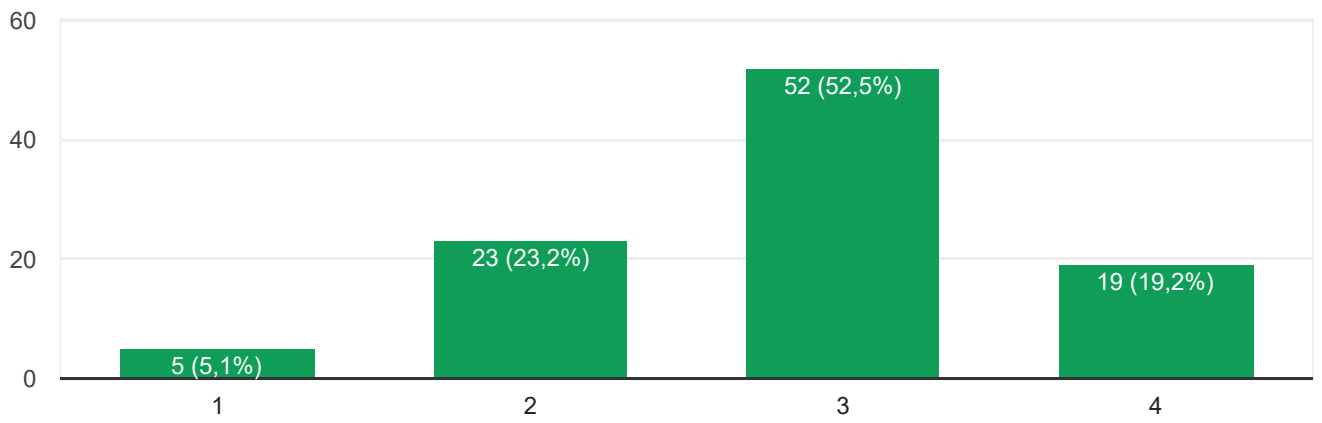
35. Ik kan een paar verbeterpunten noemen op mijn manier van handelen die mij helpen om de volgende keer effectiever te zijn.

99 reacties

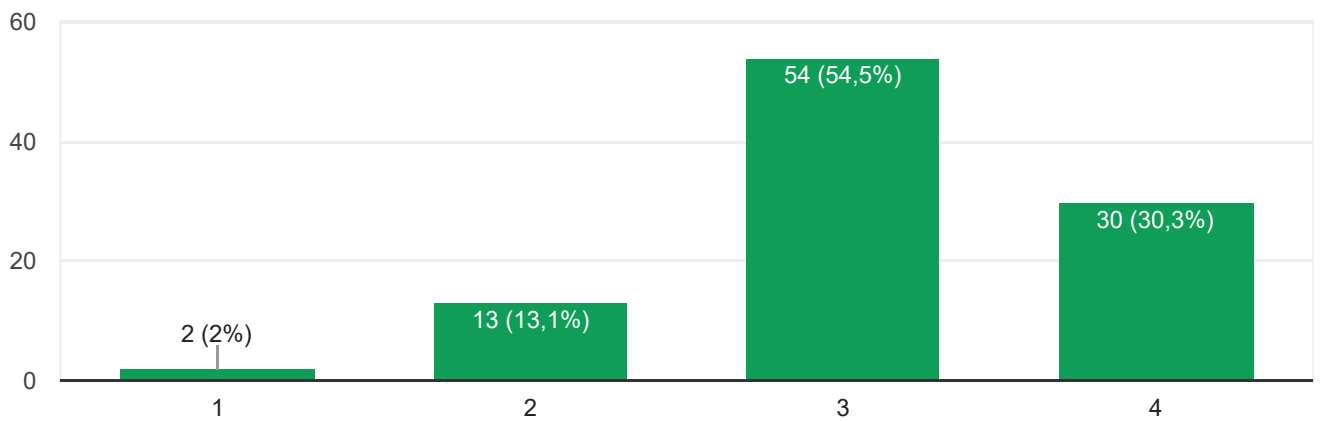
36. Ik kijk naar de aanpak van anderen en ik kan deze vergelijken met mijn eigen aanpak.

99 reacties

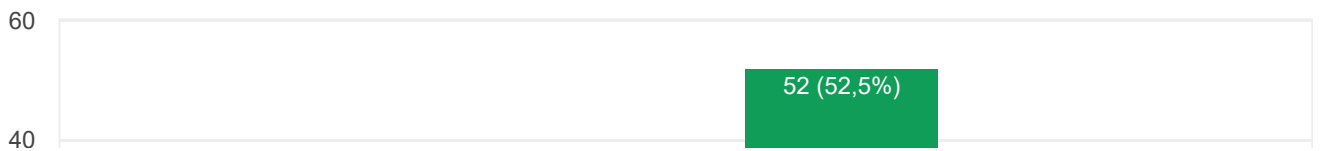
37. Ik kan uitleggen wat goed is aan mijn werk en wat niet.

99 reacties

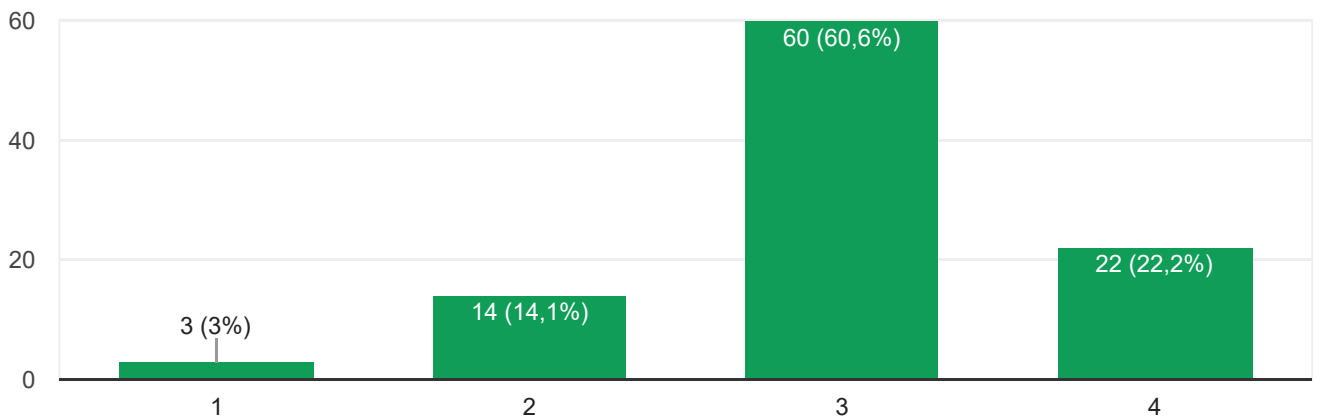
38. Ik weet wat er goed en minder goed is aan mijn werk, en kan een paar verbeterpunten noemen.

99 reacties

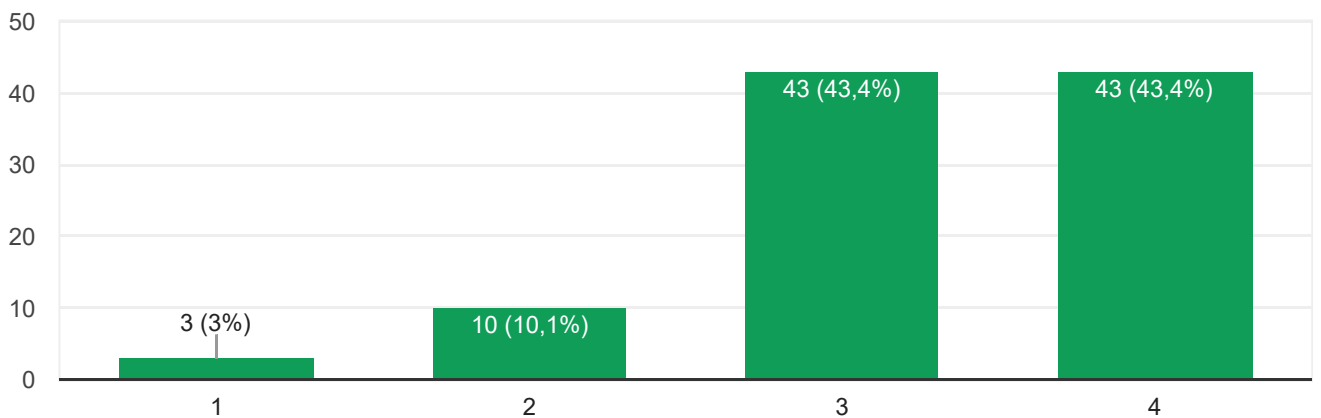
39. Ik vergelijk mijn werk met de eisen van de opdracht en kan inschatten of het resultaat voldoende zal zijn.

99 reacties

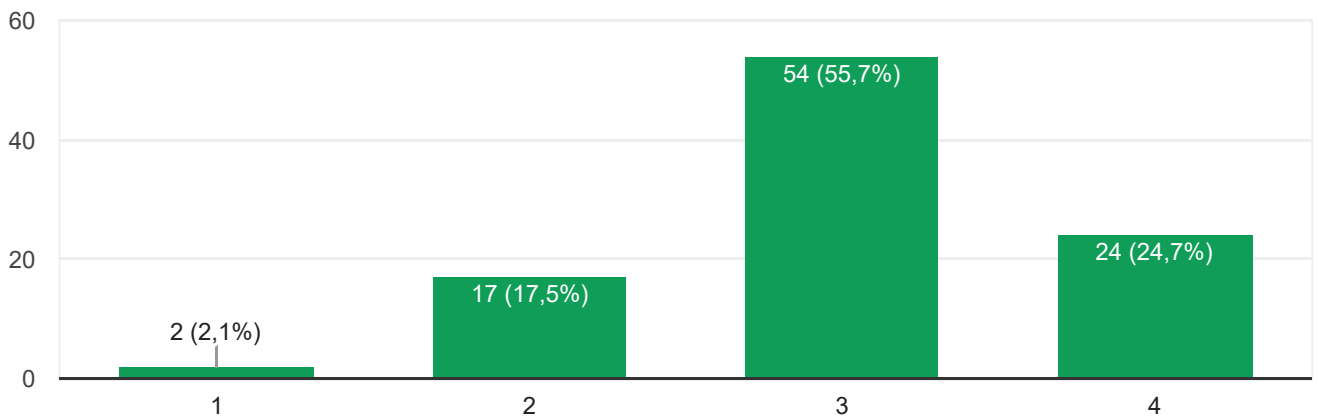
40. Ik zie feedback als een kans om mijn werk te verbeteren.

99 reacties

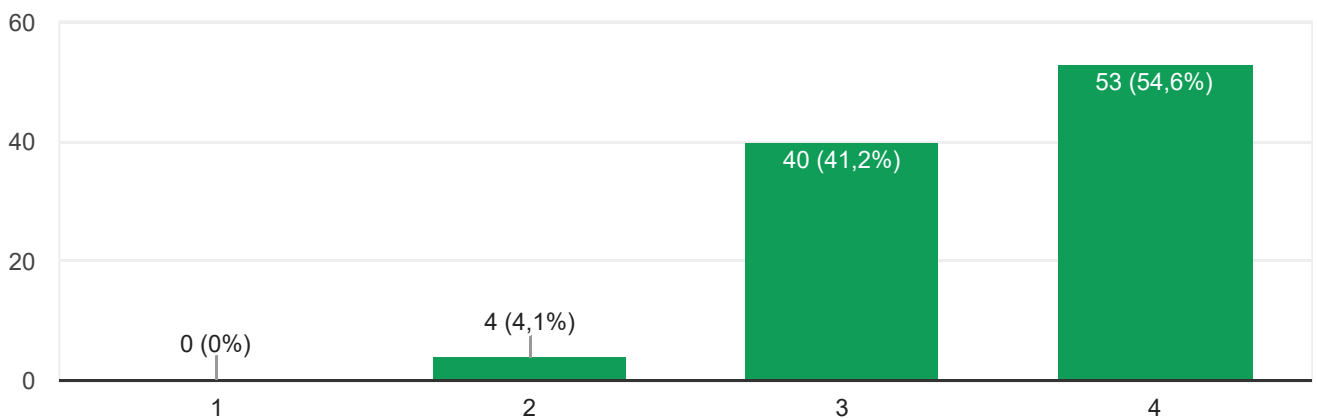
41. Op school wordt mij uitgelegd wat het betekent om te reflecteren en hoe ik dat kan doen

97 reacties

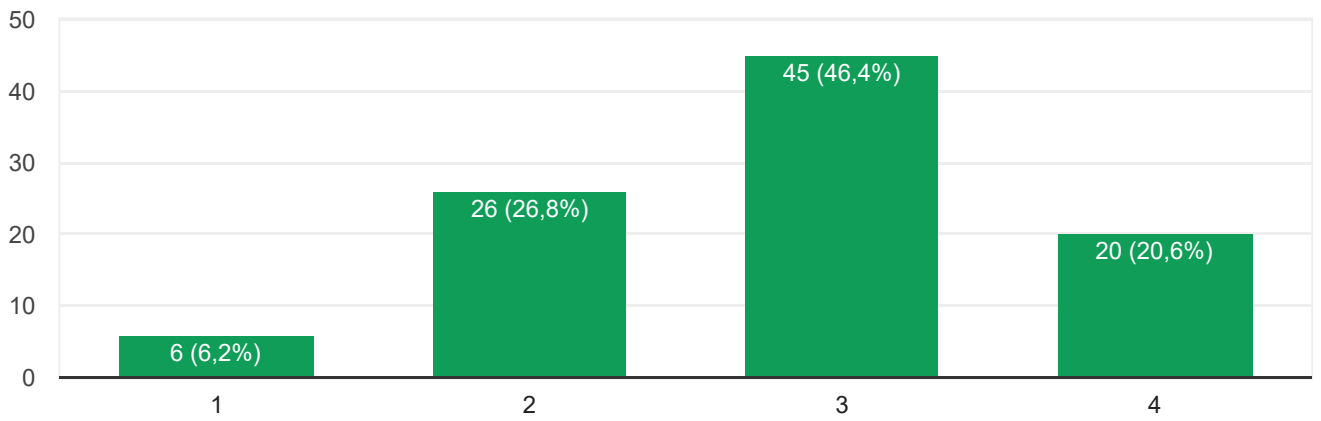
42. Op school krijg ik de mogelijkheid om te reflecteren.

97 reacties

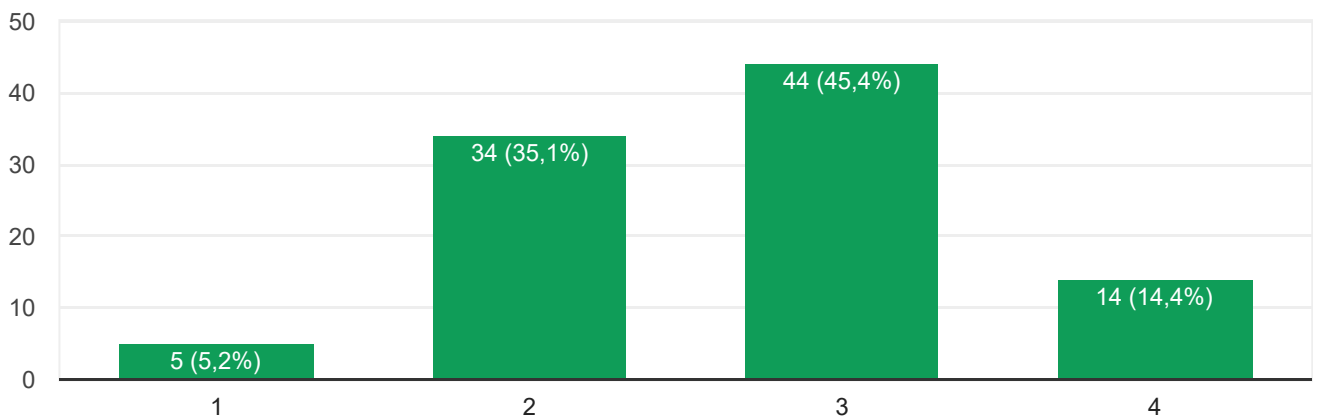
43. Op school word ik geholpen om beter te worden in reflecteren.

97 reacties

44. Mijn docent(en) weten hoe zij mij kunnen ondersteunen in het ontwikkelen van mijn vaardigheid in het reflecteren.

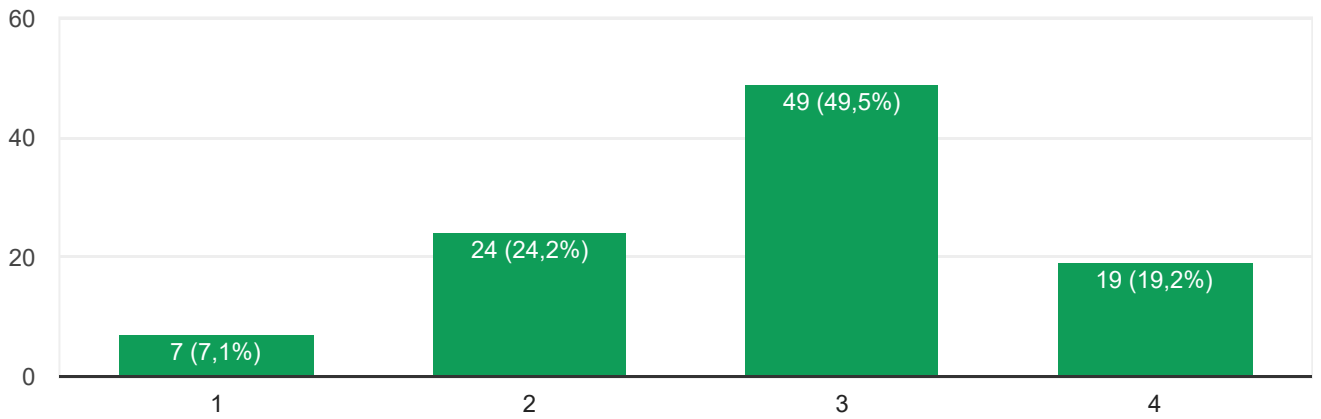
97 reacties

Leerstrategieën toepassen

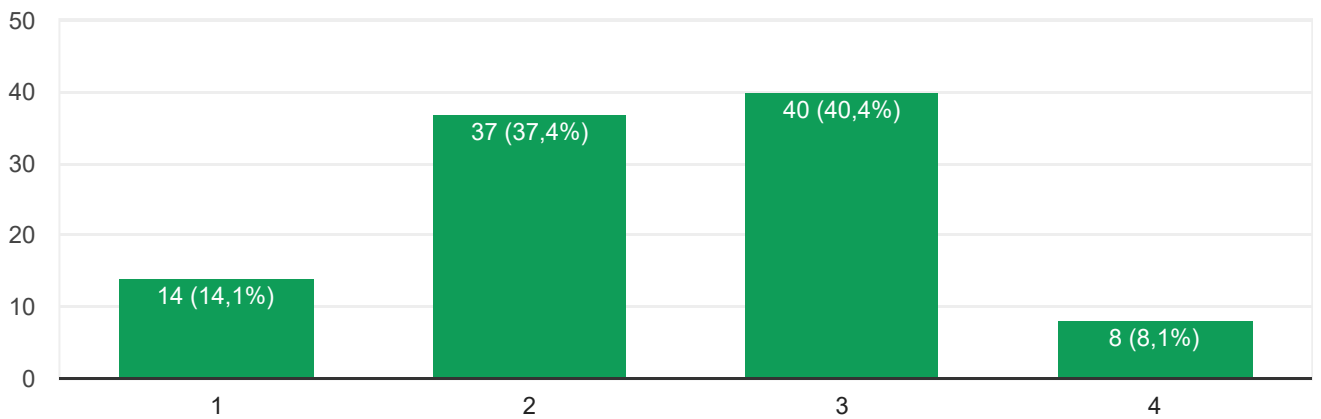
45. Ik maak de opdracht omdat ik begrijp wat het nut ervan is en wat ik ervan zou kunnen leren.

99 reacties

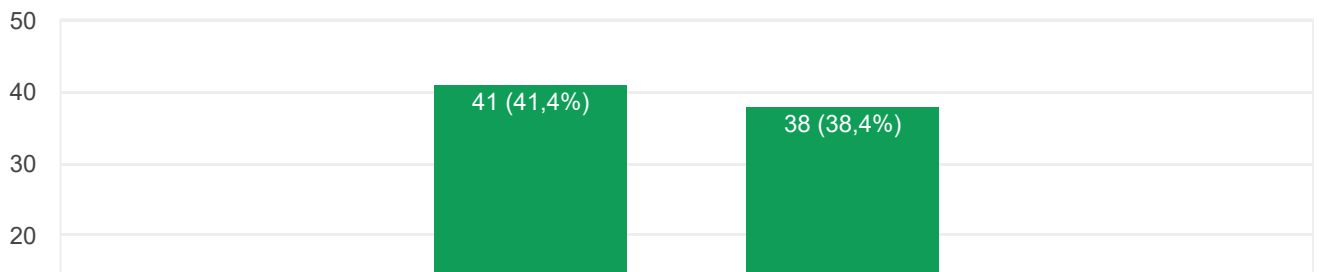
46. Ik heb hulp van een docent nodig om haalbare doelen te formuleren.

99 reacties

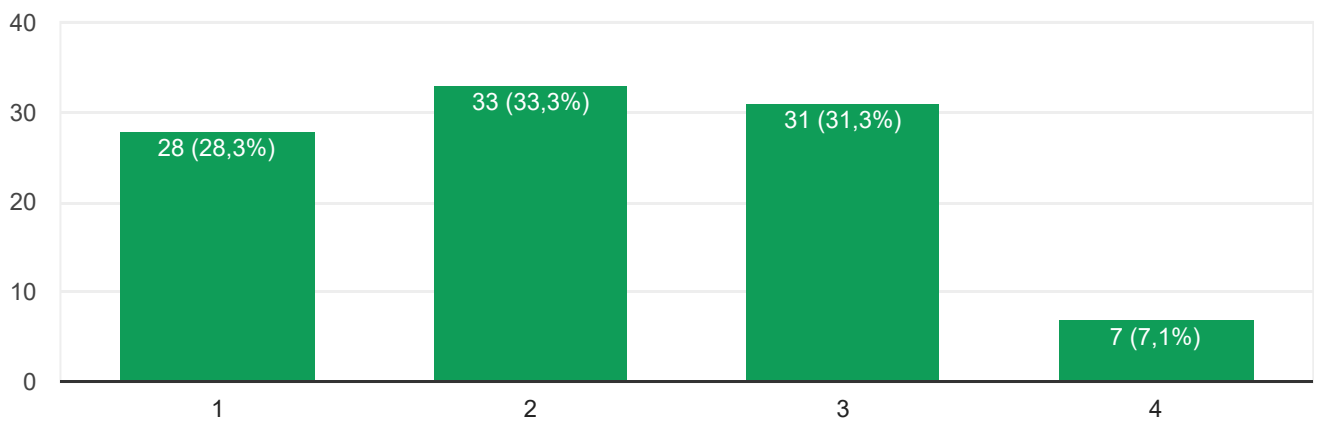
47. Ik kan mijn doel opdelen in deelstappen. Om ze haalbaar te krijgen heb ik nog wel hulp van de docent nodig.

99 reacties

48. Ik heb hulp van mijn ouders en docenten nodig om mijn schoolwerk en privéactiviteiten te combineren.

99 reacties

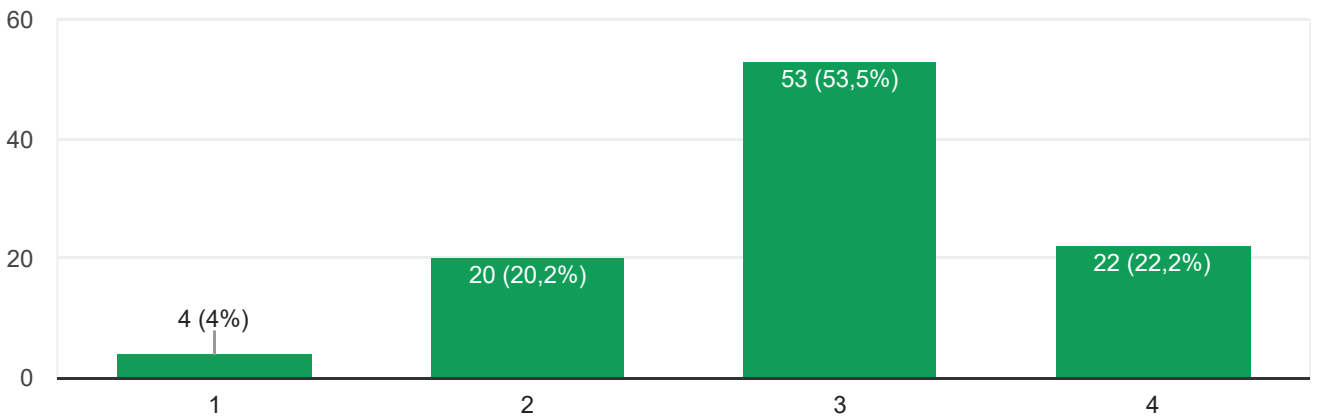

49. Ik weet hoeveel ik tijd ik nodig heb voor onderdelen van een opdracht, en kan dit met hulp van anderen in de beschikbare tijd plannen.

99 reacties

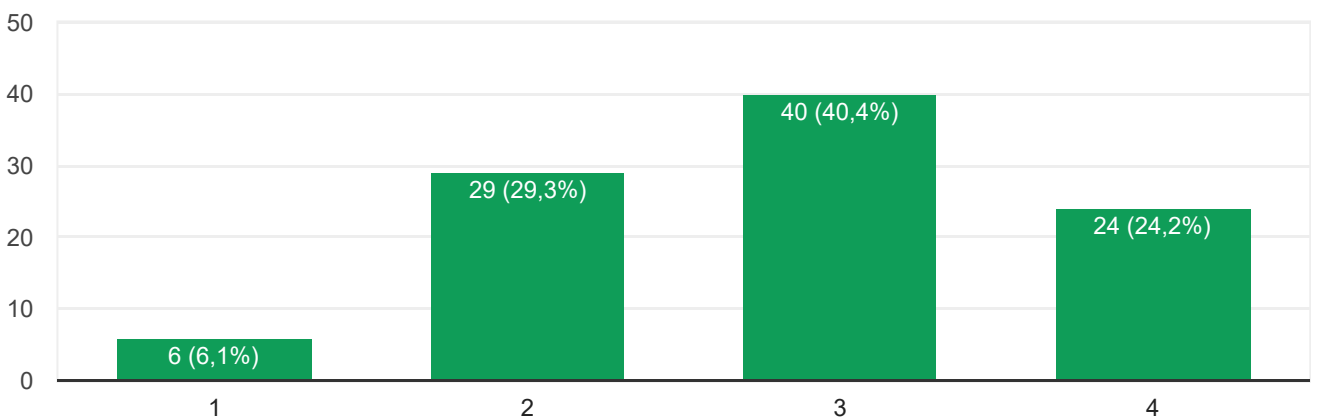
50. Ik bepaal meestal zelf aan welke opdrachten ik (eerst) ga werken en soms vraag ik daarbij nog de hulp van de docent.

99 reacties

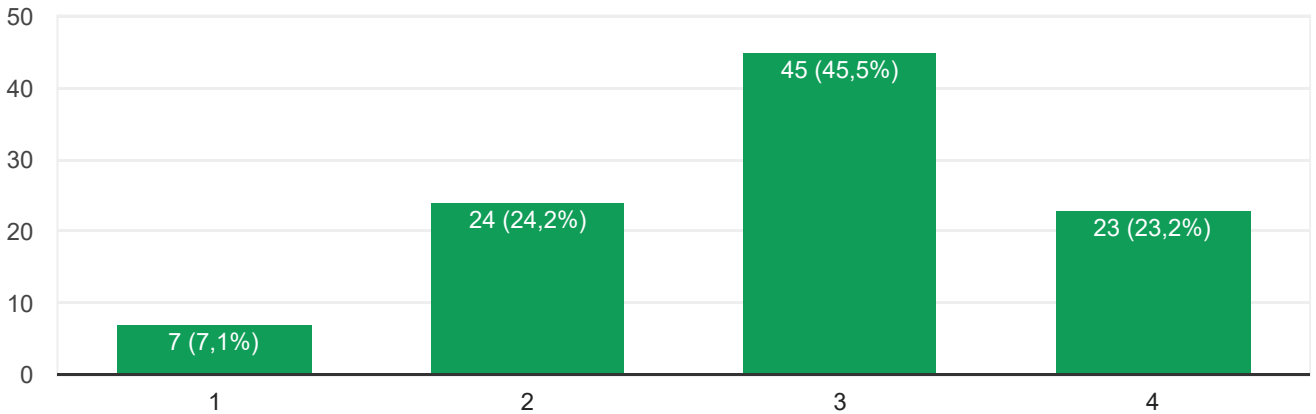
51. Ik kan meestal op schema blijven met mijn werk, en kan vaak zelf planningsproblemen oplossen.

99 reacties

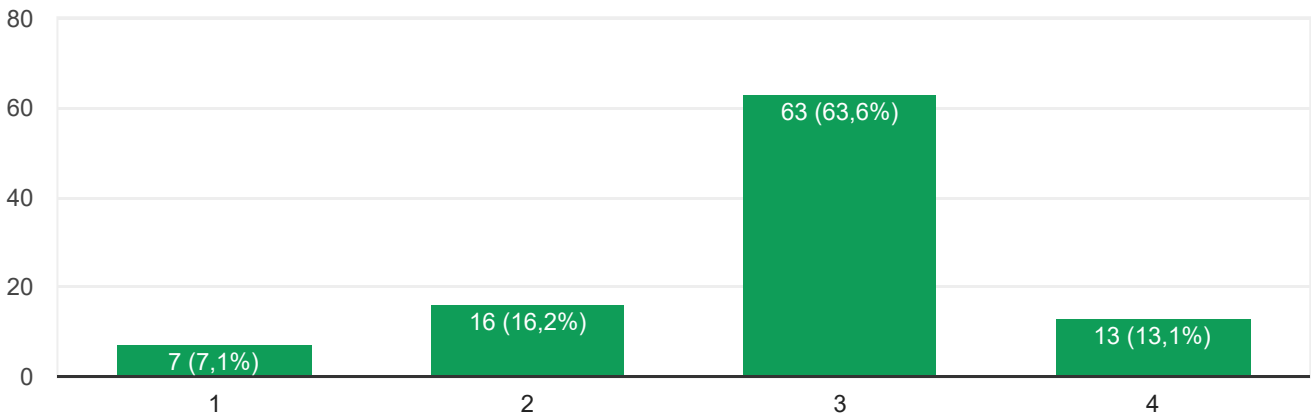
52. Ik stel mijn planning zelf bij om het werk op tijd af te krijgen en vraag daarbij zo nodig hulp van de docent.

99 reacties

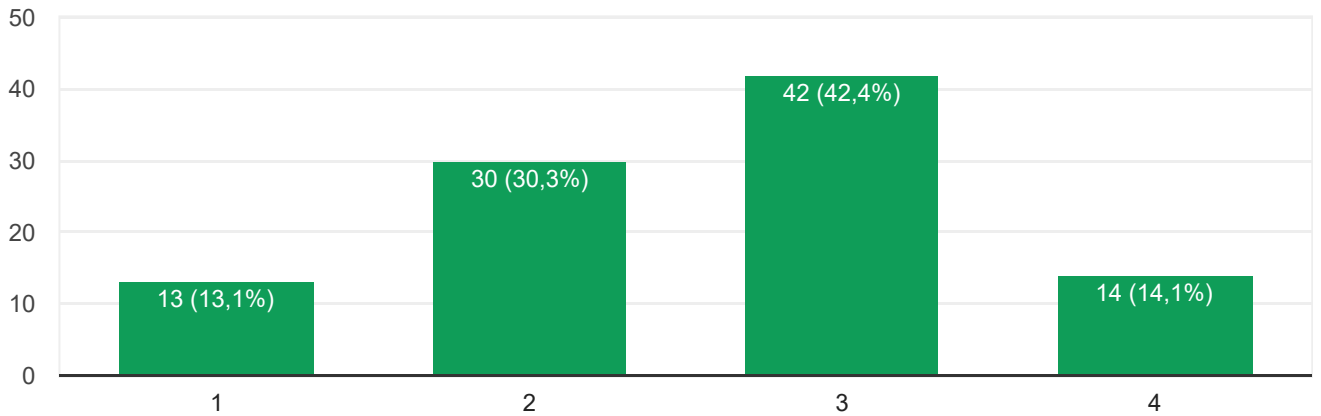
53. Het lukt mij met enige hulp terug te kijken op de planning en ik kan daarna ook wel een paar verbeterpunten aanwijzen.

99 reacties

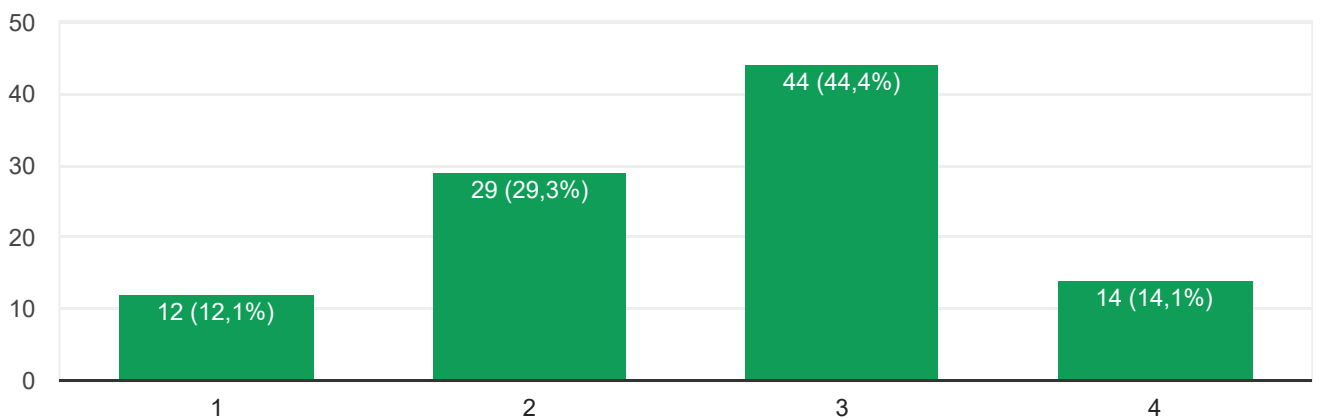
54. Ik weet wie en wat ik nodig heb voor de activiteit maar vind het soms nog lastig om de juiste spullen op de juiste tijd op de juiste plaats te krijgen.

99 reacties

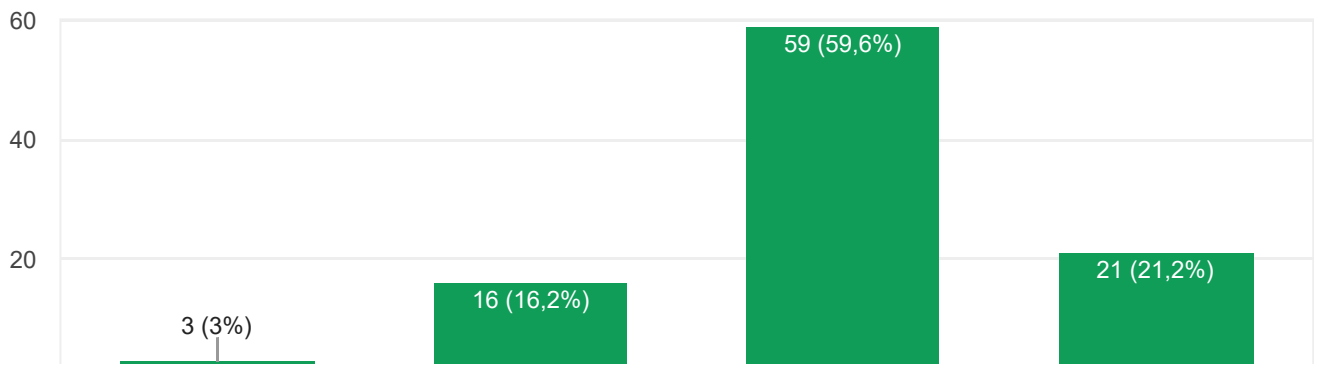
55. Ik weet hoe ver ik ben met mijn opdracht, maar weet niet altijd welke stappen ik nog moet zetten om mijn taak op tijd en met succes af te ronden.

99 reacties

56. Ik kan goed terughalen hoe ik het werk heb aangepakt en ik kan in overleg met anderen bedenken wat ik anders kan doen om mijn resultaat te verbeteren.

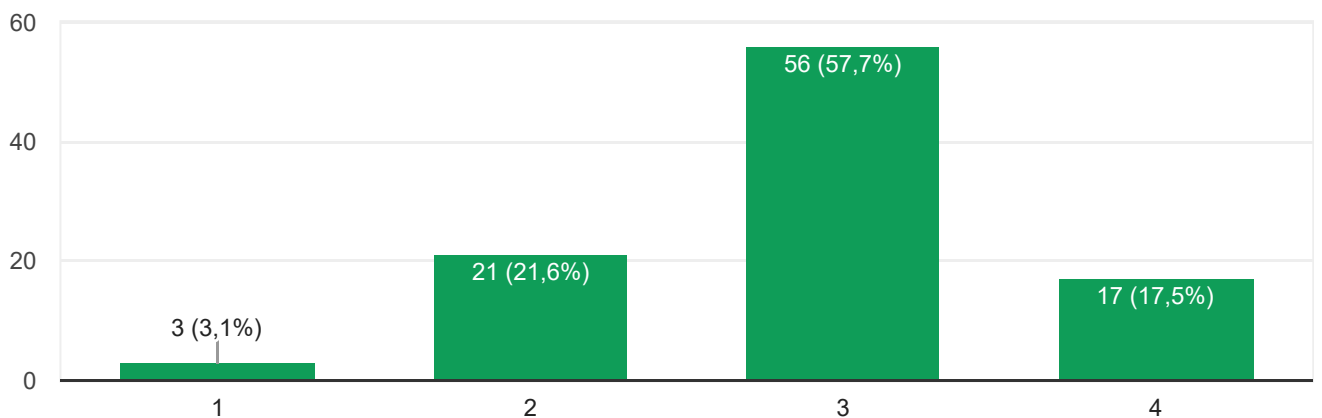
99 reacties

De volgende vragen gaan over hoe je nu wordt ondersteund in het aanleren van het toepassen van leerstrategieën.

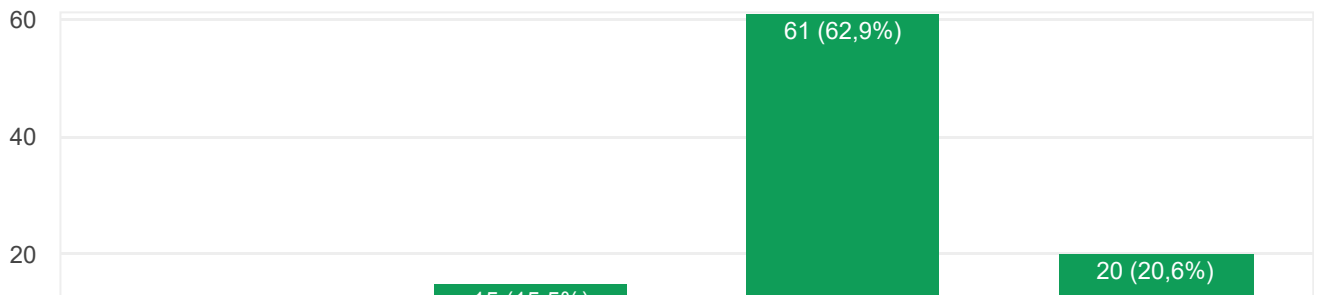
57. Op school wordt mij uitgelegd wat het betekent om leerstrategieën toe te passen en hoe ik dat kan doen.

97 reacties

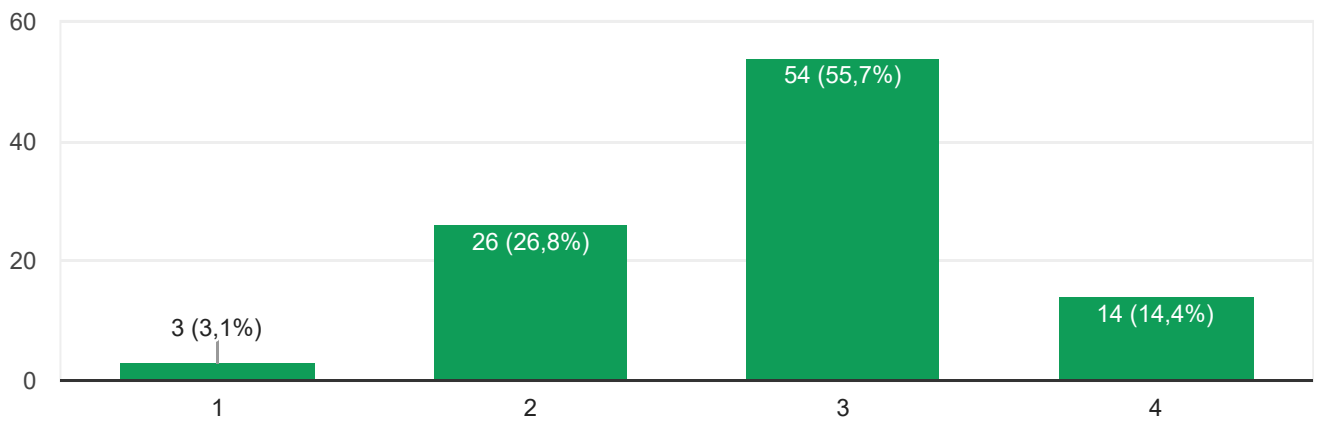
58. Op school krijg ik de mogelijkheid om leerstrategieën toe te passen.

97 reacties

59. Op school word ik geholpen om beter te worden in het toepassen van leerstrategieën.

97 reacties

60. Mijn docent(en) weten hoe zij mij kunnen ondersteunen in het ontwikkelen van mijn vaardigheid in het toepassen van leerstrategieën.

97 reacties

Hartelijk dank voor je medewerking!

BIJLAGE 1.

b, trends analyse

1	Regie nemen over het eigen leerproces						
2							
3							
4	Values	Column Labels					
5	Average of 1. Ik kan zonder hulp mijn eigen leerdoelen voor een vak of bij een opdracht formuleren.	3.3	3.4	3.6	3.7	3.8	Grand Total
5	Average of 1. Ik kan zonder hulp mijn eigen leerdoelen voor een vak of bij een opdracht formuleren.	3,26	3,20	2,96	3,35	3,20	3,18
6	Average of 2. Ik kan zelfstandig aan mijn leerdoelen werken en maak ook vorderingen met deze leerdoelen.	3,32	3,04	2,96	3,50	2,60	3,14
7	Average of 3. Als ik niet verder kan met een opdracht lukt het me om een gerichte vraag te stellen om verder te kunnen met mijn werk.	3,21	3,12	3,00	2,95	3,60	3,09
8	Average of 4. Ik kan zelf bepalen waaraan ik (eerst) ga werken, en kan de reden waarom ik hiervoor kies benoemen.	3,37	3,32	3,25	3,20	3,40	3,29
9	Average of 5. Ik kies zelf hoe ik aan een opdracht werk, en met die keuze zorg ik ervoor dat ik meer leer.	3,32	3,08	2,71	3,10	2,60	3,00
10	Average of 6. Ik bepaal zelf wanneer en hoe lang ik aan een opdracht werk.	3,63	3,52	3,32	3,20	3,20	3,40
11	Average of 7. Ik bepaal zelf waar ik wil zitten om effectief te leren en/of aan opdrachten werken: de docenten hoeven mij daarbij niet te helpen.	3,63	3,08	3,32	3,55	2,80	3,34
12	Average of 8. Als ik mag kiezen met wie ik samenwerk kies ik niet op basis van gezelligheid of vriendschap, maar op basis van het beste leerproces.	2,42	2,44	2,79	2,55	2,80	2,58
13	Average of 9. Als ik de keuzes rondom mijn leerproces (zoals die hierboven staan) heb gemaakt kan ik goed uitleggen wat de redenen voor deze keuze zijn.	3,26	3,04	2,93	3,15	2,80	3,06
14	Average of 10. Ik ben vaak verrast door de gevolgen van de keuzes die ik bij het maken van opdrachten heb gemaakt.	2,32	2,40	2,36	2,35	2,40	2,36
15	Average of 11. Als omstandigheden veranderen kan ik mijn keuzes aanpassen.	3,16	2,88	2,86	3,20	3,20	3,01
16	Average of 12. Op school wordt mij uitgelegd wat het betekent om regie te nemen over mijn eigen leerproces en hoe ik dat kan doen.	2,74	2,96	2,79	2,80	2,20	2,79
17	Average of 13. Op school krijg ik de mogelijkheid om regie te nemen over mijn eigen leerproces.	3,37	3,20	3,32	3,15	3,40	3,27
18	Average of 14. Op school word ik geholpen om beter te worden in het regie nemen over mijn eigen leerproces.	2,89	3,16	2,89	2,85	2,20	2,92
19	Average of 15. Mijn docent(en) weten hoe zij mij kunnen ondersteunen in het ontwikkelen van mijn vaardigheid in het regie nemen over mijn eigen leerproces.	2,53	2,72	2,75	2,90	2,20	2,70

1	Regie nemen over het eigen leerproces				
2					
3					
4	Values	Column Labels			
5	Count of Ik ben een:	Jongen	Meisje	Grand Total	
5	Count of Ik ben een:		23	74	97
6	Average of 1. Ik kan zonder hulp mijn eigen leerdoelen voor een vak of bij een opdracht formuleren.		3,17	3,18	3,18
7	Average of 2. Ik kan zelfstandig aan mijn leerdoelen werken en maak ook vorderingen met deze leerdoelen.		3,09	3,16	3,14
8	Average of 3. Als ik niet verder kan met een opdracht lukt het me om een gerichte vraag te stellen om verder te kunnen met mijn werk.		3,00	3,12	3,09
9	Average of 4. Ik kan zelf bepalen waaraan ik (eerst) ga werken, en kan de reden waarom ik hiervoor kies benoemen.		3,30	3,28	3,29
10	Average of 5. Ik kies zelf hoe ik aan een opdracht werk, en met die keuze zorg ik ervoor dat ik meer leer.		3,22	2,93	3,00
11	Average of 6. Ik bepaal zelf wanneer en hoe lang ik aan een opdracht werk.		3,48	3,38	3,40
12	Average of 7. Ik bepaal zelf waar ik wil zitten om effectief te leren en/of aan opdrachten werken: de docenten hoeven mij daarbij niet te helpen.		3,04	3,43	3,34
13	Average of 8. Als ik mag kiezen met wie ik samenwerk kies ik niet op basis van gezelligheid of vriendschap, maar op basis van het beste leerproces.		2,48	2,61	2,58
14	Average of 9. Als ik de keuzes rondom mijn leerproces (zoals die hierboven staan) heb gemaakt kan ik goed uitleggen wat de redenen voor deze keuze zijn.		3,13	3,04	3,06
15	Average of 10. Ik ben vaak verrast door de gevolgen van de keuzes die ik bij het maken van opdrachten heb gemaakt.		2,65	2,27	2,36
16	Average of 11. Als omstandigheden veranderen kan ik mijn keuzes aanpassen.		3,13	2,97	3,01
17	Average of 12. Op school wordt mij uitgelegd wat het betekent om regie te nemen over mijn eigen leerproces en hoe ik dat kan doen.		2,83	2,78	2,79
18	Average of 13. Op school krijg ik de mogelijkheid om regie te nemen over mijn eigen leerproces.		3,00	3,35	3,27
19	Average of 14. Op school word ik geholpen om beter te worden in het regie nemen over mijn eigen leerproces.		2,96	2,91	2,92
20	Average of 15. Mijn docent(en) weten hoe zij mij kunnen ondersteunen in het ontwikkelen van mijn vaardigheid in het regie nemen over mijn eigen leerproces.		2,70	2,70	2,70

1	Regie nemen over het eigen leerproces					
2						
3		Column Labels				
4	Values	Jongen	Meisje	Grand Total	verschil jongen-meisje	
5	Count of Ik ben een:	23	74	97		
6	Average of 1. Ik kan zonder hulp mijn eigen leerdoelen voor een vak of bij een opdracht formuleren.	3,17	3,18	3,18	0,00	
7	Average of 2. Ik kan zelfstandig aan mijn leerdoelen werken en maak ook vorderingen met deze leerdoelen.	3,09	3,16	3,14	-0,08	
8	Average of 3. Als ik niet verder kan met een opdracht lukt het me om een gerichte vraag te stellen om verder te kunnen met mijn werk.	3,00	3,12	3,09	-0,12	
9	Average of 4. Ik kan zelf bepalen waaraan ik (eerst) ga werken, en kan de reden waarom ik hiervoor kies benoemen.	3,30	3,28	3,29	0,02	
10	Average of 5. Ik kies zelf hoe ik aan een opdracht werk, en met die keuze zorg ik ervoor dat ik meer leer.	3,22	2,93	3,00	0,28	
11	Average of 6. Ik bepaal zelf wanneer en hoe lang ik aan een opdracht werk.	3,48	3,38	3,40	0,10	
12	Average of 7. Ik bepaal zelf waar ik wil zitten om effectief te leren en/of aan opdrachten werken: de docenten hoeven mij daarbij niet te helpen.	3,04	3,43	3,34	-0,39	
13	Average of 8. Als ik mag kiezen met wie ik samenwerk kies ik niet op basis van gezelligheid of vriendschap, maar op basis van het beste leerproces.	2,48	2,61	2,58	-0,13	
14	Average of 9. Als ik de keuzes rondom mijn leerproces (zoals die hierboven staan) heb gemaakt kan ik goed uitleggen wat de redenen voor deze keuze zijn.	3,13	3,04	3,06	0,09	
15	Average of 10. Ik ben vaak verrast door de gevolgen van de keuzes die ik bij het maken van opdrachten heb gemaakt.	2,65	2,27	2,36	0,38	
16	Average of 11. Als omstandigheden veranderen kan ik mijn keuzes aanpassen.	3,13	2,97	3,01	0,16	
17	Average of 12. Op school wordt mij uitgelegd wat het betekent om regie te nemen over mijn eigen leerproces en hoe ik dat kan doen.	2,83	2,78	2,79	0,04	
18	Average of 13. Op school krijg ik de mogelijkheid om regie te nemen over mijn eigen leerproces.	3,00	3,35	3,27	-0,35	
19	Average of 14. Op school word ik geholpen om beter te worden in het regie nemen over mijn eigen leerproces.	2,96	2,91	2,92	0,05	
20	Average of 15. Mijn docent(en) weten hoe zij mij kunnen ondersteunen in het ontwikkelen van mijn vaardigheid in het regie nemen over mijn eigen leerproces.	2,70	2,70	2,70	-0,01	

2	Samenwerkend Leren						
3		Column Labels					
4	Values	3.3	3.4	3.6	3.7	3.8	Grand Total
5	Average of 16. Bij groepswork luister ik naar de inbreng van groepsgenoten en doe ik daar iets mee.	3,63	3,32	3,36	3,50	3,00	3,41
6	Average of 17. Ik herken de fouten die ik in een opdracht heb gemaakt en onderneem actie naar aanleiding van de fouten.	3,16	3,12	3,04	3,30	3,20	3,14
7	Average of 18. Ik herken de fouten die anderen maken in een opdracht, en leer zelf van deze fouten van anderen.	3,00	3,04	2,89	3,15	2,80	3,00
8	Average of 19. In een samenwerkend groepje stel ik vaak vragen die belangrijk zijn voor het succes van de opdracht.	3,32	2,72	2,79	3,00	3,00	2,93
9	Average of 20. In een groepsopdracht neem ik meerdere taken op mij, waardoor ik een belangrijke bijdrage heb aan het eindresultaat.	3,21	2,88	2,75	3,05	3,40	2,97
10	Average of 21. In een samenwerkend groepje weet ik wat de afspraken zijn en houd ik mij hieraan.	3,58	3,24	3,39	3,30	3,40	3,37
11	Average of 22. Ik neem regelmatig initiatief in de samenwerking. Deze initiatieven leiden tot actie.	3,26	2,88	2,93	3,25	3,20	3,06
12	Average of 23. Ik geef regelmatig feedback op het werk van anderen.	2,26	2,48	2,46	2,55	2,80	2,46
13	Average of 24. Ik kan feedback geven op proces en op product, en weet goed wat het verschil is.	2,89	2,84	2,86	3,05	3,40	2,93
14	Average of 25. Ik luister naar feedback die ik krijg en zie feedback als kans om mijn werk te verbeteren.	3,16	3,12	3,29	3,35	3,00	3,22
15	Average of 26. Ik vind het niet moeilijk om een eigen standpunt in te nemen en te verdedigen.	3,32	2,92	3,07	3,10	2,60	3,06
16	Average of 27. Ik help andere leerlingen om het groepsdoel en hun eigen doelen te bereiken.	3,00	3,04	2,54	2,95	2,60	2,85
17	Average of 28. Ik draag bij aan een positieve werksfeer binnen de groep.	3,68	3,24	3,07	3,25	3,00	3,27
18	Average of 29. Op school wordt mij uitgelegd wat samenwerkend leren is en hoe ik dat kan doen.	3,11	2,88	2,82	3,20	2,80	2,97
19	Average of 30. Op school krijg ik de mogelijkheid om samenwerkend te leren.	3,74	3,36	3,50	3,45	3,40	3,49
20	Average of 31. Op school word ik geholpen om beter te worden in samenwerkend leren.	2,95	2,80	2,75	2,80	2,20	2,78
21	Average of 32. Mijn docent(en) weten hoe zij mij kunnen ondersteunen in het ontwikkelen van mijn vaardigheid in samenwerkend leren.	2,47	2,80	2,64	2,85	2,60	2,69

1				
2	Samenwerkend Leren			
3		Column Labels		
4	Values	Jongen	Meisje	Grand Total
5	Count of Ik ben een:	23	74	97
6	Average of 16. Bij groepswerk luister ik naar de inbreng van groepsgenoten en doe ik daar iets mee.	3,43	3,41	3,41
7	Average of 17. Ik herken de fouten die ik in een opdracht heb gemaakt en onderneem actie naar aanleiding van de fouten.	3,09	3,16	3,14
8	Average of 18. Ik herken de fouten die anderen maken in een opdracht, en leer zelf van deze fouten van anderen.	2,83	3,05	3,00
9	Average of 19. In een samenwerkend groepje stel ik vaak vragen die belangrijk zijn voor het succes van de opdracht.	2,91	2,93	2,93
10	Average of 20. In een groepsopdracht neem ik meerdere taken op mij, waardoor ik een belangrijke bijdrage heb aan het eindresultaat.	2,83	3,01	2,97
11	Average of 21. In een samenwerkend groepje weet ik wat de afspraken zijn en houd ik mij hieraan.	3,13	3,45	3,37
12	Average of 22. Ik neem regelmatig initiatief in de samenwerking. Deze initiatieven leiden tot actie.	3,00	3,08	3,06
13	Average of 23. Ik geef regelmatig feedback op het werk van anderen.	2,48	2,46	2,46
14	Average of 24. Ik kan feedback geven op proces en op product, en weet goed wat het verschil is.	2,96	2,92	2,93
15	Average of 25. Ik luister naar feedback die ik krijg en zie feedback als kans om mijn werk te verbeteren.	3,13	3,24	3,22
16	Average of 26. Ik vind het niet moeilijk om een eigen standpunt in te nemen en te verdedigen.	3,22	3,01	3,06
17	Average of 27. Ik help andere leerlingen om het groepsdoel en hun eigen doelen te bereiken.	3,09	2,77	2,85
18	Average of 28. Ik draag bij aan een positieve werksfeer binnen de groep.	3,43	3,22	3,27
19	Average of 29. Op school wordt mij uitgelegd wat samenwerkend leren is en hoe ik dat kan doen.	3,04	2,95	2,97
20	Average of 30. Op school krijg ik de mogelijkheid om samenwerkend te leren.	3,26	3,57	3,49
21	Average of 31. Op school word ik geholpen om beter te worden in samenwerkend leren.	2,78	2,78	2,78
22	Average of 32. Mijn docent(en) weten hoe zij mij kunnen ondersteunen in het ontwikkelen van mijn vaardigheid in samenwerkend leren.	2,91	2,62	2,69

2	Samenwerkend Leren				
3		Column Labels			
4	Values	Jongen	Meisje	Grand Total	verschil jongen-meisje
5	Count of Ik ben een:	23	74	97	
6	Average of 16. Bij groepswerk luister ik naar de inbreng van groepsgenoten en doe ik daar iets mee.	3,43	3,41	3,41	0,03
7	Average of 17. Ik herken de fouten die ik in een opdracht heb gemaakt en onderneem actie naar aanleiding van de fouten.	3,09	3,16	3,14	-0,08
8	Average of 18. Ik herken de fouten die anderen maken in een opdracht, en leer zelf van deze fouten van anderen.	2,83	3,05	3,00	-0,23
9	Average of 19. In een samenwerkend groepje stel ik vaak vragen die belangrijk zijn voor het succes van de opdracht.	2,91	2,93	2,93	-0,02
10	Average of 20. In een groepsopdracht neem ik meerdere taken op mij, waardoor ik een belangrijke bijdrage heb aan het eindresultaat.	2,83	3,01	2,97	-0,19
11	Average of 21. In een samenwerkend groepje weet ik wat de afspraken zijn en houd ik mij hieraan.	3,13	3,45	3,37	-0,32
12	Average of 22. Ik neem regelmatig initiatief in de samenwerking. Deze initiatieven leiden tot actie.	3,00	3,08	3,06	-0,08
13	Average of 23. Ik geef regelmatig feedback op het werk van anderen.	2,48	2,46	2,46	0,02
14	Average of 24. Ik kan feedback geven op proces en op product, en weet goed wat het verschil is.	2,96	2,92	2,93	0,04
15	Average of 25. Ik luister naar feedback die ik krijg en zie feedback als kans om mijn werk te verbeteren.	3,13	3,24	3,22	-0,11
16	Average of 26. Ik vind het niet moeilijk om een eigen standpunt in te nemen en te verdedigen.	3,22	3,01	3,06	0,20
17	Average of 27. Ik help andere leerlingen om het groepsdoel en hun eigen doelen te bereiken.	3,09	2,77	2,85	0,32
18	Average of 28. Ik draag bij aan een positieve werksfeer binnen de groep.	3,43	3,22	3,27	0,22
19	Average of 29. Op school wordt mij uitgelegd wat samenwerkend leren is en hoe ik dat kan doen.	3,04	2,95	2,97	0,10
20	Average of 30. Op school krijg ik de mogelijkheid om samenwerkend te leren.	3,26	3,57	3,49	-0,31
21	Average of 31. Op school word ik geholpen om beter te worden in samenwerkend leren.	2,78	2,78	2,78	0,00
22	Average of 32. Mijn docent(en) weten hoe zij mij kunnen ondersteunen in het ontwikkelen van mijn vaardigheid in samenwerkend leren.	2,91	2,62	2,69	0,29

1							
2	Reflecteren						
3		Column Labels					
4	Values	3.3	3.4	3.6	3.7	3.8	Grand Total
5	Average of 31. Op school word ik geholpen om beter te worden in samenwerkend leren.	2,95	2,80	2,75	2,80	2,20	2,78
6	Average of 32. Mijn docent(en) weten hoe zij mij kunnen ondersteunen in het ontwikkelen van mijn vaardigheid in samenwerkend leren.	2,47	2,80	2,64	2,85	2,60	2,69
7	Average of 33. Ik kan uitleggen hoe ik heb mijn werk aangepakt.	3,37	3,32	3,04	3,55	3,80	3,32
8	Average of 34. Ik kan uitleggen wat er wel of niet effectief was in mijn manier van handelen.	3,21	3,08	3,14	3,25	3,80	3,20
9	Average of 35. Ik kan een paar verbeterpunten noemen op mijn manier van handelen die mij helpen om de volgende keer effectiever te zijn.	3,11	3,00	2,93	3,35	4,00	3,12
10	Average of 36. Ik kijk naar de aanpak van anderen en ik kan deze vergelijken met mijn eigen aanpak.	3,00	2,96	2,57	3,05	3,40	2,90
11	Average of 37. Ik kan uitleggen wat goed is aan mijn werk en wat niet.	3,42	3,04	3,04	3,20	3,60	3,18
12	Average of 38. Ik weet wat er goed en minder goed is aan mijn werk, en kan een paar verbeterpunten noemen.	3,21	3,16	2,96	3,40	3,80	3,20
13	Average of 39. Ik vergelijk mijn werk met de eisen van de opdracht en kan inschatten of het resultaat voldoende zal zijn.	3,05	3,20	2,86	3,10	3,40	3,06
14	Average of 40. Ik zie feedback als een kans om mijn werk te verbeteren.	3,11	3,24	3,46	3,40	3,40	3,32
15	Average of 41. Op school wordt mij uitgelegd wat het betekent om te reflecteren en hoe ik dat kan doen	3,05	3,04	3,00	3,10	2,80	3,03
16	Average of 42. Op school krijg ik de mogelijkheid om te reflecteren.	3,84	3,48	3,57	3,25	3,00	3,51
17	Average of 43. Op school word ik geholpen om beter te worden in reflecteren.	2,68	3,08	2,75	2,75	2,60	2,81
18	Average of 44. Mijn docent(en) weten hoe zij mij kunnen ondersteunen in het ontwikkelen van mijn vaardigheid in het reflecteren.	2,53	2,56	2,86	2,85	2,40	2,69

1				
2	Reflecteren			
3		Column Labels		
4	Values	Jongen	Meisje	Grand Total
5	Count of Ik ben een:		23	74
6	Average of 33. Ik kan uitleggen hoe ik heb mijn werk aangepakt.		3,43	3,28
7	Average of 34. Ik kan uitleggen wat er wel of niet effectief was in mijn manier van handelen.		3,09	3,23
8	Average of 35. Ik kan een paar verbeterpunten noemen op mijn manier van handelen die mij helpen om de volgende keer effectiever te zijn.		3,00	3,16
9	Average of 36. Ik kijk naar de aanpak van anderen en ik kan deze vergelijken met mijn eigen aanpak.		2,87	2,91
10	Average of 37. Ik kan uitleggen wat goed is aan mijn werk en wat niet.		3,22	3,16
11	Average of 38. Ik weet wat er goed en minder goed is aan mijn werk, en kan een paar verbeterpunten noemen.		3,04	3,24
12	Average of 39. Ik vergelijk mijn werk met de eisen van de opdracht en kan inschatten of het resultaat voldoende zal zijn.		2,96	3,09
13	Average of 40. Ik zie feedback als een kans om mijn werk te verbeteren.		3,26	3,34
14	Average of 41. Op school wordt mij uitgelegd wat het betekent om te reflecteren en hoe ik dat kan doen		3,09	3,01
15	Average of 42. Op school krijg ik de mogelijkheid om te reflecteren.		3,43	3,53
16	Average of 43. Op school word ik geholpen om beter te worden in reflecteren.		2,74	2,84
17	Average of 44. Mijn docent(en) weten hoe zij mij kunnen ondersteunen in het ontwikkelen van mijn vaardigheid in het reflecteren.		2,65	2,70

1					
2	Reflecteren				
3		Column Labels			
4	Values	Jongen	Meisje	Grand Total	verschil jongen-meisje
5	Count of Ik ben een:	23,00	74,00	97,00	
6	Average of 33. Ik kan uitleggen hoe ik heb mijn werk aangepakt.	3,43	3,28	3,32	0,15
7	Average of 34. Ik kan uitleggen wat er wel of niet effectief was in mijn manier van handelen.	3,09	3,23	3,20	-0,14
8	Average of 35. Ik kan een paar verbeterpunten noemen op mijn manier van handelen die mij helpen om de volgende keer effectiever te zijn.	3,00	3,16	3,12	-0,16
9	Average of 36. Ik kijk naar de aanpak van anderen en ik kan deze vergelijken met mijn eigen aanpak.	2,87	2,91	2,90	-0,04
10	Average of 37. Ik kan uitleggen wat goed is aan mijn werk en wat niet.	3,22	3,16	3,18	0,06
11	Average of 38. Ik weet wat er goed en minder goed is aan mijn werk, en kan een paar verbeterpunten noemen.	3,04	3,24	3,20	-0,20
12	Average of 39. Ik vergelijk mijn werk met de eisen van de opdracht en kan inschatten of het resultaat voldoende zal zijn.	2,96	3,09	3,06	-0,14
13	Average of 40. Ik zie feedback als een kans om mijn werk te verbeteren.	3,26	3,34	3,32	-0,08
14	Average of 41. Op school wordt mij uitgelegd wat het betekent om te reflecteren en hoe ik dat kan doen	3,09	3,01	3,03	0,07
15	Average of 42. Op school krijg ik de mogelijkheid om te reflecteren.	3,43	3,53	3,51	-0,09
16	Average of 43. Op school word ik geholpen om beter te worden in reflecteren.	2,74	2,84	2,81	-0,10
17	Average of 44. Mijn docent(en) weten hoe zij mij kunnen ondersteunen in het ontwikkelen van mijn vaardigheid in het reflecteren.	2,65	2,70	2,69	-0,05

2	Leerstrategieën							
3		Column Labels						
4	Values	3.3	3.4	3.6	3.7	3.8	Grand Total	
5	Average of 45. Ik maak de opdracht omdat ik begrijp wat het nut ervan is en wat ik ervan zou kunnen leren.	2,79	2,88	2,71	3,05	2,80	2,85	
6	Average of 46. Ik heb hulp van een docent nodig om haalbare doelen te formuleren.	2,53	2,52	2,32	2,50	2,40	2,45	
7	Average of 47. Ik kan mijn doel opdelen in deelstappen. Om ze haalbaar te krijgen heb ik nog wel hulp van de docent nodig.	2,53	2,40	2,39	2,90	2,80	2,55	
8	Average of 48. Ik heb hulp van mijn ouders en docenten nodig om mijn schoolwerk en privéactiviteiten te combineren.	2,00	2,48	2,36	1,80	2,20	2,20	
9	Average of 49. Ik weet hoeveel ik tijd ik nodig heb voor onderdelen van een opdracht, en kan dit met hulp van anderen in de beschikbare tijd plannen.	2,74	2,72	2,57	2,75	2,60	2,68	
10	Average of 50. Ik bepaal meestal zelf aan welke opdrachten ik (eerst) ga werken en soms vraag ik daarbij nog de hulp van de docent.	3,16	2,96	2,89	2,95	3,00	2,98	
11	Average of 51. Ik kan meestal op schema blijven met mijn werk, en kan vaak zelf planningsproblemen oplossen.	3,05	3,04	2,39	3,15	2,80	2,87	
12	Average of 52. Ik stel mijn planning zelf bij om het werk op tijd af te krijgen en vraag daarbij zo nodig hulp van de docent.	3,11	2,96	2,64	2,90	3,00	2,89	
13	Average of 53. Het lukt mij met enige hulp terug te kijken op de planning en ik kan daarna ook wel een paar verbeterpunten aanwijzen.	3,00	2,72	2,61	3,20	3,20	2,87	
14	Average of 54. Ik weet wie en wat ik nodig heb voor de activiteit maar vind het soms nog lastig om de juiste spullen op de juiste tijd op de juiste plaats te krijgen.	2,26	2,76	2,64	2,70	2,60	2,61	
15	Average of 55. Ik weet hoe ver ik ben met mijn opdracht, maar weet niet altijd welke stappen ik nog moet zetten om mijn taak op tijd en met succes af te ronden.	2,47	2,68	2,68	2,65	2,80	2,64	
16	Average of 56. Ik kan goed terughalen hoe ik het werk heb aangepakt en ik kan in overleg met anderen bedenken wat ik anders kan doen om mijn resultaat te verbeteren.	3,16	2,96	2,96	3,05	3,20	3,03	
17	Average of 57. Op school wordt mij uitgelegd wat het betekent om leerstrategieën toe te passen en hoe ik dat kan doen.	3,05	2,76	2,79	3,20	2,40	2,90	
18	Average of 58. Op school krijg ik de mogelijkheid om leerstrategieën toe te passen.	3,16	3,00	2,93	3,15	2,80	3,03	
19	Average of 59. Op school word ik geholpen om beter te worden in het toepassen van leerstrategieën.	2,74	2,88	2,68	3,10	2,40	2,81	
20	Average of 60. Mijn docent(en) weten hoe zij mij kunnen ondersteunen in het ontwikkelen van mijn vaardigheid in het toepassen van leerstrategieën.	2,53	2,80	2,79	3,00	2,40	2,76	

2	Leerstrategieën				
3		Column Labels			
4	Values	Jongen	Meisje	Grand Total	
5	Count of Ik ben een:	23	74	97	
6	Average of 45. Ik maak de opdracht omdat ik begrijp wat het nut ervan is en wat ik ervan zou kunnen leren.	2,78	2,86	2,85	-0,082256169
7	Average of 46. Ik heb hulp van een docent nodig om haalbare doelen te formuleren.	2,74	2,36	2,45	
8	Average of 47. Ik kan mijn doel opdelen in deelstappen. Om ze haalbaar te krijgen heb ik nog wel hulp van de docent nodig.	2,91	2,43	2,55	
9	Average of 48. Ik heb hulp van mijn ouders en docenten nodig om mijn schoolwerk en privéactiviteiten te combineren.	2,48	2,11	2,20	
10	Average of 49. Ik weet hoeveel ik tijd ik nodig heb voor onderdelen van een opdracht, en kan dit met hulp van anderen in de beschikbare tijd plannen.	3,00	2,58	2,68	
11	Average of 50. Ik bepaal meestal zelf aan welke opdrachten ik (eerst) ga werken en soms vraag ik daarbij nog de hulp van de docent.	3,00	2,97	2,98	
12	Average of 51. Ik kan meestal op schema blijven met mijn werk, en kan vaak zelf planningsproblemen oplossen.	2,96	2,84	2,87	
13	Average of 52. Ik stel mijn planning zelf bij om het werk op tijd af te krijgen en vraag daarbij zo nodig hulp van de docent.	2,96	2,86	2,89	
14	Average of 53. Het lukt mij met enige hulp terug te kijken op de planning en ik kan daarna ook wel een paar verbeterpunten aanwijzen.	3,00	2,82	2,87	
15	Average of 54. Ik weet wie en wat ik nodig heb voor de activiteit maar vind het soms nog lastig om de juiste spullen op de juiste tijd op de juiste plaats te krijgen.	2,65	2,59	2,61	
16	Average of 55. Ik weet hoe ver ik ben met mijn opdracht, maar weet niet altijd welke stappen ik nog moet zetten om mijn taak op tijd en met succes af te ronden.	2,83	2,58	2,64	
17	Average of 56. Ik kan goed terughalen hoe ik het werk heb aangepakt en ik kan in overleg met anderen bedenken wat ik anders kan doen om mijn resultaat te verbeteren.	3,00	3,04	3,03	
18	Average of 57. Op school wordt mij uitgelegd wat het betekent om leerstrategieën toe te passen en hoe ik dat kan doen.	3,00	2,86	2,90	
19	Average of 58. Op school krijg ik de mogelijkheid om leerstrategieën toe te passen.	2,91	3,07	3,03	
20	Average of 59. Op school word ik geholpen om beter te worden in het toepassen van leerstrategieën.	2,91	2,78	2,81	
21	Average of 60. Mijn docent(en) weten hoe zij mij kunnen ondersteunen in het ontwikkelen van mijn vaardigheid in het toepassen van leerstrategieën.	2,87	2,73	2,76	

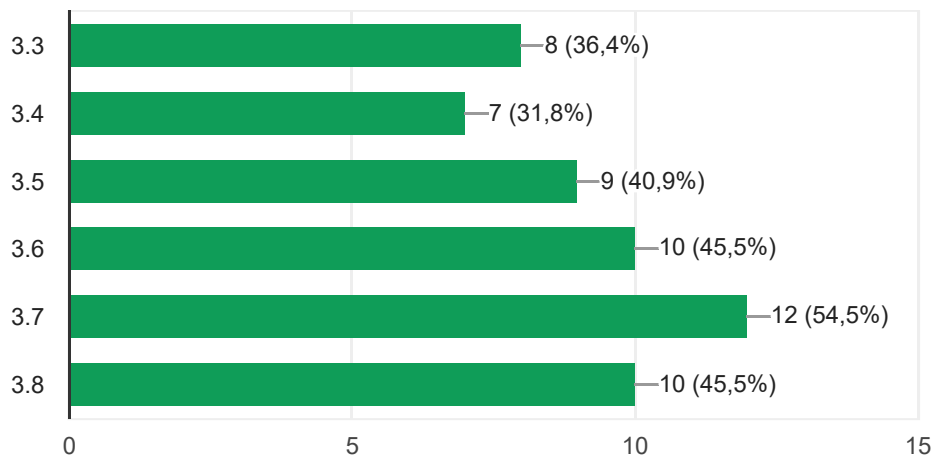
1	Leerstrategieën				
2		Column Labels			
3	Values	Jongen	Meisje	Grand Total	verschil jongen-meisje
4	Count of Ik ben een:	23	74	97	
5	Average of 45. Ik maak de opdracht omdat ik begrijp wat het nut ervan is en wat ik ervan zou kunnen leren.	2,78	2,86	2,85	-0,08
6	Average of 46. Ik heb hulp van een docent nodig om haalbare doelen te formuleren.	2,74	2,36	2,45	0,37
7	Average of 47. Ik kan mijn doel opdelen in deelstappen. Om ze haalbaar te krijgen heb ik nog wel hulp van de docent nodig.	2,91	2,43	2,55	0,48
8	Average of 48. Ik heb hulp van mijn ouders en docenten nodig om mijn schoolwerk en privéactiviteiten te combineren.	2,48	2,11	2,20	0,37
9	Average of 49. Ik weet hoeveel ik tijd ik nodig heb voor onderdelen van een opdracht, en kan dit met hulp van anderen in de beschikbare tijd plannen.	3,00	2,58	2,68	0,42
10	Average of 50. Ik bepaal meestal zelf aan welke opdrachten ik (eerst) ga werken en soms vraag ik daarbij nog de hulp van de docent.	3,00	2,97	2,98	0,03
11	Average of 51. Ik kan meestal op schema blijven met mijn werk, en kan vaak zelf planningsproblemen oplossen.	2,96	2,84	2,87	0,12
12	Average of 52. Ik stel mijn planning zelf bij om het werk op tijd af te krijgen en vraag daarbij zo nodig hulp van de docent.	2,96	2,86	2,89	0,09
13	Average of 53. Het lukt mij met enige hulp terug te kijken op de planning en ik kan daarna ook wel een paar verbeterpunten aanwijzen.	3,00	2,82	2,87	0,18
14	Average of 54. Ik weet wie en wat ik nodig heb voor de activiteit maar vind het soms nog lastig om de juiste spullen op de juiste tijd op de juiste plaats te krijgen.	2,65	2,59	2,61	0,06
15	Average of 55. Ik weet hoe ver ik ben met mijn opdracht, maar weet niet altijd welke stappen ik nog moet zetten om mijn taak op tijd en met succes af te ronden.	2,83	2,58	2,64	0,25
16	Average of 56. Ik kan goed terughalen hoe ik het werk heb aangepakt en ik kan in overleg met anderen bedenken wat ik anders kan doen om mijn resultaat te verbeteren.	3,00	3,04	3,03	-0,04
17	Average of 57. Op school wordt mij uitgelegd wat het betekent om leerstrategieën toe te passen en hoe ik dat kan doen.	3,00	2,86	2,90	0,14
18	Average of 58. Op school krijg ik de mogelijkheid om leerstrategieën toe te passen.	2,91	3,07	3,03	-0,15
19	Average of 59. Op school word ik geholpen om beter te worden in het toepassen van leerstrategieën.	2,91	2,78	2,81	0,13
20	Average of 60. Mijn docent(en) weten hoe zij mij kunnen ondersteunen in het ontwikkelen van mijn vaardigheid in het toepassen van leerstrategieën.	2,87	2,73	2,76	0,14

Docentenversie enquête - Zelfsturend leren

22 reacties

Ik geef les aan:

22 reacties

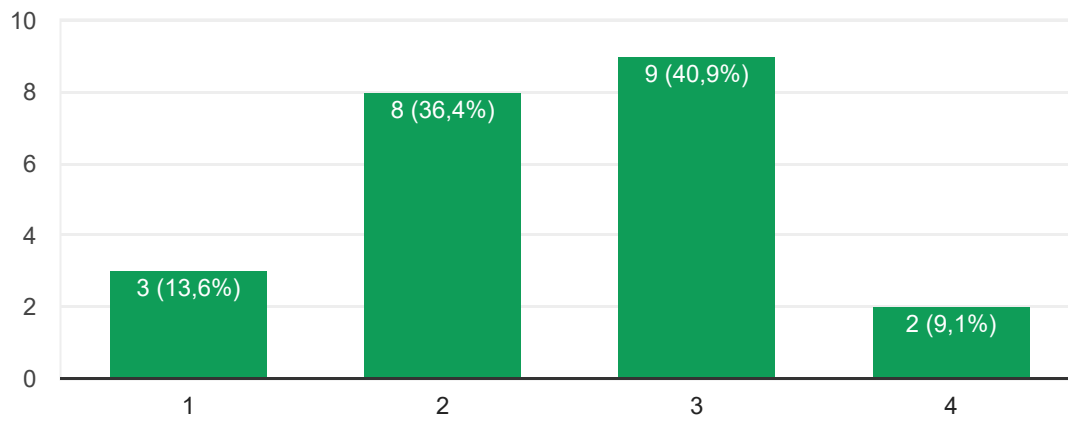
Regie nemen over het eigen leerproces

1. De volgende vragen gaan over hoe jij als docent de leerlingen ondersteunt/kunt ondersteunen in het aanleren van het regie nemen over je eigen leerproces.

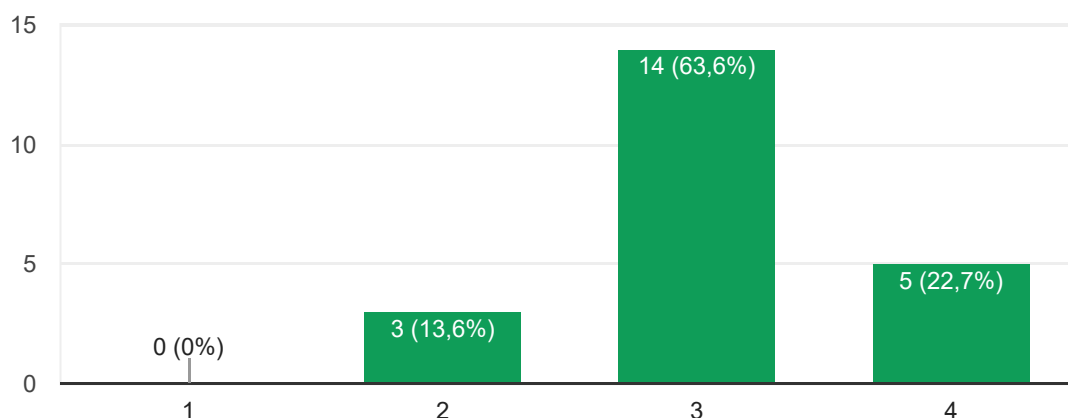
2. Ik leg (persoonlijk of in mijn opdrachten) aan mijn leerlingen uit wat het betekent om regie te nemen over hun eigen leerproces en hoe zij dat kunnen doen.

22 reacties

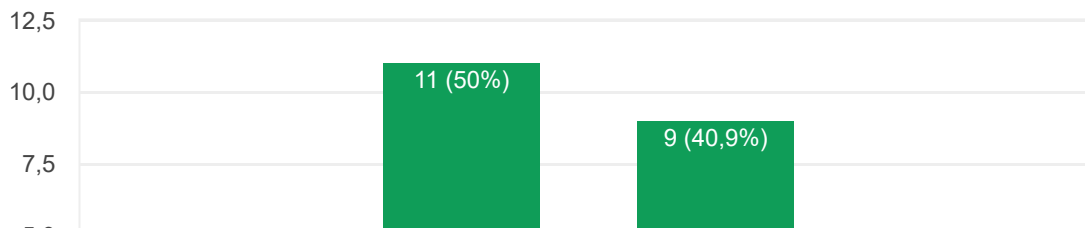
3. Ik geef in mijn opdrachten mijn leerlingen de mogelijkheid om regie te nemen over hun eigen leerproces.

22 reacties

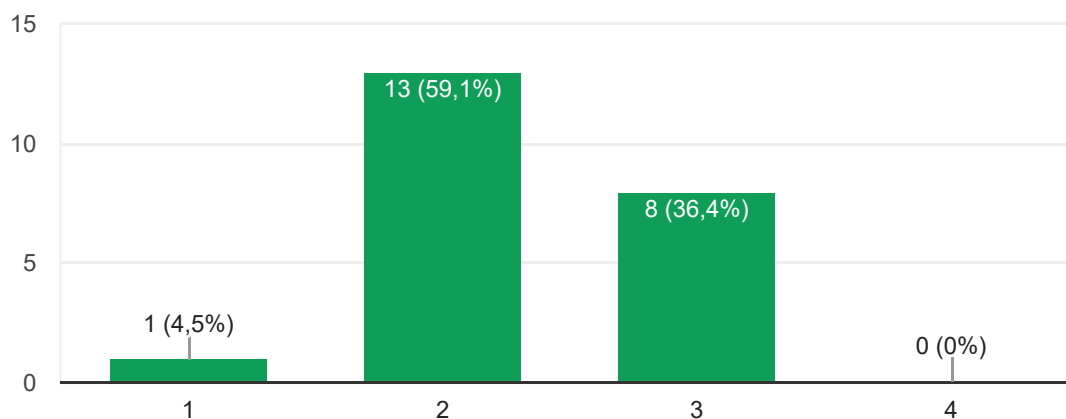
4. Ik help mijn leerlingen om beter te worden in het regie nemen over hun eigen leerproces door relevante doelen te (laten) stellen en leerlingen op een effectieve manier op weg te helpen naar deze doelen.

22 reacties

5. Ik heb voldoende kennis over hoe ik mijn leerlingen kan ondersteunen in het ontwikkelen van hun vaardigheid in het regie nemen over hun eigen leerproces.

22 reacties

6. Heb je bepaalde wensen als het gaat om extra ondersteuning en/of kennis rondom regie nemen over het eigen leerproces? Zo ja, welke?

16 reacties

Tijd

De Vathorstvaardigheden zijn totaal onbekend bij leerlingen, daar moeten we eerst aan werken, bijv. door het in onze opdrachten letterlijk terug te laten komen.

op dit moment wil ik de regie weer naar mij toe trekken omdat ik veel leerlingen zie werken aan de korten termijn doelen nl de toets van vandaag of morgen. Daardoor werken ze niet regelmatig en maken slecht gebruik van de vakdocent, want di eis niet de hele dag voor en van de toets beschikbaar. Het valt mij heel erg tegen hoe goed leerlingen in 3hv effectief de regie kunnen nemen.

Kennis en coaching (leerhuisbreed; mentor; vakdocent)

Tijd om lesmateriaal uit te werken: meer differentiatie in opdrachten én in ondersteunend materiaal.
Meer uitwisseling van informatie over leerlingen: kunnen beschikken over het inzicht van collega's van andere vakken en collega's van eerdere leerjaren over niveau en leerdoelen tav manieren van werken.

Hoe kun je met een leerling hier op een korte effectieve manier tips in geven, zodat de leerling meteen ermee voor uit kan.

Inzicht in wat je van leerlingen kan verwachten.

De informatie van de studiedag heeft geholpen. Verder moet ikzelf leren om mijn vaste lespatroon meer los te laten en in meer de gelegenheid geven om de regie te pakken... dat is dus meer een actie voor mijzelf.

Niet dat ik kan bedenken.

Het lijkt me een interessant onderwerp voor een studiedag, waarbij ruimte vrijgemaakt wordt voor secties om thema's te verbeteren. Ik heb wel een globaal idee hoe je leerlingen leert regie te nemen, maar zijn er specifieke tools of modellen voor om dit ook in lesmateriaal te verwerken? Anders blijft het al snel bij korte instructies tijdens het opstarten en afsluiten.

Ik zou heel graag voorbeelden zien van coaching op zelfsturend leren. Wat zijn manieren om leerlingen erover na te laten denken en ze beter te laten worden.

Bespreken welke vormen je kunt inzetten om dit te ontwikkelen. Ik kom vaak niet verder dan klassikaal wat doelen te bespreken en evalueren achteraf.

Geen specifieke. Informatie hierover welkom!

ik wil graag tip en trucs op dit vlak

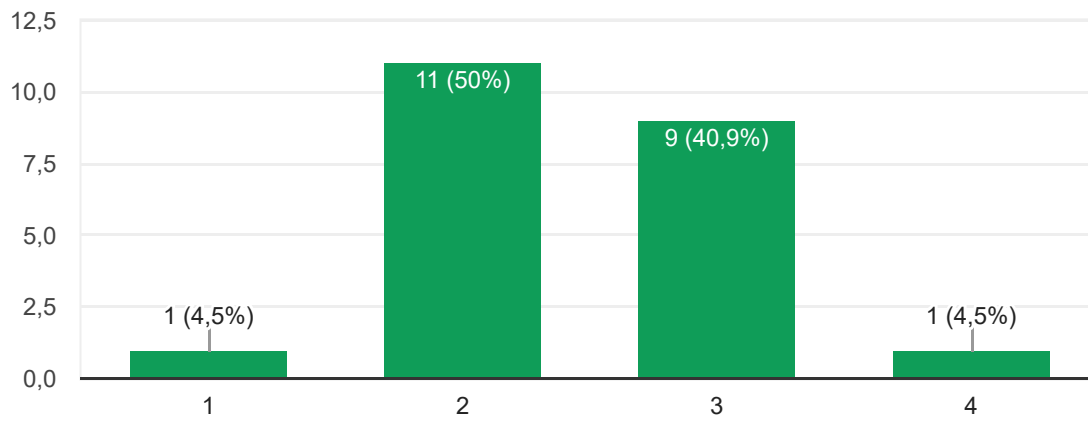
Niet specifiek

Een workshop over hoe je dat nou het best kunt doen, maar het ook werkbaar houdt.

Samenwerkend leren

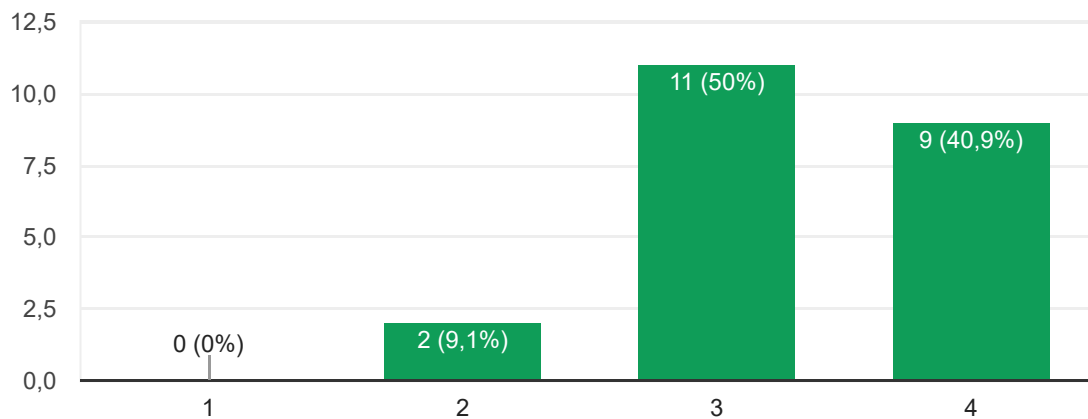
7. De volgende vragen gaan over hoe jij als docent de leerlingen ondersteunt/kunt ondersteunen in het aanleren van samenwerkend leren.

8. Ik leg ik leg (persoonlijk of in mijn opdrachten) aan mijn leerlingen uit wat het betekent om samenwerkend te leren en hoe zij dat kunnen doen.

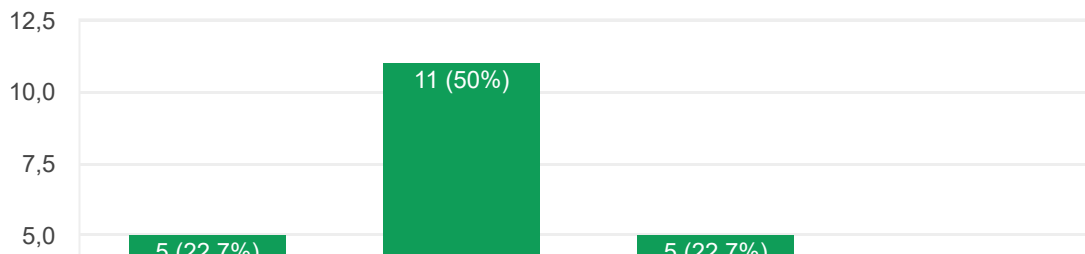
9. Ik geef in mijn opdrachten mijn leerlingen de mogelijkheid om samenwerkend te leren.

22 reacties

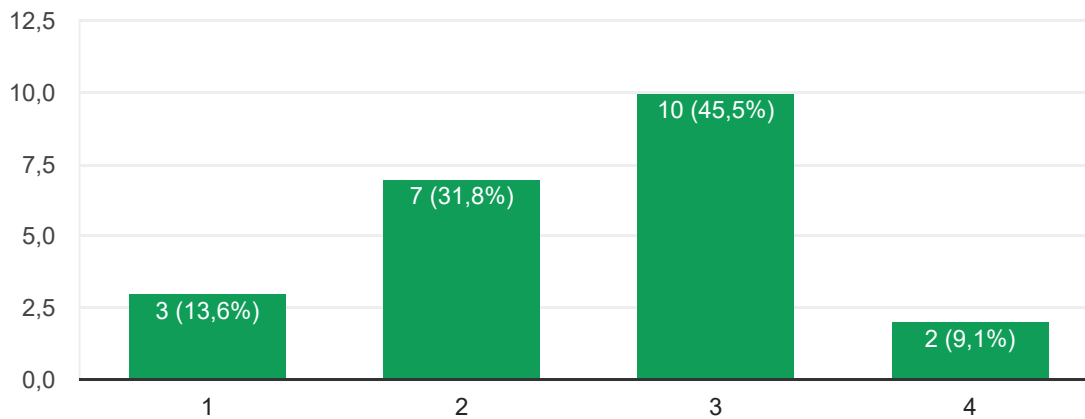
10. Ik help mijn leerlingen om beter te worden in het samenwerkend leren door relevante doelen te (laten) stellen en leerlingen op een effectieve manier op weg te helpen naar deze doelen.

22 reacties

11. Ik heb voldoende kennis over hoe ik mijn leerlingen kan ondersteunen in het ontwikkelen van hun vaardigheid in samenwerkend leren.

22 reacties

12. Heb je bepaalde wensen als het gaat om extra ondersteuning en/of kennis rondom het ontwikkelen van de leerlingvaardigheden gerelateerd aan samenwerken? Zo ja, welke?

10 reacties

Juist in 3HV maken leerlingen veel individuele keuzes. Hoe kan je dan bereiken dat ze op een samenwerkende manier van leren. Wat is daar het voordeel van? Dat wil ik graag aan ze uit kunnen leggen.

Tijd

Zie reactie op eerdere vraag, meer bekendheid geven. Hoewel deze vaardigheid, met reflecteren samen, wel de bekendste is.

in de brugklas zie ik de verplichte groepjes niet altijd effectief samenwerken en in de 3e klas zie ik altijd de zelfde groepjes samenwerken. Pas bij slechte resultaten onttrekt een enkeling zich aan de sociale groep.

Ik ben met zoveel dingen bezig als nieuwe vathorst docent dat ik weinig stuur aan samenwerkend leren

Leerlijn samenwerkend leren geïntegreerd in de vakken en mentorlessen; bijscholing; tijd voor dit onderdeel vrijmaken in het programma.

Meer inzicht in leerlingen: hoe zijn ze in de samenwerking en wat is hun leerdoel daarbij. Dit door overdracht van collega's/mentor. Eigen inzicht van de leerling alleen is hierin vaak niet toereikend. Begeleiding van leerlingen en evalueren: slimmere werkvormen toepassen én tijd maken voor evalueren.

nee

Verder dan het belang van positieve wederzijdse afhankelijk gaat mijn kennis van samenwerkend leren niet.

ook op dit vlak graag instrumentarium en ondersteuning, heel belangrijk

Workshop over hoe je dit het beste kunt doen.

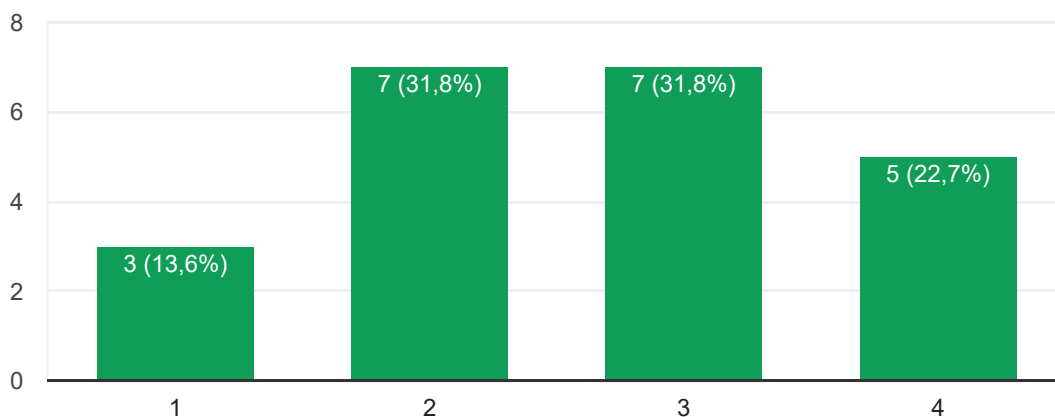
Reflecteren

13. De volgende vragen gaan over hoe jij als docent de leerlingen ondersteunt/kunt ondersteunen in het aanleren van reflecteren.

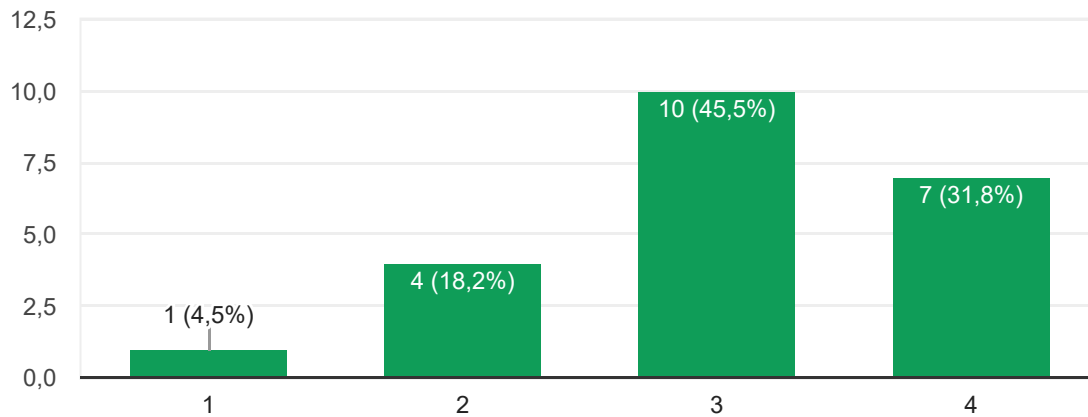
14. Ik leg Ik leg (persoonlijk of in mijn opdrachten) aan mijn leerlingen uit wat het betekent om te reflecteren en hoe zij dat kunnen doen.

22 reacties

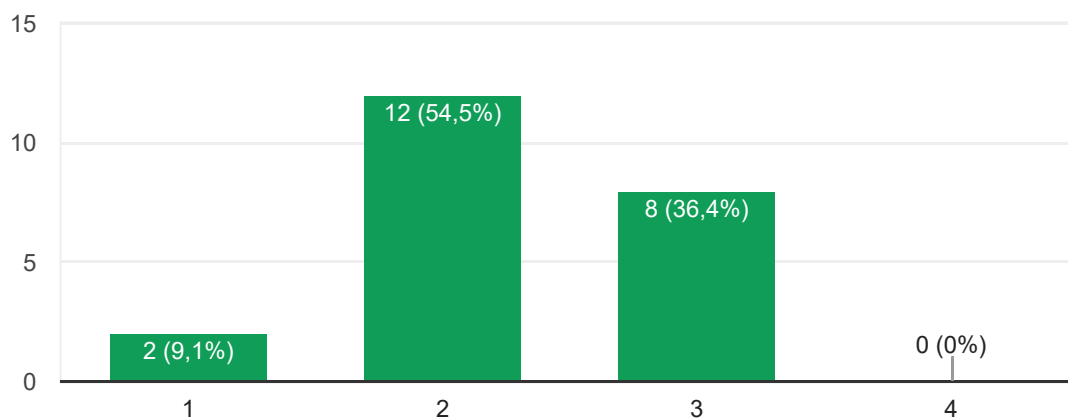
15. Ik geef in mijn opdrachten mijn leerlingen de mogelijkheid om te reflecteren.

22 reacties

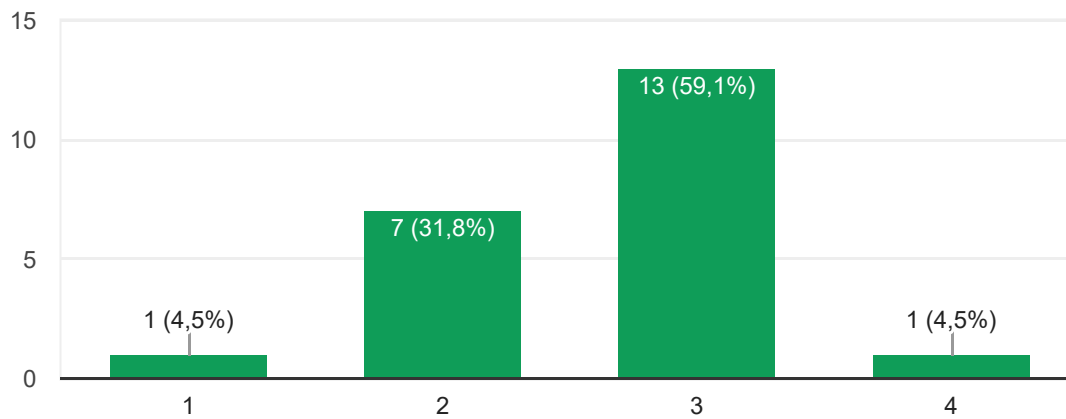
16. Ik help mijn leerlingen om beter te worden in reflecteren door relevante doelen te (laten) stellen en leerlingen op een effectieve manier op weg te helpen naar deze doelen. .

22 reacties

17. Ik heb voldoende kennis over hoe ik mijn leerlingen kan ondersteunen in het ontwikkelen van hun vaardigheid in het reflecteren.

22 reacties

18. Heb je bepaalde wensen als het gaat om extra ondersteuning en/of kennis rondom reflecteren? Zo ja, welke?

10 reacties

Tijd

We moeten collectief op een andere manier leerlingen laten reflecteren, bijv. continue in een doorlopende leerlijn of in een portfolio. Nu zijn het altijd dezelfde vragen en gebeurt er daarna weinig tot niks mee.

de standaard tools van reflectie worden door leerlingen op gewenst gedrag niveau uitgevoerd en zijn weinig effectief. ook hier heb ik nu nog te weinig energie in gestoken om dit te verbeteren

Veel meer structureel en planmatig aandacht voor dit onderdeel in alle lessen. Scholing en coaching noodzakelijk.

Kan nu niet bedenken welke.

-

Veel reflectie is mondeling tijdens het oefenproces of na presentaties. Niet alle leerlingen komen hierbij aan bod.

Ik moet op zoek naar goede schriftelijke reflectieopdrachten die de leerling helpen en deze heb ik momenteel nog niet.

Meerdere vormen van reflecteren uitwisselen. Creatieve vormen?

Ik kom er vaak niet aan toe om hier tijd aan te besteden. Ik zou wel willen horen hoe ik dat beter kan doen.

Een workshop over hoe je dit het beste kunt doen.

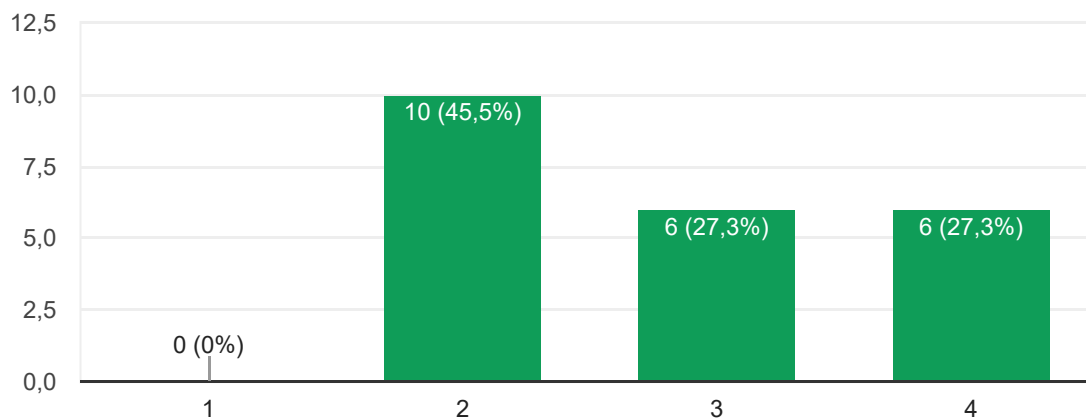
Leerstrategieën toepassen

19. De volgende vragen gaan over hoe jij als docent de leerlingen ondersteunt/kunt ondersteunen in het aanleren van het toepassen van leerstrategieën.

20. Ik leg Ik leg (persoonlijk of in mijn opdrachten) aan mijn leerlingen uit wat het betekent om leerstrategieën toe te passen en hoe zij dat kunnen doen.

22 reacties

21. Ik geef in mijn opdrachten mijn leerlingen de mogelijkheid om leerstrategieën toe te passen.

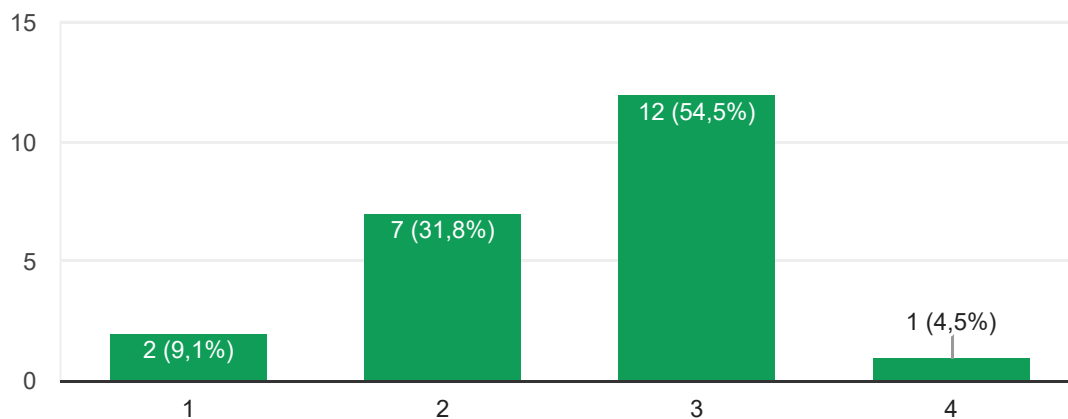
22 reacties

12,5

11 (50%)

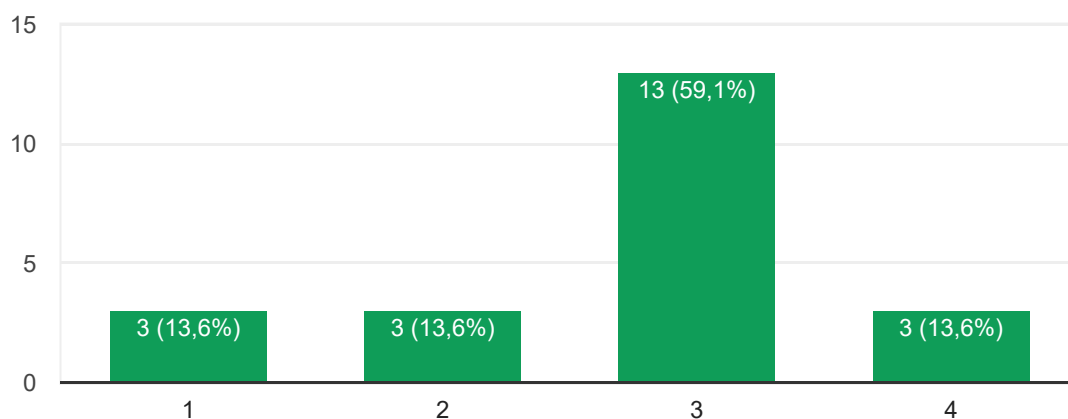
22. Ik help mijn leerlingen om beter te worden in het toepassen van leerstrategieën door relevante doelen te (laten) stellen en leerlingen op een effectieve manier op weg te helpen naar deze doelen.

22 reacties

23. Ik heb voldoende kennis over hoe ik mijn leerlingen kan ondersteunen in het ontwikkelen van hun vaardigheid in het toepassen van leerstrategieën.

22 reacties

24. Heb je bepaalde wensen als het gaat om extra ondersteuning en/of kennis rondom het toepassen van leerstrategieën? Zo ja, welke?

10 reacties

Dit speelt vooral een rol rondom toetsen, ik zou dit graag ook meer willen toepassen bij 'Vathorst' opdrachten.

wederom het standaard tool is niet effectief. Het huidige materiaal stimuleert niet om eigen leerdoelen te stellen. Er zijn nog zoveel dingen die verbeterd moeten worden aan het materiaal met meerprioriteit dat ik dit nu niet doe

Ook hier een leerlijn implementeren. Scholing en coaching noodzakelijk. Tijd vrijmaken om deze en de ander onderdelen te implementeren. Het gaat niet vanzelf!

Ben soms wat onzeker of mij. Tips genoeg zijn voor de leerling, kan ik niet beter helpen?

Hoe voorkom je dat leerlingen sociaal wenselijk gaan antwoorden?

Kan nu niet bedenken welke.

Nee

Ik zou hier graag wat meer algemene informatie over willen hebben om een beter beeld te kunnen krijgen bij deze vaardigheid

Hoe kan ik dit goed inbouwen in een opdracht?

Een workshop over hoe je dat nou het beste effectief doet.

Hartelijk dank voor je medewerking!

Waarom zijn we hier?

NRO onderzoek *Toekomstgericht onderwijs - 'Andere vaardigheden'*

Vooronderzoek dmv enquêtes

Leerlingen geven aan over Samenwerkend leren:

23% weet niet goed wat het is

5% krijgt niet genoeg mogelijkheden in de lessen/opdrachten

36% voelt zich niet voldoende geholpen in de ontwikkeling

37% denkt dat de docenten het ook niet goed weten

Docenten geven aan over Samenwerkend leren:

73% weet niet goed hoe ze leerlingen verder kunnen helpen op de leerlijn

45% geeft aan ontoereikende kennis te hebben over samenwerkend leren

Doelen van de workshop

- oefenen met een coöperatieve structuur
- de basiskenmerken en eisen aan samenwerkend leren leren (her-)kennen
- mogelijkheden voor samenwerkend leren beter leren zien en inzetten
- bespreken hoe je leerlingen op de leerlijn verder kunt helpen

metadoel: onderzoekers helpen met het ontwikkelen van effectief materiaal

Theorie: Wat zijn de basisprincipes en kenmerken?

Basisprincipes

- individuele aanspreekbaarheid
- positieve wederzijdse afhankelijkheid
- simultane en directe interactie (! verduidelijken)
- aandacht voor sociale vaardigheden
- aandacht voor groepsprocessen

Kenmerken

- leerlingen werken doelgericht, ze weten wat er verwacht wordt: opdracht en leerdoel zijn duidelijk
- leerlingen voelen zich verantwoordelijk voor het slagen van de opdracht
- leerlingen hebben elkaar nodig en gebruiken voor het slagen van de opdracht
- leerlingen gebruiken en/of leren de vaardigheden voor het samenwerken tijdens de opdracht
- leerlingen halen allemaal zowel individueel als als groep de gestelde doelen en
- leerlingen kunnen de taak zo zelfstandig mogelijk uitvoeren

Opdracht 1: Rollen in de groep

Genummerde hoofden

Groepsgrootte: 4
Duur: tot 8 minuten

Rollen: Presentator, Voorzitter, Kritische vragensteller, Tijdsbewaker
Alle groepsleden discussiëren mee. De Voorzitter zorgt ervoor dat iedereen aan het woord komt. De kritische vragensteller speelt advocaat van de duivel en is kritisch over de voorstellen. De presentator noteert de uitkomsten zodat iedereen uit de groep ze kan presenteren.

Vraag aan de groep:

Kies een opdracht waar een van de leden graag meer samenwerking tussen leerlingen in zou zien. Presenteer over maximaal 8 minuten welke mogelijkheden jullie zien en welke voor- en nadelen jullie hebben besproken.

Theorie: Rollen en rolverdeling in coöperatieve structuren

Er zijn grofweg drie soorten groepen te onderscheiden bij samenwerkend leren.

1. Informele groepen

- Kort, snel en goed georganiseerd
- Leerlingen kiezen zelf
- Geen geschikt uitgangspunt: leerlingen versterken elkaars ongewenste gedrag, corrigeren elkaar niet, vaak homogeen, problemen van het schoolplein, uitvallers, meelifers

2. Taakgroepen

- docent stelt groep vast voor duur van de taak
- aandacht voor sociale aspecten, ontwikkeling en proces

3. Basisgroepen

- sociale vaardigheden worden binnen deze groep ontwikkeld en begeleid
- wanneer de taak/opdracht daarom vraagt kan tijdelijk afgeweken worden van deze groep
- heterogene samenstelling, jongen/meisjes, sociale afkomst,
- verdeling over schooldag 30-40% basisgroep, 30-40% klassikaal/individueel, 20-40% belangstellingsgroepen
- niet meteen vanaf dag 1 vol in die groepen, maar de benodigde sociale vaardigheden eerst ontwikkelen

Theorie: Reflectie, doelen en organisatie

Doelen

- vakspecifieke lesdoelen
- doelen op gebied van samenwerking (sociale en communicatieve vaardigheden)

Organisatie

- structuren oefenen
- vaardigheden oefenen
- taken, rollen en groepen afspreken
- ruimte/tijd voor reflectie
- inrichting ruimte
- afstemming met collega's

Ontwikkelingsgerichte reflectie

Met behulp van de rubric/leerlijn samenwerkend leren kun je, naast het bepalen van waar de leerling staat, ook definiëren wat de volgender stap is voor de leerling.

Voorbeeld:

Leren van andermans fouten.	Omdat ik mij vooral richt op mijn eigen werk ben ik mij er niet van bewust dat anderen fouten maken..	Ik herken andermans fouten maar leer er voor mijzelf niets van.	Ik herken andermans fouten en leer hier soms van voor mijzelf.	Ik herken andermans fouten, leer hiervan voor mijzelf en pas mijn eigen handelen aan.
-----------------------------	---	---	--	---

Om de samenwerking van een leerling te verbeteren is het effectief om een deel van de rubric te pakken, en in een reflectiegesprek samen met de leerling te bepalen waar hij/zij staat en hoe hij/zij de volgende niveau kan bereiken.

Opdracht 2: Formuleer ontwikkelingsgerichte feedback

Ontwikkelingsgerichte feedback

Groepsgrootte: 2

Duur: 4 minuten

Elk duolid kiest een regel uit de rubric samenwerkend leren, en formuleert daarna de feedback die hij/zij aan een leerling zou geven die zich op niveau 2 of 3 bevindt.

Vragen die in de feedback aan de orde kunnen komen: Hoe kan de leerling de volgende stap zetten?
Welke activiteiten passen daarbij? Hoe toont de leerling aan dat hij een volgende niveau heeft bereikt?

Afronding en bronnen

Afrondende woorden:

- Wat heeft dit opgeleverd?

Bronnen - [Link](#)

Voor het NRO onderzoek is het voor ons belangrijk om gegevens te verzamelen rondom het aanleren van docentvaardigheden. Hiervoor krijgen de deelnemers van vandaag een Google Form toegestuurd. Bij voorbaat dank voor het invullen!

Waarom zijn we hier?

NRO onderzoek *Toekomstgericht onderwijs - 'Andere vaardigheden'*

Vooronderzoek dmv enquêtes

Leerlingen uit jaar 3 geven aan over Leerstrategieën toepassen:

27% weet niet goed wat het is

17% krijgt niet genoeg mogelijkheden in de lessen/opdrachten

30% voelt zich niet voldoende geholpen in de ontwikkeling

30% denkt dat de docenten het ook niet goed weten

Docenten geven aan over Leerstrategieën toepassen :

41% weet niet goed hoe ze leerlingen verder kunnen helpen op de leerlijn

26% geeft aan ontoereikende kennis te hebben over samenwerkend leren

Wat geven leerlingen zelf aan?

Leerlingen die gebruik maken van het regieblok hebben vaak de volgende problemen:

- Een rustige werkplek vinden of maken is een bottleneck.
- Het is lastig grote opdrachten in deelstappen op te delen en te bepalen hoe lang ze over deze stappen doen.
- Leerlingen vinden het ook lastig om: samen te vatten, hoofd- en bijzaken te onderscheiden, checken of ze iets echt kennen/kunnen, kernachtig te formuleren en zich beperken in wat ze moeten doen/leren.

Doelen van de workshop

- Bewustzijn creëren over wat leerstrategieën toepassen is
- Aanleren en toepassen: hoe doe je dit effectief? Eerste aanzet.
- Mogelijkheden voor het toepassen van leerstrategieën beter leren zien en inzetten
- Bespreken hoe je leerlingen op de leerlijn verder kunt helpen

NRO metadoel: onderzoekers helpen met het ontwikkelen van effectief materiaal voor docenten

Hoe? Door middel van deze workshop, de input van de deelnemers en een 'groeidocument' met informatie voor docenten.

Wat is leerstrategieën toepassen?

De rubric die wordt gebruikt voor deze *Vathorstvaardigheid* beschrijft een aantal descriptoren.

Opdracht 1:

Neem 2 minuten om een aantal van descriptoren van deze vaardigheid op Post-its te schrijven en plak ze op de flapover.

De rubric

De rubric bestaat uit een aantal vaardigheid/eigenschappen:

- Intrinsieke motivatie
- Haalbare doelen stellen
- Doelen opdelen in deelstappen
- Balans tussen schoolwerk en privéactiviteiten
- Organiseren van een opdracht
- Overzicht over eigen vooruitgang
- Reflectie op eigen werk
- Planning:
- Planning maken
- Planning uitvoeren: prioriteiten stellen
- Planning bewaken
- Planning bijstellen
- Planning evalueren

Theorie: Wat zijn effectieve strategieën?

Volgens Zelfgestuurd leren in de onderwijspraktijk (Kostons e.a., 2014) zijn dit de meest effectieve strategieën voor leerlingen:

- relateren: verbanden leggen, analogieën bedenken
- analyseren: lesstof opsplitsen in onderdelen, onderzoeken
- structureren: samenbrengen, schematiseren, ordenen
- oriënteren: voorbereiden van je leerproces
- plannen: ontwerpen van je leerproces, voorspellen
- evalueren: beoordelen van je leerproces (in licht van het plan en doel)

Drieslag: Voor, tijdens en na het proces moet er aandacht zijn voor deze strategieën

- Vooraf: hoe wil ik het doen en waarom?
- Tijdens: werkt het? Waarom wel of niet?
- Achteraf: wat heb ik geleerd, wat neem ik mee naar de volgende keer?

Gerelateerde theorieën

- Selfworth theory (Covington, 1984) - gevoel van eigenwaarde
- Self-efficacy (Bandura, 1994) - eigen inschatting van competentie
- Attributietheorie (Weiner, 1984) – waar schrijf je succes of falen aan toe?
- Fixed en growth mindset (Dweck, 2009)
- Achievement goal theory (Maehr & Zushko, 2009) - Prestatie- of leergeoriënteerd zijn
- Self-worth theory (Deci & Ryan, 2002) – Relatie, competentie, autonomie

Instructiemethoden: hints en modelling

Hints:

Hints zijn aanwijzingen of vragen. Voorbeelden zijn:

Kijk wat voor type som dit is.

Welke getallen heb je nodig om tot de oplossing te komen?

Modelling:

Hierbij doet de docent voor hoe een vaardigheid kan worden ingezet, bijvoorbeeld door hardop te denken en zo expliciet te benoemen waarom en hoe bepaalde vaardigheden worden ingezet.

Opdracht 2: Oefenen met hints of modelling

Groepsgrootte: 3-4

Duur: tot 15 minuten

Rollen: Docent, Leerling(en), Observator

Werkwijze:

Elke groep krijgt een (gedeelte van een) opdracht uit leerjaar 3HV. De docent kijkt de opdracht door (3 minuten), en legt hem aan de leerling uit aan de hand van of hints of modelling (5 minuten). De observator neemt waar welke onderdelen van de rubric langs zijn gekomen, en geeft dat als feedback terug. De leerling geeft ook feedback over hoe duidelijk de uitleg was, en of deze bijdraagt aan de ontwikkeling van de vaardigheden van de leerling.

Handreikingen (uit Kostons e.a., 2014)

Welke drie elementen kun je toepassen

1. Overdragen van verantwoordelijkheid in strategiegebruik
 - Modelling en daarna leerlingen steeds meer zelf laten doen is hier een mogelijkheid voor
2. Lijst met hints als geheugensteuntje aanbieden
 - Biedt de leerlingen een lijstje met metacognitieve hints aan
3. Gebruik metacognitieve, cognitieve en motivationele/affectieve strategieën samen
 - Voorbeelden:
Activeren van voorkennis (cognitie)
Waarom is dit belangrijk of interessant? (motivatie)
Leerling zichzelf vragen laten stellen om zijn begrip te controleren (metacognitie)

Opdracht 3: Gespreksvoering

Groepsgrootte: 3 – 1 docent, 1 observator en 1 leerling
Duur: 8-10 minuten

Werkwijze:

- De leerling kiest een probleem gebaseerd op de rubric (zie handout).
- De docent initieert een gesprek, om de leerling verder te helpen.
- De docent stelt vragen en geeft waar mogelijk feedback om de leerling te helpen met zijn/haar probleem. (max 4 minuten)
- De observator noteert welke interventies van de docent het meest effectief waren en waarom.
- De leerling geeft aan of zijn/haar probleem is ontdekt en opgelost.

Afronding en feedback

De workshop en het informatiedocument voor docenten zijn onze methodes om docenten te helpen om de leerlingen stappen te laten zetten met de vaardigheden.

Wij sturen jullie een Google Form om te evalueren of onze aanpak de juiste is. De feedback zal worden gebruikt om dit en toekomstig materiaal voor docenten beter te maken.

Bij voorbaat dank voor jullie input!

BIJLAGE 5.

Rubric Leerstrategieën toepassen (versie 09-02-2016)

Onderwerp	Beginner	In ontwikkeling	Gevorderd	Expert
Intrinsieke motivatie	Ik maak de opdrachten alleen omdat de docent zegt dat het moet en heb geen beeld over <i>waarom</i> ik deze opdracht moet maken.	Ik maak de opdracht omdat ik begrijp dat dat nodig is voor het vervolg.	Ik maak de opdracht omdat ik begrijp wat het nut er van is en wat ik ervan zou kunnen leren.	Ik ben gemotiveerd om de opdracht te maken omdat ik weet wat het nut ervan is en ik dit <i>wil</i> leren.
Haalbare doelen stellen	Ik laat mijn doelen door de docent bepalen.	Ik heb hulp van een docent nodig om haalbare doelen te formuleren	Ik formuleer zelfstandig mijn doelen maar deze dekken nog niet de gehele opdracht of ze zijn niet realistisch/haalbaar	Ik formuleer zelfstandig mijn eigen doelen. De doelen zijn realistisch, haalbaar en dekken de gehele opdracht.
Doelen opdelen in deelstappen	Ik gebruik de deelstappen die de docent mij geeft.	Ik heb hulp van de docent nodig om deelstappen te formuleren.	Ik kan mijn doel opdelen in deelstappen. Om ze haalbaar te krijgen heb ik nog wel hulp van de docent nodig.	Ik kan mijn doel opdelen in haalbare deelstappen.
Balans tussen schoolwerk en privé activiteiten	Ik heb veel moeite met de balans tussen schoolwerk en privé activiteiten.	Ik heb de hulp van mijn ouders en docenten nodig om mijn activiteiten te combineren.	Ik kan mijn activiteiten meestal zelf combineren en vraag om hulp als dat nodig is.	Ik kan mijn bezigheden goed combineren. Er is balans tussen mijn schoolwerk en mijn privé activiteiten.
Planning maken	Ik werk met een door de docent gemaakte planning.	Ik weet welke taken ik moet doen en vind het nog lastig die uit te zetten in de tijd. Ik maak mijn planning samen met de docent.	Ik weet, met hulp van anderen, hoeveel tijd ik aan mijn verschillende taken moet besteden om deze op tijd af te ronden.	Ik weet hoeveel tijd ik aan mijn verschillende taken moet besteden en kan het verdelen over een bepaalde periode. Ik heb mijn werk altijd op tijd af.
Planning uitvoeren; Prioriteiten stellen	De docent bepaalt de volgorde van taken en opdrachten.	Ik bepaal samen met de docent de volgorde van de taken en opdrachten.	Ik bepaal meestal zelf aan welke opdrachten ik (eerst) ga werken en soms vraag ik daarbij nog de hulp van de docent.	Ik kan zelf onderscheid maken tussen belangrijke en onbelangrijke zaken en bepaal aan de hand daarvan met welke taak ik begin.

Planning bewaken	Ik werk chaotisch, doe wat er in mij opkomt en hou geen rekening met de planning.	Ik heb het nodig dat iemand mijn planning controleert en mij helpt bij het oplossen van planningsproblemen.	Ik controleer regelmatig of ik op schema lig. Soms vind ik het wel lastig om mijn planningsproblemen op te lossen.	Ik controleer of ik op schema lig en los een eventueel planningsprobleem op.
Planning bijstellen	Ik stel mijn planning nooit bij gedurende de opdracht/het proces en heb daardoor mijn werk niet op tijd af.	Ik stel mijn planning bij als de docent zegt dat ik het werk anders niet af krijg.	Ik stel mijn planning zelf bij om het werk op tijd af te krijgen en vraag daarbij zo nodig hulp van de docent.	Ik stel mijn planning zelf bij als dat nodig is, en heb mijn werk op tijd af.
Planning evalueren	Ik vind het moeilijk om terug te kijken op mijn planning. Ook als ik daarbij geholpen word door de docent. Ik zie niet wat ik de volgende keer anders zou doen.	Het lukt mij om, samen met de docent, terug te kijken op de planning. Samen kunnen we ook bespreken wat ik de volgende keer anders kan doen.	Het lukt mij met enige hulp terug te kijken op de planning. Ik kan daarna ook wel een paar punten aanwijzen waarop ik het de volgende keer anders zou kunnen doen.	Ik controleer zelfstandig of mijn resultaat voldoet aan de planning. Ik kan aangeven op welke punten ik het de volgende keer anders zou doen.
Organiseren van de opdracht	Ik vind het lastig om te bepalen welke mensen en middelen ik nodig heb om de activiteit uit te voeren. Het lukt mij niet om de spullen en mensen op je juiste tijd op de juiste plaats te krijgen.	Ik kan met hulp wel bepalen wie en wat ik nodig heb voor het uitvoeren van de activiteit meer heb hulp nodig om spullen en mensen op de juiste tijd op de juiste plaats te krijgen.	Ik weet wie en wat ik nodig heb voor de activiteit maar vind het soms nog lastig om de juiste mensen en spullen op de juiste tijd op de juiste plaats te krijgen.	Ik weet wie en wat ik nodig heb bij deze activiteit en ik kan ervoor zorgen dat deze personen en middelen op de juiste tijd en op de juiste plaats aanwezig zijn.
Overzicht over eigen voortgang	Ik begin aan een opdracht zonder overzicht over het werk dat mij nog wacht.	Ik weet dat het belangrijk is om zicht te hebben op mijn voortgang. Ik heb hierbij (nog) hulp nodig van iemand anders.	Ik weet hoe ver ik ben met mijn opdracht, maar weet niet altijd wat de volgende stap is of welke stappen ik nog moet zetten om mijn taak op tijd en met succes af te ronden.	Ik weet hoe ver ik ben met mijn opdracht en welke stappen ik nog moet zetten om mijn taak op tijd en met succes af te ronden.
Reflectie op eigen werk	Ik kan niet goed terughalen hoe ik het werk heb aangepakt en ik weet niet wat ik de volgende keer anders kan doen om mijn resultaat te verbeteren.	Ik kan ten dele terughalen hoe ik het werk heb aangepakt. Ik heb anderen nodig om te bedenken wat ik de volgende keer anders kan doen om mijn resultaat te verbeteren.	Ik kan goed terughalen hoe ik het werk heb aangepakt en ik kan in overleg met anderen bedenken wat ik anders kan doen om mijn resultaat te verbeteren.	Ik kan goed terughalen hoe ik het werk heb aangepakt en ik weet wat ik de volgende keer anders kan doen om een beter resultaat te bereiken. Ik kan dit ook duidelijk formuleren.

Rubric Reflecteren (versie 09-02-2016)

Onderwerp	Beginner	In ontwikkeling	Gevorderd	Expert
<i>Reflectie op eigen handelen</i>				
Effectiviteit van eigen handelen.	Ik vind het lastig om te verwoorden hoe ik de dingen heb aangepakt. Ik kan niet aangeven of mijn manier van handelen effectief was.	Ik kan uitleggen hoe ik de dingen heb aangepakt. Ik vind het nog lastig om aan te geven of mijn handelen wel of niet effectief was en waarom.	Ik kan aangeven wat er wel of niet effectief was in mijn manier van handelen. Ik vind het nog moeilijk om aan te geven waarom.	Ik kan aangeven wat er wel of niet effectief was in mijn manier van handelen en ik kan ook uitleggen waarom dat wel of niet effectief was.
Inzicht in consequenties van eigen handelen	Omdat ik lastig kan overzien hoe ik het nu eigenlijk heb aangepakt vind ik het ook moeilijk om een plan te maken wat ik de volgende keer beter kan doen. Ik kom niet tot concrete verbeterpunten.	Samen met de docent kan ik terugkijken op mijn aanpak en een paar dingen aanwijzen die ik de volgende keer anders zou kunnen doen zodat mijn manier van handelen effectiever wordt.	Op basis van de dingen die de vorige keer wel of niet goed liepen kan ik tot een paar verbeterpunten komen om mijn manier van handelen de volgende keer iets effectiever te maken.	Ik kan goed aangeven hoe ik mijn handelen de volgende keer ga verbeteren en wat ik de volgende keer hetzelfde ga doen. Ik kom met concrete en realistische verbeterpunten.
Leren van de aanpak van anderen	Ik focus mij op mijn eigen aanpak en kijk niet om mij heen hoe anderen het aanpakken.	Ik kijk om mij heen en zie dat anderen een andere aanpak gebruiken maar ik hou het bij mijn eigen aanpak.	Ik kijk naar de aanpak van anderen en ik kan deze aanpak vergelijken met mijn eigen aanpak. Soms probeer ik iets uit wat ik bij een ander zie.	Ik kijk naar de aanpak van anderen, ik kan deze aanpak vergelijken met mijn eigen aanpak en ik kies dan bewust de aanpak die voor mij het beste werkt.
<i>Reflectie op eigen werk</i>				
Reflecteren op de kwaliteit van het werk.	Ik heb de opdracht uitgevoerd en ingeleverd maar ik heb geen idee of ik het wel of niet goed gedaan heb.	Ik heb wel een idee of mijn werk over het geheel genomen goed is of niet maar ik vind het moeilijk om uit te leggen waarom precies of om verbeterpunten te noemen.	Ik kan uitleggen wat er goed is aan mijn werk en wat niet. Ook kan ik wel een paar verbeterpunten noemen.	Ik kan uitleggen wat er goed is aan mijn werk en wat niet en wat ik wil verbeteren. En wat ik de volgende keer hetzelfde ga doen en waarom.

Eigen werk plaatsen t.o.v. de norm.	Ik vind het prima als mijn werk af en ingeleverd is en denk verder niet na over het resultaat.	Ik ken de eisen van de opdracht wel ongeveer en kan inschatten of mijn werk al dan niet voldoende zal zijn.	Ik vergelijk mijn werk met de eisen van de opdracht en kan goed inschatten of het resultaat voldoende zal zijn.	Ik weet welk resultaat ik behaald heb en waarom en ik kan verwoorden waarmee ik tevreden ben en waarom.
Ontvangen en leren van feedback.	Als ik feedback krijg reageer ik onverschillig of boos. Ik kan moeilijk luisteren of de feedback voor mij zinvol is. Ik voel mij persoonlijk aangevallen. Ik pas mijn werk niet of zelden aan naar aanleiding van de feedback	Als ik feedback krijg probeer ik te luisteren of ik iets aan de feedback kan hebben. Soms pas ik mijn werk naar aanleiding van de feedback aan maar ik voel me ook vaak nog aangevallen.	Als ik feedback krijg luister ik naar wat er gezegd wordt. Soms pas ik naar aanleiding van de feedback mijn werk aan. Ik zie feedback als een kans om mijn werk te verbeteren.	Als ik feedback krijg luister ik naar wat er gezegd wordt. Ik kies welke aspecten van de feedback ik kan gebruiken om mijn werk te verbeteren. Ik nodig mensen zelf uit om feedback te geven.

Rubric regie nemen over het eigen leerproces (versie 09-02-2016)

Onderwerp	Beginner	In ontwikkeling	Gevorderd	Expert
Initiatief nemen				
Leerdoelen formuleren	De docent formuleert mijn leerdoelen.	Ik kan met hulp van de docent mijn eigen leerdoelen formuleren.	Ik kan mijn eigen leerdoelen formuleren.	Ik formuleer mijn eigen leerdoelen en pas deze waar nodig aan.
Leerdoelen bereiken	De activiteiten die ik onderneem dragen niet bij aan het halen van de geformuleerde doelen.	Ik kan alleen met hulp activiteiten ondernemen om mijn doel te bereiken.	Ik kan meestal zelfstandig activiteiten ondernemen om mijn doel te bereiken.	Ik onderneem zelfstandig activiteiten en bereik daardoor mijn doel.
Hulp vragen	Ik wacht af wanneer ik niet verder kan met een opdracht en verwacht van de docent dat hij mij hierop aanspreekt.	Ik geef soms aan dat ik niet verder kan met een opdracht. Ik weet niet zo goed wat ik dan aan de docent moet vragen om verder te kunnen met mijn werk.	Ik vraag meestal om hulp wanneer ik niet verder kan met een opdracht. Soms lukt het om een gerichte vraag stellen om verder te kunnen met mijn werk.	Ik vraag altijd om hulp wanneer ik niet verder kan met een opdracht en ik stel gerichte vragen om daarna weer verder te kunnen met mijn werk.
Eigen keuzes maken				
'Hoe ik leer' Prioriteren	De docent bepaalt de volgorde van de opdrachten.	Ik bepaal samen met de docent de volgorde van de opdrachten.	Ik bepaal meestal zelf aan welke opdrachten ik (eerst) ga werken en soms vraag ik daarbij nog de hulp van de docent.	Ik maak zelf een keuze aan welke opdracht ik (eerst) werk en ik kan deze keuze onderbouwen.
'Hoe ik leer' Manier van werken	De docent bepaalt op welke manier ik aan het werk ga.	Ik heb de docent nodig om mij te helpen kiezen op welke manier ik ga werken.	Ik kies meestal zelf de manier van werken die bij mij past om mijn leerdoelen te halen. Soms vraag ik de docent om hulp om tot keuzes te komen.	Ik kies de manier van werken die het beste bij mij past om mijn leerdoelen te halen. Ik vraag gerichte hulp wanneer dat nodig is.
'Wanneer ik leer'	De docent bepaald voor mij wanneer ik welke opdrachten	Ik bepaal in overleg met de docent wanneer ik welke	Ik bepaal meestal zelfstandig wanneer ik welke opdrachten	Ik bepaal zelf wanneer ik welke opdrachten uitvoer en hoeveel tijd

Tempo en tijd	uitvoer en hoeveel tijd ik er aan besteed.	opdrachten uitvoer en hoeveel tijd ik er aan besteed.	uitvoer en hoeveel tijd ik er aan besteed. Zo nodig vraag ik daarbij ik nog hulp aan de docent.	ik er aan besteed en ik haal daarmee mijn gestelde doelen.
' Waar ik leer' Werkplek	De docent maakt een keuze op welke plek ik moet werken.	Ik heb de docent nodig om te kiezen op welke plek ik ga werken.	Ik maak meestal zelf een keuze op welke plek ik wil werken en soms helpt de docent me bij die keuze.	Ik maak een keuze op welke plek ik werk en kom op de gekozen plek ook goed tot werken.
'Met wie ik leer'	De docent bepaald met wie ik samenwerk zodat ik mijn doelen kan halen.	Ik overleg met de docent met wie ik het beste kan samenwerken om mijn doelen te behalen.	Ik kies meestal degenen met wie ik samenwerk. Soms kies ik meer op sympathie dan leerdoelgericht.	Ik kies doelgericht degenen met wie ik samenwerk om daarmee mijn doelen goed te behalen.
Motiveren van keuzes	Ik maak keuzes maar kan deze niet motiveren.	Ik kan de keuzes die ik gemaakt soms motiveren.	Ik kan de keuzes die ik gemaakt heb meestal motiveren.	Ik kan de keuzes die ik gemaakt heb altijd motiveren.
Gevolgen overzien	Ik word vaak verrast door de gevolgen van mijn keuzes.	Ik heb de docent nodig om de gevolgen van mijn keuzes te overzien.	Ik overzie de gevolgen van mijn keuzes meestal maar soms word ik ook nog verrast door de gevolgen van bepaalde keuzes.	Ik kan de gevolgen van mijn keuzes vooraf goed inschatten en overzie en accepteer de gevolgen van mijn keuzes.
Keuzes bijstellen	De docent geeft altijd aan wat ik anders moet gaan doen.	Ik heb overleg met de docent nodig om mijn keuzes bij te stellen.	Ik kan meestal zelf naar aanleiding van mijn inschatting mijn keuzes bijstellen.	Ik stel naar aanleiding van mijn inschatting mijn keuzes bij.

Rubric Samenwerkend leren (versie 09-02-2016)

Onderwerp	Beginner	In ontwikkeling	Gevorderd	Expert
Actief luisteren naar anderen.	Ik ben vooral met mijn eigen dingen bezig, Ik heb geen oogcontact. Ik zit onderuit gezakt of weggedraaid. Ik reageer niet zichtbaar op wat de ander zegt. Hierdoor kan ik niet navertellen wat er in de groep is besproken.	Ik richt mij enigszins op de anderen en heb soms oogcontact. Ik luister een beetje naar de inbreng van de groepsleden en reageer af en toe op wat de ander zegt. Ik kan alleen stukjes navertellen van wat is besproken.	Ik richt mij op de anderen en luister meestal naar de inbreng van groepsleden. Ik reageer regelmatig op wat de ander zegt en kan ook navertellen wat er is gezegd. Ik stel zo nodig vragen over de inhoud.	Ik heb mijn volledige aandacht bij de anderen. Ik reageer op wat de ander zegt, inhoudelijk of door bijvoorbeeld bevestigend te knikken. Ik kan goed voortbouwen op wat eerder gezegd is.
Leren van eigen fouten.	Ik herken (en erken) dat ik soms dingen fout doe maar ik kan niet goed benoemen wat dan of waarom.	Ik herken (en erken) mijn eigen fouten, en kan ze benoemen, maar onderneem geen actie.	Ik onderneem meestal actie naar aanleiding van mijn eigen fouten.	Ik onderneem altijd actie naar aanleiding van mijn eigen fouten en leer daarvan voor de volgende keer.
Leren van andermans fouten.	Omdat ik mij vooral richt op mijn eigen werk ben ik mij er niet van bewust dat anderen fouten maken..	Ik herken andermans fouten maar leer er voor mijzelf niets van.	Ik herken andermans fouten en leer hier soms van voor mijzelf.	Ik herken andermans fouten, leer hiervan voor mijzelf en pas mijn eigen handelen aan.
Vragen stellen ter ondersteuning.	Ik stel (nog) geen vragen.	Ik stel weinig vragen. Soms doen ze ertoe, soms niet.	Ik stel regelmatig vragen die er meestal toe doen.	Ik stel op het juiste moment relevante inhoudelijke, verhelderende vragen.
Bijdragen aan groepswork.	Ik richt mij vooral op mijn eigen werk.	Ik draag bij aan het groepswork door kleine relevante taken te doen die anderen mij opdragen.	Ik draag bij aan het groepswork door verschillende taken op mij te nemen en uit te voeren.	Ik zie wat er nodig is, draag actief bij aan het groepswork door verschillende taken op mij te nemen en uit te voeren en ik spring in waar nodig.
Afspraken weten en nakomen.	Ik vind het lastig om bij te houden wat er in de groep besproken wordt en afspraken zijn voor mij niet altijd helder.	Ik weet wat er is afgesproken en kom de afspraken soms na.	Ik weet goed wat er is afgesproken en kom de afspraken na.	Ik heb overzicht over de gemaakte afspraken, kom mijn afspraken na en spreek anderen er op aan.

Initiatief nemen.	Ik doe iets als een ander het vraagt.	Ik heb vaak aansturing nodig om initiatief te nemen	Ik neem regelmatig initiatief en met hulp van anderen leidt dit tot actie.	Ik neem/toon vaak en duidelijk initiatieven. Mijn initiatieven leiden altijd tot actie.
Geven van feedback	Ik wil of kan geen feedback geven op het werk van anderen.	Als ik gevraagd word om feedback te geven vind ik het moeilijk om dit respectvol en zinvol te verwoorden.	Ik geef feedback op het werk van anderen maar moet nog vaak zoeken naar de juiste woorden. Ik vind het lastig om proces en product te scheiden.	Ik geef op respectvolle manier feedback aan anderen. Ik maak daarbij onderscheid tussen feedback op proces en product.
Ontvangen en leren van feedback.	Als ik feedback krijg reageer ik onverschillig of boos. Ik kan moeilijk luisteren of de feedback voor mij zinvol is. Ik voel mij persoonlijk aangevallen.	Als ik feedback krijg probeer ik te luisteren of ik iets aan de feedback kan hebben. Soms pas ik mijn gedrag of werk hier op aan maar ik voel me ook vaak nog aangevallen.	Als ik feedback krijg luister ik naar wat er gezegd wordt. Soms pas ik naar aanleiding van de feedback mijn werk of gedrag aan. Ik zie feedback als een kans om mijn werk te verbeteren.	Als ik feedback krijg luister ik naar wat er gezegd wordt. Ik kies welke feedback waardevol voor mij is en pas mijn werk of gedrag desgewenst aan. Ik nodig mensen zelf uit om feedback te geven.
Voor jezelf opkomen.	Ik laat mijn standpunt altijd afhangen van de mening van anderen.	Ik probeer wel mijn eigen standpunt in te nemen of te verdedigen maar als iemand met een andere mening komt laat ik snel mijn eigen standpunt of mening los.	Ik durf vaak een eigen standpunt of mening in te nemen en deze te verdedigen.	Ik durf krachtig mijn eigen standpunt of mening te geven en verdedigen Als anderen met overtuigende argumenten komen kan ik mijn standpunt ook loslaten en beargumenteerd herzien.
Anderen helpen hun doelen te bereiken.	Ik richt mij vooral op mijn eigen doelen en ben niet bezig met het groepsdoel of met de groei van andere groepsleden.	Ik ben vooral bezig met mijn eigen doelen en het groepsdoel.	Ik moedig anderen aan om het groepsdoel en hun eigen doelen te bereiken.	Ik stimuleer en help anderen om ons groepsdoel en hun eigen doelen te halen. Ik draag daarmee bij aan hun persoonlijke groei.
Bijdrage aan de werksfeer.	Ik vind samenwerken met elkaar niet prettig, kan moeilijk meedoen in de groep en zorg voor een negatieve werksfeer.	Ik heb lang niet altijd plezier in het werken met elkaar en draag niet actief bij aan een positieve werksfeer.	Ik heb meestal plezier in het werken met elkaar en draag bij aan een positieve werksfeer.	Ik heb plezier in het werken met elkaar en stimuleer dat er in de groep goed wordt samengewerkt. Ik draag daarmee bij aan een positieve werksfeer.